

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2025:17

Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila 2024

Sisäministeriön vuosittainen selvitys

Sisäministeriön julkaisuja 2025:17

Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila 2024

Sisäministeriön vuosittainen selvitys

Sisäministeriö Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Sisäministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-324-371-2

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila 2024

Sisäministeriön vuosittainen selvitys

Sisäministeriön julkaisuja 2025:17		Teema	Sisäinen turvallisuus
Julkaisija	Sisäministeriö		
Yhteisötekijä	Sisäministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	139

Tiivistelmä

Sisäministeriö vastaa hyvinvointialueiden ohjauksesta pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) todetun mukaisesti. Järjestämislain 15 §:n mukaan sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä.

Vuoden 2024 tietoihin perustuvan selvityksen tarkoituksena on muodostaa valtakunnallinen tilannekuva pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta. Pelastustoimen palveluiden toteuman nykytilaa tarkastellaan suhteessa hyvinvointialueiden tehtäviä koskevia valtakunnallisia tavoitteita vuosille 2025–2029.

Pelastustoimen palveluiden riskiperusteinen suunnittelu on edennyt toimintaympäristö- ja riskianalyysien yhteisen kehittämistyön tuloksena. Suorituskykyvaatimusten määrittelyn yhdistäminen palveluiden suunnittelun ja mitoituksen perustaksi yhdenmukaistaa myös palvelutarpeiden joustavaa ennakointia tulevana vuosina.

Pelastustoimen palveluiden keskeisimmät kehitystarpeet koskevat riittävän henkilöstön, kalustoinvestointien ja harjoittelun saattamista riskejä ja uhkia vastaavalle tasolle. Toimenpide-ehdotuksia on esitetty myös liittyen henkilöstön työhyvinvoinnin, järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan sekä tiedolla johtamisen tavoitteiden edistämiseen. Taloudellisen kestävyys tavoitteen saavuttamista tarkastellaan niin rakenteellisten, kuin prosesseihin liittyvien kehittämistoimien kautta.

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet ohjaavat palveluiden kehittämisen suuntaa kohti tavoiteltuja lopputuloksia. Tässä selvityksessä tarkastellaan valtakunnallisesta näkökulmasta tarvittavia kehittämistoimia ja ehdotetaan toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asiasanat pelastusala, pelastus, pelastustoimi, hyvinvointialueet, palvelutaso, väestönsuojelu, talous, turvallisuus

ISBN PDF 978-952-324-371-2 **ISSN PDF** 2490-077X

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-371-2>

Läget för räddningsväsendets tjänster och ekonomi 2024

Inrikesministeriets årliga redogörelse

Inrikesministeriets publikationer 2025:17	Tema	Inre säkerhet
Utgivare	Inrikesministeriet	
Utarbetad av	Inrikesministeriet	
Språk	finska	Sidantal 139

Referat

Inrikesministeriet ansvarar för styrningen av välfärdsområdena i enlighet med vad som anges i lagen om ordnande av räddningsväsendet (613/2021). Enligt 15 § i lagen om ordnande av räddningsväsendet upprättar inrikesministeriet årligen en riksomfattande redogörelse för bedömning av genomförandet av ett räddningsväsende som motsvarar behoven och riskerna samt för bedömning av finansieringens tillräcklighet.

Syftet med den redogörelse som baserar sig på uppgifterna för 2024 är att skapa en riksomfattande lägesbild av räddningsväsendets tjänster och ekonomi. Nuläget för utfallet av räddningsväsendets tjänster granskas i förhållande till de riksomfattande målen för välfärdsområdena 2025–2029.

Den riskbaserade planeringen av räddningsväsendets tjänster har framskridit som ett resultat av den gemensamma utvecklingen av omvärlds- och riskanalyser. Genom att samordna fastställandet av kraven på prestationsförmåga som grund för planeringen och dimensioneringen av tjänsterna förenhetligas också den flexibla prognostiseringen av servicebehoven under de kommande åren.

De viktigaste utvecklingsbehoven i fråga om räddningsväsendets tjänster gäller strävan att få personalens tillräcklighet, materielinvesteringar och övningar till en nivå som motsvarar riskerna och hoten. Åtgärdsförslag har också lagts fram i syfte att främja målen för personalens välbefinnande i arbetet, organisations- och frivilligverksamheten samt den kunskapsbaserade ledningen. Uppnåendet av målet för ekonomisk hållbarhet granskas genom såväl strukturella som processrelaterade utvecklingsåtgärder.

De riksomfattande målen för välfärdsområdenas uppgifter styr utvecklingen av tjänsterna i riktning mot de slutresultat som eftersträvas. I denna redogörelse granskas de utvecklingsåtgärder som behövs utifrån ett riksomfattande perspektiv och föreslås åtgärder för att nå målen.

Nyckelord

räddningsbranschen, räddning, räddningsväsende, välfärdsområden, servicenivå, befolkningsskydd, ekonomi, säkerhet

ISBN PDF	978-952-324-371-2	ISSN PDF	2490-077X
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-371-2		

State of rescue services and their finances in 2024
An annual Ministry of the Interior report

Publications of the Ministry of the Interior 2025:17	Subject	Internal security
Publisher	Ministry of the Interior	
Group author	Ministry of the Interior	
Language	Finnish	Pages 139

Abstract

The Ministry of the Interior is responsible for overseeing the wellbeing services counties as provided in the Act on Organising Rescue Services (613/2021). In accordance with section 15 of the Act, the Ministry annually draws up a national report assessing whether the rescue services have been proportionate to the needs and threats, and whether the services have received sufficient funding.

This report, based on data gathered in 2024, provides a national situation picture of the state of the rescue services and their finances. The current status of service delivery is assessed against the national objectives set for wellbeing services counties for 2025–2029.

Joint efforts to develop the analyses of the operating environment and risk have advanced risk-based service planning in the rescue services. Incorporating the capacity requirement definitions into the basis of service planning and dimensioning will also help harmonise the flexible anticipation of service needs in the coming years.

Key development needs include ensuring sufficient personnel, equipment investments and training exercises to match identified risks and threats. The report also proposes measures to promote the objectives related to staff wellbeing, involvement in civil society organisations and volunteering, and knowledge-based management. Progress towards financial sustainability is examined through both structural and process-related development measures.

National objectives for the functions of wellbeing services counties guide service development towards the desired outcomes. This report reviews the development measures needed from a national perspective and proposes measures to achieve these objectives.

Keywords rescue services, rescue, wellbeing services counties, service level and standard, civil defence, economy, security

ISBN PDF	978-952-324-371-2	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-371-2>

Sisältö

1	Johdanto	8
2	Pelastustoimen palvelut	10
2.1	Riskiperusteinen suunnittelu	10
2.2	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	12
2.3	Pelastustoiminta	19
2.4	Varautuminen väestönsuojeluun	26
3	Strategiset voimavarat	35
3.1	Päätoiminen henkilöstö	35
3.2	Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta	44
3.3	Tiedolla johtaminen	48
3.4	Investoinnit	54
4	Talouden tila	62
4.1	Toiminnan uudistaminen	62
4.2	Laskennallinen rahoitus	64
4.3	Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehitys	70
4.4	Toteutetut säästöt	72
4.5	Tuottavuus	76
5	Yhteenveto	78
5.1	Palveluiden toteutuminen	79
5.2	Rahoituksen tason riittävyys	85
5.3	Ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä	88
	Lainatut lähteet	95
	Taustamateriaali ja liitteet	96
	Liite 1. Taloustiedot	96
1.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset	96
2.	Palveluluokkakohtaiset kustannukset	100
3.	Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset	119
4.	Kulurakenne	122
5.	Kustannuslaskennan kehittäminen	130
	Talousliitteen lähteet	133

Liite 2. Verrokkitaulukko	135
Liite 3. Tietopohjan laatuseloste.....	137
Liite 4 TLIV (jaetaan erikseen).....	139

1 Johdanto

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäiseksi. Tämä varmistetaan hyvin yhteen sovitetuilla ja oikea-aikaisilla palveluilla.

Toimintaympäristön riskien ja uhkien tunnistaminen ja säännöllinen seuranta on palveluiden suunnittelun perusta. Tämän lisäksi tarvitaan yhteinen suorituskysyvaatimusten määrittelymalli sekä systemaattinen prosessi palveluiden mitoitamiseen. Tällä hetkellä suorituskysymallin käyttöönotto on edistynyt useissa suunnittelu- ja ohjausrakenteissa.

Tulevina vuosina kehittämistyön tuloksena pelastustoimen palveluiden suunnittelu ja mitoitus voidaan toteuttaa valtakunnallisesti yhtenäisin perustein, jolloin myös toimintaympäristön muutosten ennakointi ja niihin varautuminen vahvistuu. Palvelutarpeiden määrittely on tätä kautta myös kiinteästi yhteydessä tarveperusteiseen rahoitusmalliin

Yhteiset tavoitteet ja suorituskysyvaatimukset ohjaavat palveluiden toteuttamista ja edellytysten ylläpitämistä, jolloin muuttuvissa tilanteissa ja olosuhteissa voidaan olemassa olevilla resursseilla toimia mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Tämä lisää pelastustoimen palveluiden kokonaisvaikuttavuutta sekä tuottaa kustannushyötyjä.

Sisäministeriön selvitys

Sisäministeriö vastaa hyvinvointialueiden ohjauksesta pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) todetun mukaisesti. Järjestämislain 15 §:n mukaan sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Vuoden 2024 tietoihin perustuvan selvityksen tarkoituksena on tarkastella pelastustoimen palveluiden ja talouden tilaa valtakunnallisten tavoitteiden näkökulmasta.

Palveluiden tarkastelu perustuu aluehallintoviraston valtakunnalliseen asiantuntija-arvioon (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 2025), täydentäviin strategisten tavoitteiden seurannassa käytettäviin tietoihin sekä laajaan taloustietoja hyödyntävään aineistoon. Rahoituksen tason riittävyyden arviointi tarkastelee tavoitteiden toteutumista ja kehittämistarpeita suhteessa rahoituksen tasoon.

Selvityksen liitteenä on laaja taloustietoa käsittelevä kokonaisuus sekä päivitetty verrokkiryhmittely hyvinvointialueiden vertailun tueksi.

Yhteiset tavoitteet hyvinvointialueiden palveluille

Pelastustoimen palveluiden toteuman nykytilaa tarkastellaan ensisijaisesti suhteessa hyvinvointialueiden koskeviin valtakunnallisiin tavoitteisiin vuosille 2025–2029¹. Tavoitteet ohjaavat hyvinvointialueiden järjestämistehtävien valtakunnallista ja hyvinvointialuekohtaista kehittämistä ja ne muodostavat perustan valtion ohjaukselle.

Toimintaa koskevat tavoitteet kuvaavat palveluiden avulla saavutettavaa tavoitetilaa. Tavoitteet koskevat väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, yhdenvertaisia palveluita sekä taloudellista kestävyyttä. Kaikessa hyvinvointialueiden toiminnassa, johtamisessa ja ohjauksessa tulee painottaa vaikuttavuusperustaisuutta. Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet kuvaavat tavoiteltujen lopputulosten saavuttamisen edellytyksiä, joita ovat henkilöstöresurssit, tiedolla johtaminen ja yhteistyö.

Sisäministeriö antoi tavoitteiden saavuttamiseksi viisi pelastustoimen valtakunnallista toimenpidesuositusta vuosille 2023–2026. Näiden toimenpidesuositusten toteutumista on seurattu niin aluehallintoviraston asiantuntija-arvioissa kuin tässä sisäministeriön vuosittaisessa selvityksessä.

1 Valtioneuvoston päätös hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista vuosille 2025–2029.

2 Pelastustoimen palvelut

Pelastustoimen palveluiden toteutumista seurataan suhteessa hyvinvointialueiden tehtäviä koskevia strategisia tavoitteita.

Hyvinvointialueiden toimintaa koskevat valtakunnalliset tavoitteet² ohjaavat palveluiden suunnittelua ja toteutusta. Tavoitteet kuvaavat väestön hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen, yhdenvertaisiin palveluihin sekä taloudelliseen kestävyteen liittyvää tavoitetilaa. Kaikessa hyvinvointialueiden toiminnassa, johtamisessa ja ohjauksessa tulee myös painottaa vaikuttavuusperusteisuutta.

2.1 Riskiperusteinen suunnittelu

Pelastustoimen järjestämislain mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- ja muita uhkia. Toimintaympäristö- ja riskianalyysiä voidaan näin pitää yhtenä keskeisimpänä palveluiden tarvetta määrittävänä tekijänä. Jotta lain edellyttämä palvelutaso on mahdollista toteuttaa laadukkaasti, tulee alueilla olla jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja muista palvelutarpeeseen vaikuttavista tekijöistä. Pelastustoimen riskiperustaisen suunnittelun laatua on arvioitu toimintaympäristö- ja riskianalyysin toteuttamiseen liittyvien tekijöiden avulla.

Toimintaympäristö- ja riskianalyysien perusteiden yhdenmukaisuuden edistäminen pelastustoimessa on keskeinen osa valtakunnallisia tavoitteita. Myös kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti hyvinvointialueilla ennakoidaan ja varaudutaan toimintaympäristön muutoksiin ja varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen.

2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/d5d881c9-fae7-4c5a-939f-5f16b1553ec3/content>

Tavoitteen toteutuminen

Toimintaympäristöanalyysin perusteella arvioidaan toimintaympäristön muutosten vaikutuksia onnettomuusriskeihin. Toimintaympäristön muutoksia arvioidaan päivittäisten onnettomuuksien, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen näkökulmista. Toimintaympäristö- ja riskianalyysijä voidaan hyödyntää kaikkien palveluiden suunnittelussa.

Toimintaympäristö- ja riskianalyysien toteuttamiseen liittyvän tavoitteen toteutumisesta on seurattu vuodesta 2022. Vuoden 2024 tietojen perusteella erityisesti keskeisten alueellisten muutosilmiöiden tarkastelu eri näkökulmista on kehittynyt eniten (13 %-y) viimeisten kahden vuoden aikana.

Kattavammin toimintaympäristö- ja riskianalyysin osana käytetään tietoja väestörakenteen ja rakennetun ympäristön ominaisuuksista. Eniten kehitettävää on vastausten perusteella asiakkaisiin liittyvien tietojen hyödyntämisessä. Asiakkuuksien tunnistaminen ja asiakaskokemuksen hyödyntäminen palveluiden kehittämisessä on tullut ajankohtaiseksi hyvinvointialueen omavalvonnan myötä³. Asiakasympäristöön liittyvä työ on alkuvaiheessa, mutta asiakaspalaute ja -kokemuskäytäntöjen käyttöä on jo osin otettu käyttöön.

Toimintaympäristöanalyysin keskeinen osa on toimintaan vaikuttavien muutosten tunnistaminen ja ennakointi. PESTEL-kehiksen⁴ mukaisista muutosilmiöistä kattavammin on huomioitu ekologisiin tekijöihin liittyvät ilmiöt ja eniten kehitettävää on poliittisten muutostekijöiden huomioimisessa. Toimintaympäristöanalyysin systematisoinnilla tavoitellaan tarkastelukulman laajentamista ennakoimaan pidemmällä aikavälillä tapahtuvia yhteiskunnallisia muutoksia osana toiminnan suunnittelua⁵.

Toimintaympäristö- ja riskianalyysien laatimisessa on tapahtunut valtakunnallisesti positiivista kehitystä. Toimintaympäristöä ja muutosilmiöitä analysoidaan aikaisempaa systemaattisemmin ja monipuolisemmin. Myös keskeisten muutosilmiöiden vaikutusten tarkastelu eri näkökulmista on vahvistunut edellisestä vuodesta. Toimintaympäristöanalyysin toteuttamista on edistetty vuonna 2024 verkostotyöskentelyssä, jossa on muodostettu yhteisiä kriteereitä sekä arvioitu

3 [P. Kopra 2022: Asiakkuustyö ja asiakasymmärrys pelastustoimessa](#)

4 PESTEL = Poliittiset, Ekonomiset, Sosiaaliset, Teknologiset, Environment (ympäristö) ja Lainsäädännölliset muutostekijät.

5 [A. Puustinen ja T. Kekki 2020: Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi](#)

muutosilmiöiden vaikutuksia pelastustoimen palveluiden tuottamiseen. Analyysiprosessi ja sen kytkeminen toiminnan suunnitteluun sekä onnettomuuskehityksen seurantaan vaatii pitkäjänteistä työtä, resursseja ja prosessien yhteensovittamista.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Toimintaympäristö- ja riskianalyysin tulisi tavoitetilassaan tuottaa yhdenmukainen ja ajantasainen kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä, niiden tuottamista palvelutarpeista sekä ennakoida näiden kehityksestä.

SM selvityksessä 2023 esitettiin toimenpide-ehdotus toimintaympäristöanalyysiprosessin ja riskiperusteisen suunnittelun yhdenmukaistamisesta. Vuoden 2024 tietojen perusteella toimenpide-ehdotuksen tavoite on edistynyt erityisesti verkostokehittämisen kautta. Kehittämistarpeet kohdistuvat tällä hetkellä analyysiprosessin yhdistämiseen palveluiden suunnitteluun ja palvelutarpeiden ennakointiin. Käytännössä tämä tarkoittaa suorituskykyvaatimusten määrittelyn ja suorituskyvyn suunnittelun liittämistä osaksi analyysiä sekä osaamisen kehittämistä.

2.2 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslaitoksien lakisääteisiä tehtäviä onnettomuuksien ehkäisyssä ovat ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä sekä pelastuslain valvontatehtävät. Lisäksi pelastuslaitoksille on säädetty viranomais- ja valvontatehtäviä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetusta laista (390/2005). Näiden tehtävien tehokas ja riskiperusteinen kohdentaminen edellyttää onnettomuusriskien tunnistamista ja ennakointia sekä yhteistyötä muiden viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. Palontutkinta ja onnettomuuskehityksen seuranta ovat onnettomuuksien ehkäisytehtävien riskiperustaa ja toimintojen kohdentamista palvelevia toimintoja.

Valtakunnallinen toimenpidesuositus v. 2023–2026

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan onnettomuuksia ehkäistään tehokkaasti ja tulipalojen määrä puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi hyvinvointialueille on annettu suositus vähentää onnettomuuksien määrää tehokkaasti sekä kiinnittää onnettomuuksien ehkäisytyössä huomiota laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen.

Hyvinvointialueiden selvitysten mukaan valtakunnallinen tavoite tulipalojen puolittamisesta on tunnistettu tärkeäksi, mutta hyvin haasteelliseksi toteuttaa. Vastausten perusteella tulipalojen vähentämiseen liittyy useita erilaisia tekijöitä, joista kaikki eivät ole alueen pelastustoimen omassa vaikutuspiirissä.

Tulipalojen määrän vähentäminen vaatii pelastustoimen toimenpiteiden lisäksi laajaa yhteistyötä. Tulipalojen riskiä viime vuosina ovat lisänneet mm. väestön ikääntyminen, ilmastonmuutos ja teknologiset riskit, kuten akkupaloihin liittyvät tekijät. Useilla alueilla tulipalojen määrää on saatu vähennettyä. Keskeisiä palveluita, joilla hyvinvointialueen pelastustoimi voi vaikuttaa tulipalojen määrään ovat turvallisuusviestintä, valvonta ja palontutkinta. Tavoitteen saavuttamiseksi pidetään välttämättömänä, että tukea saadaan myös valtakunnallisen ohjauksen, lainsäädäntömuutosten ja rahoituksen keinoin.

Tulipalojen puolittaminen tarkoittaisi, että vuoteen 2030 mennessä tulipalojen määrä vähenisi vuoden 2022 noin 12 000 tulipalosta⁶ aina noin 6 000 tulipaloon. Taulukossa 1 on kuvattu tulipalojen kokonaismäärä ja muutos viiden vuoden keskiarvosta hyvinvointialueittain. Valtakunnallisesti tulipalojen määrä on laskenut 6 %. Eniten tulipalot ovat vähentyneet 2022–2024 Itä-Uudellamaalla (-26 %) ja Keski-Pohjanmaalla (-25 %) ja Satakunnassa (-13 %).

Pelastustoimen Pronto-järjestelmään kirjattujen tietojen perusteella palokuolemien määrä on noussut välillä 2022–2024 23,4 %. Eniten palokuolemia tapahtuu talvi-kuukausina. Palokuolemien määrä on kasvanut kaikissa 25-vuotiaiden ja sen yli olevissa ryhmissä, mutta erityisen suurta nousu on ollut yli 74 vuotiaiden ryhmässä (75 %).

6 Ensisijainen onnettomuustyyppi: rakennuspallo, rakennuspalovaara, maastopalo, liikennevälinepalo ja muu tulipalo

Taulukko 1. Tulipalojen kokonaismäärien muutos vuosittain, tarkastelujaksolla 2022–2024 sekä muutos % viiden vuoden keskiarvoon 2018–2022.

Hyvinvointialue	2018– 2022	2022	2023	muu- tos	2024	muu- tos	Muutos 5 v. keski- arvoon 2024
1 = Itä-Uusimaa	273	283	314	11 %	209	-33 %	-23 %
2 = Keski-Uusimaa							
3 = Länsi-Uusimaa	815	822	883	7 %	806	-9 %	-1 %
4 = Vantaa ja Kerava	811	841	852	1 %	803	-6 %	-1 %
5 = Varsinais-Suomi	1173	1 079	1 207	12 %	1 082	-10 %	-8 %
6 = Satakunta	693	689	580	-16 %	602	4 %	-13 %
7 = Kanta-Häme	422	372	422	13 %	415	-2 %	-2 %
8 = Pirkanmaa	1 070	1 031	1 001	-3 %	971	-3 %	-9 %
9 = Päijät-Häme	524	496	515	4 %	528	3 %	1 %
10 = Kymenlaakso	489	476	464	-3 %	426	-8 %	-13 %
11 = Etelä-Karjala	342	319	306	-4 %	294	-4 %	-14 %
12 = Etelä-Savo	401	334	334	0 %	358	7 %	-11 %
13 = Pohjois-Savo	583	569	524	-8 %	660	26 %	13 %
14 = Pohjois-Karjala	381	369	391	6 %	460	18 %	21 %
15 = Keski-Suomi	673	523	556	6 %	591	6 %	-12 %
16 = Etelä-Pohjanmaa	629	561	512	-9 %	588	15 %	-7 %
17 = Pohjanmaa	367	342	346	1 %	327	-5 %	-11 %
18 = Keski-Pohjanmaa	272	252	150	-40 %	189	26 %	-31 %
19 = Pohjois-Pohjanmaa	972	848	862	2 %	901	5 %	-7 %
20 = Kainuu	224	197	167	-15 %	199	19 %	-11 %
21 = Lappi	628	614	635	3 %	636	0 %	1 %
22 = Helsinki	851	888	908	2 %	791	-13 %	-7 %
Yhteensä	12 602	11 905	11 929	0 %	11 836	-1 %	-6 %

Strategisen tavoitteen toteutuminen

Aluehallintoviraston valtakunnallisessa asiantuntija-arviossa vuodesta 2024 todetaan, että pelastuslaitosten toimintaympäristö on muutoksessa ja yhteiskunnassa käynnissä olevat muutokset vaikuttavat myös pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisytehtävien toteuttamiseen. Aluehallintoviraston mukaan onnettomuuksien ehkäisyn palveluja tuotettiin samaan tapaan kuin aiemminkin, eikä merkittävää muutosta toimintojen riskiperusteisessa toteuttamisessa tai mitoittamisessa ole tapahtunut. Aluehallintovirasto arvioi, että onnettomuuksien ehkäisyn palvelut tuotettiin pääosin palvelutasopäätösten mukaisesti ja suunnitellulla tasolla, mutta palveluiden mitoittaminen ei kaikilta osin ole ollut riskiperusteisesti riittävää. Aluehallintovirasto totesi keskeiseksi kehittämistarpeeksi henkilöresurssien lisäämisen.

Hyvinvointialueiden selvitysten mukaan useilla alueilla onnettomuuksien ehkäisyn resurssit ovat vähentyneet, kun alueilla on asetettu säästötavoitteita, rekrytointikieltoja tai lomautettu henkilöstöä, eivätkä palvelutasopäätöksissä päätetyt henkilöstölisäykset ole kaikkialla toteutuneet. Vähentyneet henkilöstöresurssit ovat vaikuttaneet heikentävästi palvelujen tuottamiseen sekä määrällisesti että laadullisesti. Resurssivajeen vuoksi erityisesti valvontakäyntejä ja turvallisuusviestintää on vähennetty.

Useilla alueilla ei ole ollut riittäviä resursseja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen, myöskään osaamisen kehittämiseen ei ole pystytty panostamaan riittävästi. Toimintaympäristön muutokset edellyttävät toiminnan kohdentamisen ja työmenetelmien jatkuvaa kehitystyötä. Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönoton odotetaan edistävän tietoon pohjautuvaa toiminnan suunnittelua.

Aluehallintoviraston arvion mukaan pelastuslaitosten ohjaus- ja neuvontapalvelut toteutuivat pääosin palvelutasopäätösten mukaisesti. Etenkin päivystävä palotarkastaja -toiminto, jossa pelastusviranomainen vastaa paloturvallisuuskysymyksiin ja neuvoo niihin liittyvissä asioissa matalalla kynnyksellä, on muodostunut tärkeäksi ohjaus- ja neuvontapalvelujen muodoksi. Palvelun kautta on käsitelty huomattava määrä kansalaisten ja eri tahojen yhteydenottoja niin puhelimitse, sähköpostitse kuin myös joillain hyvinvointialueilla chatin välityksellä.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen kiristyminen on näkynyt pelastuslaitosten saamissa yhteydenotoissa. Omatoimiseen varautumiseen ja väestönsuojeluun sekä väestönsuojoiin liittyvät aiheet ovat korostuneet neuvonnassa ja turvallisuusviestinnässä. Palovaroittimien hankinta- ja kunnossapitovelvoitteisiin tulleet säädösmuutokset ovat lisänneet palovaroittimiin liittyviä yhteydenottoja sekä kasvattaneet tarvetta turvallisuusviestinnälle.

Aluehallintoviraston arvion mukaan pelastuslaitosten turvallisuusviestintä toteutui pääosin palvelutasopäätösten mukaisesti. Moni pelastuslaitos saavutti asettamansa tavoitteet. Useilla alueilla turvallisuusviestintä on laajentunut ja kohdentunut aiempaa paremmin, mutta esimerkiksi ikääntyneiden ja vieraskielisten, tavoittamisessa on edelleen kehittämistarpeita.

Aluehallintoviraston arvion mukaan pelastusviranomaisten tekemä yhteistyö alueellaan eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa on laajaa ja perustuu useimmilla alueilla vakiintuneisiin käytäntöihin.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa hyvinvointialueen sisällä on vahvistunut. Tämä näkyy erityisesti panostamisessa paloriski-ilmoitusten käsittelyyn (pelastuslain 42 §:n 2 mom. mukainen ilmoitus ilmeisestä palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä). Pelastusviranomaisille toimitettujen paloriski-ilmoitusten määrä on kasvanut, kun paloriskitietoisuus ja ilmoitusmenettelyn tunnettuus on parantunut.

Palontutkinnan kattavuudessa ja laadussa on suuria eroja. Aluehallintovirasto arvioi, että palontutkintaa tehdään yleisesti hyvin vähäisillä resursseilla. Palontutkinnan johtopäätelmien tekeminen ja viestiminen kuten myös tahallisten ja tuottamuksellisten tulipalojen ilmoittaminen poliisille (pelastuslain 41 §:n 4 mom. mukainen ilmoitus) edellyttävät useimmilla alueilla kehittämistä.

Pelastuslain valvontatehtävä ei kaikilta osin toteutunut lainsäädännön mukaisesti. Aluehallintoviraston arvion mukaan pelastuslaitosten laatimat valvontasuunnitelmat toteutuivat pääosin hyvin, resurssipuutteiden takia valvontatoiminta ei kuitenkaan kaikilta osin ole riittävää riskiperusteisesti ja suhteessa valvontatarpeisiin. Myönteistä kehitystä on tapahtunut siinä, että monella alueella on käytössä valtakunnallinen valvontaprosessi, johon sisältyvä kuulemisvaihe ja tehostunut jälkivalvonta on parantanut valvonnassa havaittujen puutteiden korjaantumista.

Kemikaaliturvallisuuslain valvontaa tehdään erikseen sekä pelastuslain suunniteltujen valvontakäyntien yhteydessä. Aluehallintoviraston arvion mukaan kemikaaliturvallisuuslain valvontatehtävä toteutui vuonna 2024 suunnitellusti, eikä tiedossa ollut merkittäviä puutteita, mutta kehittämistarpeita todettiin olevan henkilöstön osaamisen vahvistamisessa.

Hyvinvointialueiden pelastusviranomaiset eivät juurikaan ole tehneet pelastuslain 84 §:n mukaisia valmiustarkastuksia vuoden 2024 aikana kuten eivät edellisinä kahtena vuonnakaan. Yleisin perustelu on ollut, ettei erillisille valmiustarkastuksille ole ollut tarvetta. Valmiustarkastuksia suoritettiin vain yhdellä hyvinvointialueella, vaikka usealla hyvinvointialueella on olemassa valmius niiden suorittamiseen.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden laadullisia tekijöitä on kuvattu taulukossa 2. Vastausten perusteella valtakunnallisesti eniten kehitettävää on asiakaspalautteen keräämisessä, palontutkinnan tietojen hyödyntämisessä ja valvontatoimenpiteiden valinnassa ja toteuttamisessa. Ohjaustarpeessa tai neuvonnan kysynnässä on tapahtunut muutoksia, erityisesti kasvua on kysymyksissä liittyen kotivaraan ja palovaroittimiin.

Taulukko 2. Onnettomuuksien ehkäisyn laadullisten tekijöiden toteutumisen taso valtakunnallisesti 2024 (Lähde: SM tietopyyntö 2024)

Laadullinen tekijä	Taso
Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä toteutuu palvelutasopäätöksen mukaisesti	Hyvä
Ohjaustehtävä on määritelty ja ohjeistettu	Hyvä
Ohjauksessa painotetaan omatoimista varautumista	Hyvä
Erillinen neuvonta- tai asiakaspalvelu- kanava on käytössä	Kehitettävää
Turvallisuusviestintäsuunnitelma on laadittu	Hyvä
Turvallisuusviestintä toteutuu suunnitelman mukaisesti	Hyvä
Turvallisuusviestinnän sisältö ja toteuttamistapa vastaa tunnistettuja tarpeita	Hyvä
Turvallisuusviestintää suunnitellaan ja toteutetaan eri kohderyhmille	Hyvä
Turvallisuusviestinnässä käytetään sosiaalista mediaa säännöllisesti	Hyvä
Turvallisuusviestinnän toteuttamiseen osallistumisesta on sovittu sopimuspalokunnan kanssa	Hyvä
Palontutkintaa hyödynnetään koulutuksessa ja palvelutuotannon suunnittelussa	Kehitettävää
Valvontasuunnitelma vastaa alueen riskejä	Hyvä
Valvontakohteista kerätään säännöllisesti asiakaspalautetta laadun arvioimiseksi	Heikko
Valvontatoimenpiteiden laatua seurataan säännöllisesti	Kehitettävää
Valvontatehtävän lainmukaisuutta ja hyvän hallinnon toteutumista arvioidaan säännöllisesti	Kehitettävää
Valvontaa tekevän henkilöstön osaamista (perehdytys, erikoistuminen ja täydennyskoulutus) kehitetään systemaattisesti	Kehitettävää
Pelastustoimella on määritellyt kriteerit ja menettelyt siihen, miten valvontamenetelmät valitaan ja toteutetaan	Kehitettävää

Onnettomuuksien ehkäisyn resursointi

Vuonna 2024 onnettomuuksien ehkäisyn palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 35,5 miljoonaa euroa, joka oli keskimäärin 7,0 euroa asukasta kohti (taulukko 3). Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti keskimäärin 0,8 prosenttia vuodesta 2023. Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehittymiseen vaikuttivat muutokset henkilöstöresurssitilanteessa (esim. henkilöstövaihdokset ja henkilöstölisäykset) ja viranomaisvalvontamaksuissa (esim. maksujen korotukset ja perittyjen maksujen määrä) sekä vuokratulujen kasvu. Myös kustannuslaskennan kehittyminen ja muutokset vaikuttivat onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehitykseen. (Ks. aluekohtaiset tiedot Taloustiedot-liitteestä).

Tilastointijärjestelmään (Pronto) raportoitujen tietojen perusteella onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden tuottamiseen käytettyjen henkilöstöresurssien määrä on vuonna 2024 ollut 395 htv:tä ja valtakunnallinen asukaslukuun suhteutettu resursointi on ollut 0,7 htv/10 000 asukasta.

Taulukko 3. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluluokan nettokäyttökustannusten, toimintatietojen ja henkilöstöresurssit vuosina 2023–2024 (Lähteet: Valtiokonttori, Pronto, SM tietopyyntö)

Resurssit	2023	2024	muutos	2023–2024
Nettokäyttökustannukset €/as., keskiarvo	6,96	7,02	0,06 €	0,8 %
Nettokäyttökustannukset €/riskiruutu 1–3, keskiarvo	5 384 €	4 815 €	-570 €	-10,6 %
Kohdennettu viestintä (osallistujia asukasmäärästä)	5 %	5 %	-	-
Valvontasuunnitelmien toteutuminen (tarkastus %)	84 %	92 %	8 %	8 %-y
HTV	382*	395	13	3,4 %
HTV/10 000 as.	0,7	0,7	-	-

*Vuonna 2023 alueista 21/22 raportoi htv-tietoja

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Seuraavilla toimilla tuetaan onnettomuuksien ehkäisytoiminnan tavoitteiden toteutumista:

1. Toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä osaamisen kehittämiseen on suunnattava riittävä henkilöstöresurssi.
2. Asiakaspalautteen kerääminen ja hyödyntäminen on systematisoitava osaksi laadunhallintaa.
3. Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyviin toimenpiteisiin (esim. resurssointi, koulutus) tulee varautua.

2.3 Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnittelu perustuu valtakunnallisesti määritelyihin suorituskyyvaatimuksiin ja niiden tuottamiseksi tarvittaviin kyvykkyyksiin. Tämä edellyttää ajantasaista ja yhdenmukaista tietopohjaa, strategista ohjausta sekä jatkuvaa vuorovaikutusta ja toimivaa tiedonvaihtoa hyvinvointialueiden pelastustoimien, toimintaa valvovan viranomaisen ja sisäministeriön välillä.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä toimii verkottuneena järjestelmänä. Pelastustoiminnan yhteistyöalueiden toiminta tulee vakiinnuttaa yhteisin suunnitelmin ja voimavarakohdennuksin. Yhteistyöalueiden tilanne- ja johtokeskusten rooli pelastustoimen tilannekuvatoiminnassa sekä pelastustoiminnan tukemisessa on vahvistumassa. Lisäksi ne tukevat varautumista laajamittaisiin ja pitkäkestoiisiin onnettomuuksien pelastustoiminnan sekä väestönsuojelun tehtävissä. Yhteistyöalueilta on pystyttävä kokoamaan pelastustoiminnan resursseja ja erikoissuorituskykyjä valtakunnalliseen ja tarvittaessa myös kansainväliseen käyttöön.

Pelastustoimella on oltava välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa ja sen on säilyttävä turvallisuuden lähipalveluna ja valtakunnallisena kokonaisuutena.

Valtakunnallinen toimenpidesuositus v. 2023–2026

Hyvinvointialueiden tulee parantaa toimintavalmiutta alueella toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle.

Hyvinvointialueilla on parannettu toimintavalmiutta toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle erilaisilla keinoilla. Kehittämistoimia vuoden 2024 aikana on kohdistettu paloasemaverkoston uudistamiseen ja sijoitteluun, jotta saavutetaan

parempi kattavuus ja vasteajat. Kalustoa ja henkilöstöresurssia on vahvistettu taloudellisten reunaehtojen puitteissa. Lisäksi toimintavalmiuden suunnittelua ja seuranta on kehitetty, erityisesti uuden valtakunnallisen ohjaistuksen mukaisesti. Kuntien ja muiden viranomaisten kanssa on lisätty yhteistyötä, mm. liikennevaloetusjärjestelmien ja riskianalyyysien osalta. Vastauksissa kuvattuja haasteita aiheuttaa erityisesti henkilöstöpula, talouden rajoitukset ja kasvavat riskit (esim. ilmastonmuutos ja väestön ikääntyminen).

Strategisen tavoitteen toteutuminen

Hyvinvointialueiden tiukka taloudellinen tilanne on vaikuttanut pelastustoimen kykyyn järjestää alueen toimintavalmius riskien ja uhkien mukaisesti. Taloushaasteet ovat johtaneet muun muassa tarpeellisten kalustoinvestointien lykkäämiseen, osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen kohdistuviin säästöihin sekä henkilöstövoimavarojen supistumiseen. Tämä näkyy esimerkiksi harjoittelun vähentymisenä ja kaluston ikääntymisenä, mikä heikentää pelastustoiminnan kykyä vastata alueen uhkiin ja riskeihin.

Hyvinvointialueilta saatujen tietojen perusteella pelastustoiminnassa on tunnistettu useita kehittämistarpeita, jotka edellyttävät huomiota ja toimenpiteitä valtakunnallisesti. CBRN-tilanteiden hallinnassa korostuu tarve kehittää mittaus-, tunnistus- ja dekontaminaatiokykyjä kaikilla tasoilla, niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisesti. Erityisesti järjestelmätason kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota, jotta pelastustoimen kokonaisvalmius voidaan turvata tehokkaasti ja yhdenmukaisesti koko maassa.

Vesipelastamisvalmiuden ylläpitämisessä on tunnistettu puutteita useilla hyvinvointialueilla. Vesisukeltajien koulutusmäärät ovat olleet riittämättömiä, mikä on vaikuttanut kykyyn ylläpitää vedestä pelastamisen palvelutasoa. Myös taloudelliset rajoitteet ovat joillakin alueilla johtaneet vesipelastustoiminnan palvelutason laskemiseen, mikä heikentää valmiutta vastata vesistöihin liittyviin onnettomuuksiin⁷.

Sortumapelastamisen suorituskykyä on tarpeen kehittää koko maassa erilaisiin uhkaskenaarioihin perustuen⁸. Suorituskyvyn suunnittelu ja rakentaminen edellyttää resurssien kohdentamista kalustoon, henkilöstöön ja toiminnan koordinointiin.

7 Ihmisen pelastustehtävistä suurin riski henkilövahingoille on vesipelastustehtävissä. Vesipelastustehtävien määrä kokonaisuudessaan laskenut noin 12 %, mutta riski on suurin, jopa 17 % tehtävistä on kuolemaan johtavia. Erityisen suuri riski on vesipelastustehtävissä, jotka tapahtuvat riskialueella IV (henkilövahinkoja 71 % tehtävistä).

8 Ihmisen pelastamiseen liittyvistä tehtävätyypeistä ainoastaan pelastaminen loukusta, kuilusta, sortumasta tai kaivosta on noussut vuodesta 2022 lähes 9 %. Näiden tehtävien määrät ovat noususta huolimatta maltilliset < 50/vuosi.

Keskeinen osa kehittämistä on luoda koulutuskokonaisuus, jolla varmistetaan valtakunnallisesti yhtenäinen perus-, erikois- ja ylläpitokoulutus. Sortumapelastamisen suorituskky tulee rakentaa valtakunnallisesti yhdenmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Harvaan asutuilla alueilla pelastustoimen kiireellisten ja vaativien palveluiden järjestämisessä ilmenee monin paikoin haasteita, jotka johtuvat muun muassa henkilöstöpulasta. Esimerkiksi sopimushenkilöstöä on usein riittävästi, mutta se kohdistuu maantieteellisesti väärin: henkilöstöä on saatavilla kaupunkialueilla, mutta ei harva-alueella. Myös varallaolojärjestelmien vähentyminen on entisestään vaikeuttanut palveluiden saatavuutta ja heikentänyt toimintavalmiutta.

Pelastustoimen henkilöstöpula vaikuttaa erityisesti vaativien tehtävien toteuttamiseen. Pelastustoiminnan tehtävien hoitaminen rajallisilla henkilöresursseilla edellyttää vaihtoehtoisten pelastusmenetelmien kehittämistä ja hyödyntämistä. Teknologiset ratkaisut, kuten vesipelastamisessa esimerkiksi kauko-ohjattavat pelastuslautat ja sukellusdronejärjestelmät, tarjoavat mahdollisuuksia parantaa pelastustoiminnan tehokkuutta ja turvallisuutta erityisesti haastavissa olosuhteissa.

Rannikkoalueilla ja suurten vesistöjen pelastuslaitoksilla on vaikeuksia ylläpitää ympäristövahinkojen torjunnan valmiutta riskianalyysien mukaisesti⁹. Öljysuojarahaston (ÖSRA) käyttömahdollisuuden poistuminen on heikentänyt ympäristövahinkojen torjunnan valmiutta, mikä näkyy erityisesti kaluston vanhenemisena sekä osaamisen ylläpitoon tarvittavien resurssien ja harjoitusmäärien merkittävänä vähenemisenä. Hyvinvointialueiden tulisi rakentaa suorituskkyä suuren alusöljyvahingon torjuntatoimiin erityisesti yhteistyössä pelastustoiminnan yhteistyöalueen muiden pelastuslaitosten kanssa.

Päivitetyllä pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeella pyritään yhdenmukaistamaan pelastuslaitosten pelastustoiminnan palvelutarpeen arviointia, resurssien ja toimintavalmiuden kohdistamista sekä toiminnan arviointia. Ohjeessa kuvatus suunnitteluprosessin avulla pelastustoimen palvelutason saadaan vastaamaan aiempaa paremmin kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia.

Taulukossa 4 on kuvattu pelastustoiminnan kiireellisten hälytystehtävien kokonaismäärä ja muutokset hyvinvointialueittain. Valtakunnallisesti kiireellisten hälytystehtävien määrä on laskenut noin 13 % vuodesta 2022.

9 Öljyvahinkojen määrä on vuodesta 2022 lisääntynyt noin 9 %.

Taulukko 4. Kiireellisten (A ja B) hälytystehtävien määrä 2022–2024 ja muutos % (Lähde: Pronto),

Hyvinvointialue	2022	2023	muutos	2024	muutos	2022– 2024
1 = Itä-Uusimaa	1 431	1 487	4 %	1 226	-18 %	-14 %
2 = Keski-Uusimaa	-	-	-	-	-	-
3 = Länsi-Uusimaa	5 086	5 117	1 %	4 307	-16 %	-15 %
4 = Vantaa ja Kerava	5 107	4 943	-3 %	4 485	-9 %	-12 %
5 = Varsinais-Suomi	5 437	5 185	-5 %	4 822	-7 %	-11 %
6 = Satakunta	3 091	2 811	-9 %	2 635	-6 %	-15 %
7 = Kanta-Häme	2 017	1 930	-4 %	1 873	-3 %	-7 %
8 = Pirkanmaa	5 869	5 490	-6 %	5 172	-6 %	-12 %
9 = Päijät-Häme	2 849	2 687	-6 %	2 287	-15 %	-20 %
10 = Kymenlaakso	2 228	2 014	-10 %	1 824	-9 %	-18 %
11 = Etelä-Karjala	1 797	1 529	-15 %	1 270	-17 %	-29 %
12 = Etelä-Savo	1 650	1 438	-13 %	1 434	0 %	-13 %
13 = Pohjois-Savo	2 716	2 707	0 %	2 598	-4 %	-4 %
14 = Pohjois-Karjala	2 007	1 813	-10 %	1 702	-6 %	-15 %
15 = Keski-Suomi	2 981	2 776	-7 %	2 834	2 %	-5 %
16 = Etelä-Pohjanmaa	3 603	3 200	-11 %	3 235	1 %	-10 %
17 = Pohjanmaa	1 925	2 191	14 %	2 084	-5 %	8 %
18 = Keski-Pohjanmaa	1 250	726	-42 %	784	8 %	-37 %
19 = Pohjois-Pohjanmaa	5 909	5 059	-14 %	4 089	-19 %	-31 %
20 = Kainuu	1 214	1 243	2 %	1 040	-16 %	-14 %
21 = Lappi	2 669	2 606	-2 %	2 381	-9 %	-11 %
22 = Helsinki	6 269	6 533	4 %	5 987	-8 %	-4 %
Yhteensä	67 107	63 489	-5 %	58 077	-9 %	-13 %

Hyvinvointialueiden pelastustoimien kansainvälisen avun suunnittelu

Kansainvälisen avun antaminen on tärkeä osa pelastustoimen kansainvälistä toimintaa. Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen perustuvat kansallisiin pelastustoiminnan ja varautumisen suunnitelmiin ja järjestelyihin. Valtakunnallisesti valmiudet kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen vaihtelevat hyvinvointialueittain. Suunnitelma kansainvälisen avunannon vastaanottamisesta on tehty noin 2/3 alueista eli tilanne on pysynyt ennallaan edellisestä vuodesta (noin 2/3 vuonna 2023). Noin puolella hyvinvointialueiden pelastuslaitoksista on kyky kansainvälisen avun antamiseen, osalla on jonkinlaista valmiutta ja osalta ei saatu vastausta. Asetuksen mukaisten valtakunnallisten järjestelyjen valmistelu on kesken, joka vaikuttaa alueellisten suunnitelmien päivittämiseen. Viiden pelastustoimen alueen yhteistyöllä on perustettu maastopalomoduuli ja kolmella alueella on perustettu suurtehopumppausmoduuli, jonka toiminta perustuu kolmen pohjoisen pelastuslaitoksen yhteiseen Arktiseen pelastusjoukkueeseen.

Pelastustoimen toimintaympäristö edellyttää entistä tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä. Kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt erilaisten harjoitusten ja onnettomuuksien, kuten laajojen metsäpalojen myötä. Pelastustoimen kansainvälisiä valmiuksia vahvistetaan lähettämällä henkilöstöä kansainvälisille kursseille.

Selvityksen mukaan noin puolella hyvinvointialueiden pelastuslaitoksista on kyky kansainvälisen avun antamiseen; myös kykyä vastaanottaa kansainvälistä apua tulisi kehittää ja harjoitella.

Pelastustoiminnan resurssit

Vuonna 2024 pelastustoiminnan palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 509,3 miljoonaa euroa, joka oli keskimäärin 102,4 euroa asukasta kohti. Pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti 2,6 prosenttia vuodesta 2023 (taulukko 5). Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehittymiseen vaikuttivat pääasiallisesti samat tekijät kuin koko pelastustoimen asukaskohtaisiin nettokäyttökustannuksiin, kuten henkilöstölisäykset ja vuokratulujen kasvu. Toisaalta säästötoimenpiteet hillitsivät pelastustoiminnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kasvua. Koska pelastustoiminta on laaja palvelu, jatkossa olisi hyvä tarkastella tarkemmin eri osatekijöiden (esim. henkilöstö, investoinnit, toimintavalmiuden suunnittelu) tilannetta ja niiden vaikutusta pelastustoiminnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehitykseen. (Ks. tarkemmin liite Taloustiedot)

Pelastustoiminnan tehtävissä työskentelevien henkilöiden väheneminen heikentää toimintavalmiutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joissa pelastustoiminnan palveluiden saatavuus on jo ennestään haasteellista. Henkilöstön osaamisen turvaaminen sekä harvaan asutun alueen toimintavalmiuden kehittäminen ovat keskeisiä tekijöitä palvelutason ylläpitämisessä.

Pelastustoiminnan henkilötyövuosien määrä vuonna 2024 raportoitujen tietojen perusteella ollut 4 309 htv:tä ja suhteessa asukasmäärään resursointi on noin 7,7 htv/10 000 asukasta.

Hyvinvointialueilta saatujen tietojen perusteella pelastustoimintaan käytettävän kaluston keski-ikä on paikoitellen huolestuttavan korkea (taulukko 5). Puolella hyvinvointialueista sammutusautojen, säiliösammutusautojen, säiliöautojen sekä vene- ja aluskaluston keski-ikä on joko lähes tai yli 20 vuotta.

Taulukko 5. Pelastustoiminnan palveluluokan nettokäyttökustannusten, kiireellisten suoritteiden, henkilöstöresurssien, toimintakyky ja kaluston ikä 2023–2024.

Resurssit ja palvelusuoritteet	2023	2024	muutos	2023–2024
Nettokäyttökustannukset €/as., keskiarvo	99,7 €	102,4 €	2,6 €	2,6 %
Nettokäyttökustannukset €/riskiruutu 1–3, keskiarvo	74 464 €	70 258 €	-4 206 €	-5,6 %
Päätoiminen henkilöstö/100 riskiruutua I–III	67,1	58,4	-8,8	-13 %
Päätoimisen henkilöstön miehittämät asemapaikat 24/7/100 riskiruutua I–III	2,1	1,54	-0,56	-27 %
A ja B -kiireellisyysluokan tehtävät	63 489	58 077	5 412	-9 %
HTV	4 152*	4 309	157	3,8 %
HTV/10 000 as.	7,4	7,7	0,3	4 %
Toimintakykytestin läpäisseet päätoimiset	84 %	83 %	-1 %-y	-1 %-y
Toimintakykytestin läpäisseet sopimus- ja sivutoimiset	26 %	28 %	2 %-y	2 %-y
Sammutus- ja sammutussäiliöautojen keski-ikä (v)	16,5	16,3	-0,2	-1 %
Säiliöautojen keski-ikä (v)	17,3	17,4	0,2	0,6 %

*Vuonna 2023 alueista 21/22 raportoi htv-tietoja

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan resurssit

Vuonna 2024 öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 9,1 miljoonaa euroa, joka oli keskimäärin 1,9 euroa asukasta kohti (taulukko 6). Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti keskimäärin 13,7 prosenttia vuodesta 2023. Asukaskohtaisiin nettokäyttökustannusten kehittymiseen vaikuttivat tehtävämäärien muutokset, vuodelle 2023 ajoittunut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan kaluston myynti ja siitä saadut myyntituotot sekä kustannuslaskennan kehittyminen. Tulevaisuudessa öljy- ja aluskemikaalivahinkojen kustannusten nousupainetta aiheuttavat erityisesti riskit merellisillä hyvinvointialueilla johtuen toimintaympäristön muutoksesta. (Ks. liite Taloustiedot)

Sisäministeriön keräämien (2024) tarkennettujen tietojen perusteella alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden suunnitteluun ja valmiuden ylläpitoon on resursoitu 14,3 henkilötyövuotta (vastaajia 21/22). Neljällä hyvinvointialueella ei ollut kohdennettu näihin tehtäviin yhtään henkilötyövuotta.

Taulukko 6. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten ja henkilöstöresurssien muutos vuosina 2023–2024.

Resurssit	2023	2024	muutos	2023–2024
Nettokäyttökustannukset €/as. keskiarvo	1,7	1,9	0,2	13,7 %
HTV	-	14,3 ¹⁰	-	-

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Seuraavilla toimilla varmistetaan pelastustoiminnan tavoitteiden toteutuminen:

1. Alueilla tulee olla riittävät, valtakunnallisesti yhteensopivat ja ajantasaiset pelastustoiminnan johtamisen suunnitelmat ja johtamisen järjestelyt. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valmiuden tulee vastata paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia riskejä.

¹⁰ Pelastustoiminta: Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden suunnitteluun ja valmiuden ylläpitoon resursoitu htv (vastaajia 21/22)

2. Pelastustoiminnan johtamiseen käytettävien tilojen ja tietojärjestelmien tulee olla valtakunnallisesti yhteensopivia, ja niiden tulee mahdollistaa tehokas ja häiriötön pelastustoiminnan johtaminen ja tilannekuvatoiminta kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoimen kansallisten ICT-järjestelmien kehitystyön jatko on varmistettava ja alueiden on varauduttava järjestelmien käyttöönottoon.
3. Väestön varoitusjärjestelmiä koskeva lainsäädäntö tulee muuttaa edellyttämään valtakunnallista yhteensopivuutta.
4. Pelastustoimen palveluverkolle tulee laatia valtakunnalliset suunnitteluperusteet.
5. Toimintavalmiuteen liittyvät puutteet tulee korjata. Palveluiden mitoituksen tulee olla riittävä arvioitujen riskien ja uhkien mukaan ml. henkilöstön osaamisen ja materiaalisen valmiuden kehittäminen vaatimusten mukaiselle tasolle.
6. Hyvinvointialueen pelastustoimilla tulee olla ajantasainen suunnitelma kansainvälisen avunannon valmiuden ylläpidosta sekä suunnitelma kansainvälisen avun vastaanottamiseen.

2.4 Varautuminen väestönsuojeluun

Väestönsuojeluun varautumisen tavoitteena on varmistaa pelastustoimen kyky hoitaa sille kuuluvat väestönsuojelutehtävät mahdollisimman häiriöttä valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin.

Pelastustoimen väestönsuojeluun varautumisen tavoitteena on tunnistaa väestöä uhkaavat sisäiset ja ulkoiset riskit sekä laatia riittävät suunnitelmat väestön suojaamiseksi ja oman toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Pelastustoimella on oltava etukäteen suunniteltu ja varattu väestönsuojeluorganisaatio, jonka resursseilla hoidetaan väestönsuojelutehtäviä. Sotilaallisen voimankäytön tilanteisiin liittyvien riskien analysointi on edellytyksenä tarkoituksenmukaiseen ja riskiperusteiseen varautumiseen. Uhkien arvioinnin perusteella suunnitellaan esimerkiksi väestön varoittaminen, väestönsuojien käyttö ja väestön siirtojen suunnittelu sekä muut tarpeelliset järjestelyt, jotka ovat yhteensovitettu eri hallinnonalojen viranomaisten ja muiden tarpeellisten toimijoiden kanssa.

Hyvinvointialueen pelastustoimen tulee ylläpitää ajantasaista väestönsuojelukokonaisuutta, jolla turvataan tarvittava suorituskky sotilaallisissa uhkatilanteissa.

Valtakunnallinen toimenpidesuositus v. 2023–2026

Hyvinvointialueiden pelastustoimien tulee varmistaa, että väestönsuojeluun varautumiseen kohdennetut resurssit ja osaaminen ovat riittävät ja suuntautuvat lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

Hyvinvointialueiden vastausten perusteella alueiden resurssien ja osaamisen riittävyydessä on suuria alueellisia eroja.

Saatujen tietojen perusteella hyvinvointialueiden pelastustoimen väestönsuojeluun varautumisen yleisin puute on riittämättömät henkilöstöresurssit. Vuotta 2024 koskevassa tietopyynnössä on hyvinvointialueita pyydetty arvioimaan väestönsuojeluun varautumiseen tarvittavaa lisähenkilöresurssia. Saatujen tietojen perusteella väestönsuojeluun varautumisen tarvittavaa resurssia tulisi kasvattaa nykyisestä henkilöresursseista noin 50 %.

Strategisen tavoitteen toteutuminen

Väestönsuojeluun varautumisen tavoitteena on varmistaa pelastustoimen kyky hoitaa sille kuuluvat väestönsuojelutehtävät mahdollisimman häiriöttä valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävien suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin.

Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluun varautumisen tavoitteena on tunnistaa yhteiskuntaan sekä omaan toimintaan kohdistuvat sisäiset ja ulkoiset riskit sekä laatia riittävät suunnitelmat väestön suojaamiseksi ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Pelastustoimella tulee olla ennalta suunniteltu ja resursoitu väestönsuojeluorganisaatio, jonka avulla pelastustoimelle kuuluvat tehtävät voidaan hoitaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön liittyvien riskien analysointi on välttämätön edellytys tarkoituksen mukaiselle ja riskiperusteiselle varautumiselle. Hyvinvointialueiden pelastustoimien on ylläpidettävä ajantasaista väestönsuojelukokonaisuutta, jolla varmistetaan riittävä suorituskky sotilaallista uhkaa varten.

Valtakunnallisesti väestönsuojeluun varautumisessa on vielä paljon kehitettävää. Tietopyynnön perusteella puutteita on edelleen kaikilla hyvinvointialueilla. Väestönsuojeluun varautumisen yleisin puute hyvinvointialueiden pelastustoimilla ovat riittämättömät henkilöstöresurssit, joiden määrä ei ole juurikaan muuttunut edellisvuodesta.

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelun suorituskyky

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelun suorituskyky takaa suunnitelmien ajantasaisuuden, mahdollistaa riittävien varautumistoimien toteuttamisen sekä turvaa pelastustoimen oman toiminnan jatkuvuudenhallinnan väestönsuojelutilanteissa. Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluun varautumisen perustana toimii lainsäädännön lisäksi laadukkaasti toteutettu sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointi. Laadukkaasti tehty riskianalyysi mahdollistaa riittävän tarkan suunnittelun erityisesti sotilaallisen uhkatilanteen pelastustoimella muodostamista vaikutuksista ja varautumistarpeista.

Väestön siirtämistä ja vastaanottamista varten tehtävä suunnittelu sekä sodan ajan uhkien riskiarviot ovat vuoden 2024 aikana edistyneet hyvinvointialueilla. Kuitenkaan tavoitetaan väestönsuojelun varautumisen suunnittelussa ei vielä ole päästy. Sisäministeriö antoi vuoden 2024 aikana kaksi ohjetta, jotka tukevat ja ohjaavat hyvinvointialueen pelastustointia väestönsuojeluun varautumisen suunnittelussa. Tammikuussa julkaistiin evakuointien suunnittelu- ja toimeenpano-ohje sekä toukokuussa sodan uhkan riskiarvioiden laadintaa varten oma ohjeistuksensa. Vastauksien perusteella voidaan olettaa, että väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu tulee paranemaan entisestään vuoden 2025 aikana.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien ja toiminnan yhteensovittaminen

Poikkeusoloihin varautuminen edellyttää hyvinvointialueen pelastustoimelta useita ennakkoon tehtyjä toimenpiteitä, jotta toiminta poikkeusoloissa on sujuvaa ja tehokasta. Hyvinvointialueen pelastustoimen tulee pelastuslain 65 §:n 3 momentin mukaisesti huolehtia niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Väestönsuojeluun varautumisen yhteistyötä kehitettiin vuoden 2024 aikana, kun pelastuslain yhteistoimintaa väestönsuojeluun varautumisessa koskevaa 65 pykälää tarkennettiin uudella yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa annetulla valtioneuvoston asetuksella (570/2024).

Hyvinvointialueen pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisessa ei ole tapahtunut merkittävää edistymistä edelliseen vuoteen verrattuna. Hyvinvointialueen pelastuslaitokset ovat tunnistaneeet yhdeksi yhteensovittamisen haasteeksi sen, etteivät muut väestönsuojelutehtävistä vastaavat organisaatiot ole panostaneet tai resursoineet väestönsuojelutehtävien suunnitteluun samalla tavalla kuin hyvinvointialueen pelastustoimi. Tämä osaltaan on vaikeuttanut väestönsuojelutehtävien yhteensovittamista.

Valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (570/2024) tuli voimaan vasta vuoden 2024 lopulla, jonka vuoksi vain kuusi hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaista oli ennättänyt asettaa asetuksen mukaisen väestönsuojelun yhteistyöryhmän vuoden 2024 puolella. Vastausten perusteella yli puolet hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisista hyödyntävät tai aikovat hyödyntää väestönsuojelun yhteistyöryhmien toteutuksessa olemassa olevia maakunnallisia varautumisrakenteita, kuten turvallisuus- ja valmiusfoorumeita.

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaiset harjoittelevat säännöllisesti yhteistoimintaa muiden toimijoiden kanssa. Yleisimmin mainitut harjoitukset, joissa yhteistoimintaa harjoitellaan, ovat aluehallintovirastojen järjestämät alueelliset valmiusharjoitukset sekä Puolustusvoimien Maavoimien järjestämät paikallispuolustusharjoitukset. Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten itse järjestämät väestönsuojeluun liittyvät harjoitukset ovat yleensä pienimuotoisempia organisaation sisäisiä harjoituksia, jotka on tarkoitettu väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstölle.

Hyvinvointialueen pelastustoimilta saatujen vastausten perusteella voidaan olettaa, että väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen kehittyy vuoden 2025 aikana. Valtioneuvoston asetuksen yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (570/2024) edellyttämät väestönsuojelun yhteistyöryhmät tullaan jokaisella hyvinvointialueella perustamaan vuoden 2025 aikana. Tämä tulee kehittämään hyvinvointialueiden sisällä väestönsuojelutehtävien yhteensovittamista entisestään, kun toiminta sen osalta saadaan vakiinnutettua.

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation määrittelyllä saadaan selville ne suorituskyvyt, kyvykkyydet sekä voimavarat, jotka sotilaallisen uhkan poikkeusoloissa hyvinvointialueen pelastustoimella tulee olla käytettävissä.

Väestönsuojeluorganisaatio tulee olla määritelty ja varattu normaaliolojen aikana, jolloin varmistutaan tarvittavien voimavarojen, kuten henkilöstön, tilojen, kaluston sekä materiaalien olemassaolosta sotilaallisen uhkatilanteen aikana. Jatkossa suunnittelu tulee laajentaa myös yhteistyöalueiden tasolle asti.

Hyvinvointialueiden pelastustoimissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta väestönsuojeluorganisaation määrittämisessä vuoteen 2023 verrattuna. Väestönsuojeluorganisaation määrittelyyn ei ole olemassa tarkkoja kansallisia ohjeita, vaan määrittelyn vaikuttavat aluekohtaiset riskit sekä sodan ajan uhkan riskianalyysin tulokset. Tämän vuoksi hyvinvointialueiden pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatioiden rakenteet ja kokonaisuudet voivat poiketa toisistaan.

Väestönsuojelua varten pelastustoimet ovat kehittäneet tai parantaneet erilaisia kyvykkyyksiä ja voimavaroja sekä suorituskykyä vuoden 2024 aikana. Lähes jokaisella alueella on joitakin osa-alueita kehitetty tai parannettu väestönsuojelutehtäviä varten.

Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön, kaluston ja tilojen varaaminen

Henkilövarauksilla varmistetaan, että sotilaallisessa tilanteessa hyvinvointialueen pelastustoimella on henkilöstöä riittävästi käytettävissä vastuullaan olevia väestönsuojelutehtäviä varten. Tehtyjen varausten ansiosta tiedetään, kuinka suuri osuus pelastustoimen henkilöstöstä on käytettävissä. Ajoneuvojen ja työkoneiden varautumiset puolestaan takaavat sen, että tarvittavat ajoneuvot ja työkoneet ovat käytössä myös poikkeusoloissa. Tilojen yhteensovittamisella eri toimijoiden kesken varmistetaan, että väestönsuojeluun suunnitellut tilat ovat käytettävissä ja niissä voidaan toteuttaa suunniteltua toimintaa sotilaallisen kriisin aikana.

Hyvinvointialueen pelastustoimessa on tapahtunut kehitystä väestönsuojelua varten tehtävissä varauksissa edelliseen vuoteen verrattuna. Merkittävin parannus on tapahtunut väestönsuojelua varten tehtävissä henkilövarauksissa. Sen sijaan rekisteröityjen ja rekisteröimättömien ajoneuvojen varauksissa sekä tarpeellisten tilojen yhteensovittamisessa kehitys ei ole ollut yhtä merkittävää.

Henkilövarauksien tekeminen sekä rekisteröityjen ajoneuvojen varaaminen on ohjeistettu hyvin. Puolustusvoimien Internet-sivuilta löytyvät hyvät ohjeet henkilövarauksien tekemiseen. ELY-keskuksen sivuilla löytyvät taas ohjeistukset rekisteröityjen ajoneuvokaluston varauksien tekemiseen. Tilojen ja työkoneiden osalta

vuoropuhelua on käytävä erityisesti Puolustusvoimien sekä kiinteistöjen ja työ-koneiden omistajien kanssa. Työkoneiden (rekisteröimättömien ajo-neuvojen) varaamista varten olisi syytä luoda yhdenmukainen kansallinen toimintamalli.

Väestönsuojelua varten tehtävien varauksien kokonaisuus voidaan lähi-tulevaisuudessa arvioida kehittyvän entistä parempaan suuntaan. Sitä mukaa, kun hyvinvointialueen pelastustoimet saavat väestönsuojeluorganisaation rakenteiden määrittelyä eteenpäin, myös niitä varten tehtävät varauksien ajan tasaisuus tulee paranemaan ja tarkentumaan.

Koulutukset

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksella varmistetaan väestön-suojeluorganisaatioon kuuluvien henkilöiden riittävä osaaminen poikkeusoloissa. Henkilöstön kouluttaminen ja erilaiset valmiusharjoitukset ovat aina olleet tärkeä osa poikkeusoloihin varautumista.

Kuluneen vuoden aikana hyvinvointialueiden pelastustoimissa ei ole tapahtu-nut merkittävää muutosta väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulu-tuksessa. Saadun selvityksen perusteella voidaan todeta, että väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksessa on edelleen puutteita hyvinvointialueen pelastustoimessa.

Johtaminen

Hyvinvointialueiden pelastustoimen johtaminen tulee olla mahdollista kaikissa turvallisuustilanteissa, myös poikkeusoloissa. Johtamiseen tarkoitetut tilat sekä jär-jestelmät on riskiarvion mukaan oltava tarkoituksenmukaiset ja ne on tarvittaessa kahdennettava. Suojatilojen ja järjestelmien riittävästä huolto- ja kunnossapidosta varten on huolehdittava. Lisäksi poikkeusolojen johtamista varten tulee olla tar-peelliset suunnitelmat. Näin taataan tehokas toiminta poikkeusolojen aikana.

Poikkeusolojen johtamisvalmiuksissa on tapahtunut hienoista kehitystä edellisiin vuosiin verrattuna. Tästä esimerkkinä on johtamistilojen kehittäminen, jotta ne on saatu sijoitettua suojatiloihin enemmissä määrin.

Johtamisvalmiuden saaminen riittävälle tasolle poikkeusoloja varten edellyttää hyvinvointialueilla vielä suunnitelmien päivittämistä sekä järjestelmiin ja tiloihin liittyviä investointeja. Lisäksi yhteistyöalueiden sisällä poikkeusolojen johtamisen

kokonaisuutta tulee kehittää, joista ensimmäisenä kehittämistoimenpiteenä ovat vuoden 2025 aikana toimintansa aloittavat yhteistyöalueiden tilanne- ja johtokeskukset.

Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen

Hyvinvointialueiden pelastustoimi tekee kuntien kanssa varautumiseen ja väestönsuojeluun liittyviä pelastustoimen viranomaisille kuuluvia lakisääteisiä yhteensovittamistehtäviä sekä erillisiin sopimuksiin perustuvia valmiussuunnittelun tukemistehtäviä. Vuoden 2023 alussa voimaan tulleen pelastuslain uudistuksen myötä laista poistui maininta, jonka mukaan alueen pelastustoimi voisi sopia kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Tämän seurauksena pelastustoimella ei enää katsota olevan mahdollisuutta tukea kuntien valmiussuunnittelua ilman erillistä korvausta, koska tehtävää ei enää ole pelastuslaitoksen lakisääteinen tehtävä.

Tietojen perusteella 13 hyvinvointialueella on sopimukset kuntien kanssa valmiussuunnittelun tukemiseen liittyen. Vuoden 2024 aikana kaksi uutta hyvinvointialuetta on laatinut vastaavat yhteistoimintasopimukset kuntien kanssa.

Toimintaan ei ole tullut viime vuodesta merkittäviä muutoksia. Yli puolet hyvinvointialueiden pelastustoimista tukee sopimusperusteisesti kuntia valmiussuunnitteluun liittyvissä asioissa. Valmiussuunnittelun tukeminen tapahtuu selvityksen perusteella yleensä kuntien ja pelastuslaitosten kahden välisissä tilaisuuksissa, alueellisten turvallisuus- ja varautumisverkostorakenteiden kautta, erillisiin valmiusharjoituksiin osallistumalla sekä järjestämällä varautumiskoulutusta. Saatujen vastausten pohjalta voidaan todeta, että suurin osa kunnille tarjottavasta valmiussuunnittelun tukemisesta on pitkälti pelastustoimen viranomaisille pelastuslain 65 §:n nojalla kuuluvaa väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamista sekä siihen sisältyvää yhteistyötä.

Viime vuoden tapaan yksi hyvinvointialue on ilmoittanut, että se saa korvauksen kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Muuten kunnat eivät saatujen tietojen perusteella maksa hyvinvointialueille pelastustoimen valmiussuunnittelun tuesta. Pelastustoimi käytti vuoden 2024 aikana puolet vähemmän henkilötyövuosia kuntien valmiussuunnittelun tukemiseen kuin edellisenä vuotena. Kokonaisuutena kuntien kanssa tehtävä yhteistyö voidaan katsoa olevan hyvällä tasolla, eikä kuntien kanssa tehtävässä varautumisyhteistyössä ole havaittu puutteita.

Väestönsuojeluun varautumisen resursointi

Vuonna 2024 varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 8,1 miljoonaa euroa, joka oli keskimäärin 2,1 euroa asukasta kohti (taulukko 7). Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat nimellisesti keskimäärin 4,7 prosenttia vuodesta 2023. Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehittymiseen vaikuttivat pääasiassa henkilöstöresurssitilanteen muutokset ja kustannuslaskennan kehittyminen tai haasteet siinä sekä osittain vuokratulujen kasvu. Aluekohtaisesti korkeat asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset eivät korreloineet paremman väestönsuojeluun varautumisen kokonaisvalmiusasteen kanssa tai toisinpäin johtuen kustannuslaskennan haasteista. (Ks. tarkemmin liite Taloustiedot)

Henkilöstöresurssien määrän arviointiin tarvittavia tietoja on kysytty hyvinvointialueilta tietopyynnöllä. Raportoitujen tietojen perusteella väestönsuojeluun varautumisen asukaskohtainen resursoitu henkilötyövuosimäärä on noin 0,08 htv/10 000 asukasta.

Taulukko 7. Varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokan asukas- ja riskiruutukohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Resurssit	2023	2024	muutos	2023–2024
Nettokäyttökustannukset €/as., keskiarvo	2,0	2,1	0,1	4,7 %
Nettokäyttökustannukset €/riskiruutu 1–3, keskiarvo	1 155 €	1 104 €	-52 €	-4,5 %
HTV	42,0	43,9	1,9	4,5 %
HTV/10 000 as.	0,08	0,08	-	-

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Valtakunnallisesti hyvinvointialueiden pelastustoimen varautumisessa ja väestönsuojelussa on vielä puutteita. Vuosiin 2022 – 2023 verrattuna hyvinvointialueilla on tapahtunut myönteistä kehitystä. Kuten viime vuonnakin on todettu, on positiivista se, että hyvinvointialueen pelastustoimet ovat suurelta osin tunnistaneeet puutteet ja suunnitelleet kehittämistoimenpiteitä. Osa niistä on tuotu esiin myös palvelutasopäätöksissä. Väestönsuojeluun liittyvät puutteet on pystyttävä korjaamaan, koska turvallisuusympäristö voi muuttua nopeastikin.

Seuraavilla toimilla varmistetaan väestönsuojeluun varautumisen tavoitteiden toteutuminen:

1. Jokaisella hyvinvointialueella tulee olla sodan ajan uhkan riskianalyysi, johon pohjautuen on tehty tarvittavat suunnitelmat, jotka pidetään säännöllisesti ajantasaisina. Väestönsuojeluun liittyvät suunnitelmat tulee päivittää palvelutasopäätöskauden aikana.
2. Varautumistehtävien rekisterit ja väestönsuojeluorganisaatioiden määrittely on saatettava ajan tasalle.
3. Väestönsuojelussa tarvittavia suorituskykyjä, kuten rauniopelastamisen ja raivaustoiminnan suorituskykyä, on parannettava.
4. Vaaditut väestönsuojelua varten tehtävät varaukset tulee saattaa ajan tasaisiksi ja määriteltävä varauksien päivittämiseksi päivitysvälit.
5. Hyvinvointialueilla ja pelastustoiminnan yhteistyöalueilla tulee olla riittävät ja ajantasaiset poikkeusolojen pelastustoiminnan johtamissuunnitelmat, joissa on huomioitu niin alueellinen, yhteistyöalueellinen kuin valtakunnallinen johtamisrakenne.
6. Kuntien valmiussuunnittelun tukemisen tulee perustua sopimuspohjaiseen järjestelyyn, ja hyvinvointialueen on laskutettava niistä tehtävistä, jotka eivät kuulu sen lakisääteisiin velvoitteisiin.

3 Strategiset voimavarat

Tässä luvussa käsitellään pelastustoimen palveluiden tuottamiseen liittyviä edellytyksiä ja voimavaroja. Valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet ohjaavat hyvinvointialueiden pelastustoimen kehittämistä.

Tavoitteissa on määritelty, että hyvinvointialueiden henkilöstön tulee olla osaavaa ja hyvinvointialueen tehtäviin riittävää. Toimialojen veto- ja pitovoimaisuudesta sekä henkilöstön hyvinvoinnista on huolehdittava. Henkilöstövoimavarat mahdollistavat toimintaa koskevien tavoitteiden saavuttamisen.

Laadukkaiden palveluiden tuottamisen edellytyksenä on myös tietoon perustuva suunnittelu, toteutus ja kehittäminen. Tiedolla johtaminen on edellytys vaikuttavien ja tehokkaiden palveluiden tuottamisen. Tiedolla johtamiseen tarvitaan uutta tietoa, osaamista sekä toimivia teknisiä rakenteita tiedon hyödyntämiseen. Tämän lisäksi hyvinvointialueiden välinen ja sisäinen hyvä yhteistyö on keskeinen tekijä valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.1 Päätoiminen henkilöstö

Palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu edellyttävät riittävää määrää ammatillisesti pätevää henkilöstöä sekä pelastustoimen ammatillisen ja sopimus-henkilöstön koulutuksen kehittämistä laadullisesti ja määrällisesti.

Tavoitteena on, että pelastustoimi on veto- ja pitovoimainen, arvostettu toimiala, jossa on huolehdittu henkilöstön osaamisesta ja sen kehittymisestä, työhyvinvoinnista ja jaksamisesta, yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta hyvällä henkilöstöpolitiikalla. Pelastajien toimintakyvyn säilymiseen kiinnitetään erityistä huomiota koko työuran ajan. Johtaminen on ammattimaista, vuorovaikutteista ja pelastusalan arvojen mukaista.

Hallitusohjelmassa painotetaan laadukkaiden pelastuspalveluiden saatavuuden turvaamista kaikkialla Suomessa. Keskeinen pelastustoimen suorituskykyä ylläpitävä tekijä on henkilöstöresurssi ja siksi pelastajien saatavuus hyvinvointialueilla on kriittistä. Pelastustoimen henkilöstöresursointi tulee toteuttaa hyvinvointialueilla suorituskykyvaatimusten mukaista tarvetta vastaavasti.

Resurssit ovat kuitenkin tällä hetkellä tiukat lainsäädännössä määriteltyihin tehtäviin verrattuna. Nykyisillä henkilöstöresursseilla ei välttämättä pystytä vastaamaan turvallisuusympäristön muutokseen ja ughiin. Lisäksi henkilöstöjärjestelyt on toteutettu lyhytjänteisesti sekä pääasiassa lyhytkestoisia ja sidonnaisuuksiltaan pieniä tilanteita varten.

Valtakunnallinen toimenpidesuositus v. 2023–2026

Hyvinvointialueiden tulee kiinnittää erityistä huomiota pelastuslaitosten työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen.

Hyvinvointialueiden pelastustoimet ovat tunnistanee pelastustoimen työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden keskeisen merkityksen ja toteuttaneet kehittämis-toimenpiteitä vuosina 2023 ja 2024. Vuoden 2024 henkilöstöön liittyvien tietojen perusteella työhyvinvoinnin mittaaminen ja seuranta on aikaisempaa järjestelmällisempää sekä yhdenmukaista hyvinvointialueen sisällä. Työhyvinvointikyselyiden käyttöä ja tulosten hyödyntämistä on kehitetty. Myös työsuojeluorganisaatioita on vahvistettu ja yhteistyö työterveyshuollon kanssa on aikaisempaa tiiviimpää.

Hyvinvointialueen pelastustoimet ovat kehittäneet esihenkilötyötä ja johtamista mm. koulutusten ja valmennusten avulla. Henkilöstön koulutusta ja työvälineitä on kehitetty, esimerkiksi työturvallisuus- ja ergonomiakoulutusten sekä uusien varusteiden avulla. Psykososiaaliseen kuormitukseen on kiinnitetty enemmän huomiota. Jälkipurku- ja vertaistukitoimintaa on kehitetty ja kuormitustekijöitä seurataan jatkuvasti. Työhyvinvoinnin edistämistä hankaloittaa vastausten mukaan mm. hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne eli käytännössä säästöt, resurssipula ja hyvinvointialueuudistuksen aikaansaama yleinen epävarmuus.

Strategisen tavoitteen toteutuminen

Hyvinvointialueiden pelastustoimien vastausten perusteella tavoitteet on huomioitu hyvinvointialueiden strategioissa, palvelutasopäätöksissä ja käytännön toimitissa. Henkilöstöresurssien riittävyys on monella alueella keskeinen haaste, etenkin päällystö- ja asiantuntijatehtävien osalta.

Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne rajoittaa henkilöstön rekrytointeja ja koulutuksia. Henkilöstön osaamisen kehittämistä on edistetty vuonna 2024 koulutus-suunnitelmien, simulaatiokeskusten ja yhteistyön avulla. Hyvinvointialueen pelastustoimilla on jo aikaisemmin ollut käytössä digitaalisia oppimisympäristöjä ja osaamisenhallintajärjestelmiä.

Hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeen työhyvinvointia on alueilta saatujen laskennallisten tietojen perusteella onnistuttu edistämään. Sairauspoissaolopäivät/htv ovat laskeneet edellisestä vuodesta (-14,4 %) ja myös lähtövaihtuvuus on laskussa (-2,2 %). Työtapaturmien määrä on jonkin verran noussut edellisestä vuodesta (5 %). Edellisessä tietopyynnössä kysymystä tarkennettiin aikaisemmasta koskemaan erikseen tutkittujen työtapaturmien ja vaaratilanteiden raportoitua määrää¹¹. Kehittämistarpeena tuleville vuosille on henkilöstötietojen sekä työturvallisuuden seurannan ja tietojen yhdenmukaistaminen valtakunnallisesti.

Päätoimisen henkilöstön määrä ja rakenne

Päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä (ilman ensihoitoa) oli vuonna 2024 oli 4 943 henkilöä (taulukko 8). Henkilöstön määrässä ei ole tapahtunut isoja muutoksia vuoden 2022 jälkeen lähteenä käytetyn Pronto-järjestelmän tietojen mukaan¹². Raportoitujen tietojen perusteella pelastustoimen henkilötyövuosien kokonaismäärä on vuonna 2024 oli 4 210 htv:tä, eli suhteessa asukasmäärään 9,3 htv/asukas. Jatkossa tietolähteenä käytetään myös Valtiokonttorille raportoitavia kvartaalitietoja henkilötyövuosien määrästä.

Taulukko 8. Päätoiminen henkilöstö (Pronto, SM tietopyyntö)

Henkilöstön määrä ja rakenne	2022*	2023*	muutos	2024	muutos	2022–2024
Henkilöstön määrä	3 631	4 960	-2,5 %	4 943	0 %	-3 %
HTV	3 922	4 799	22,4 %	4 210	-12,3 %	7,3 %
HTV/10 000 as.	9,4	9,1	-3,1 %	9,3	-2,9 %	-0,3 %
Alle 40-vuotiaiden osuus	34,5 %	37,0 %	2,5 %-y	34,4 %	-2,6 %-y	-0,1 %-y
Ikämediaani	-	42,9 v	-	43,4 v	0,5 v.	-
Naisten osuus	1,1 %	1,6 %	0,5 %-y	1,8 %	0,2 %-y	0,7 %-y

*Vuonna 2022 alueista 19/22 ja vuonna 2023 21/22 raportoi htv-tietoja

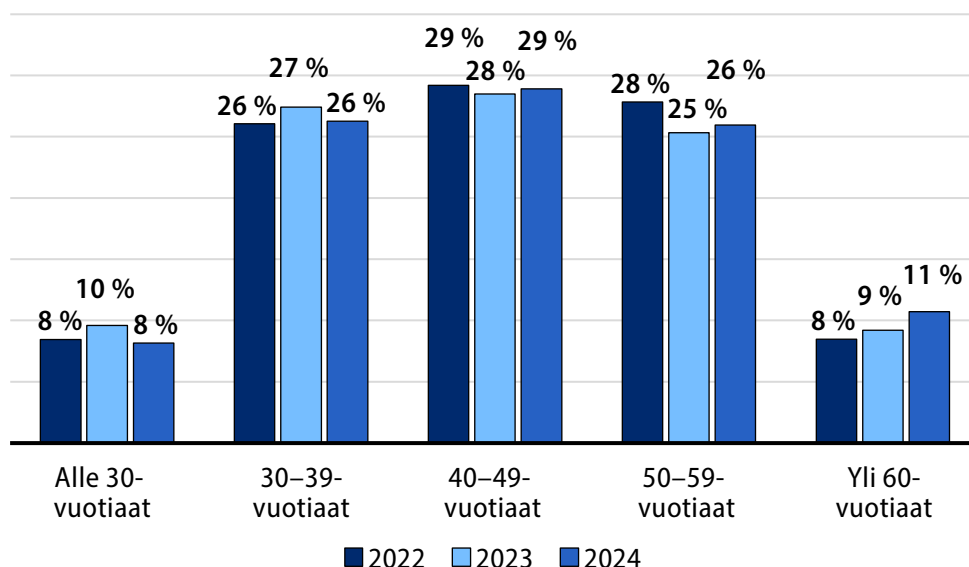
11 Aikaisemmin: Työtapaturmien ja vaaratilanteiden määrä yhteensä.

12 Henkilöstön määrän laskemisessa on yhä vaihtelua sekä puutteita alueiden ja vuosien välillä, mistä syystä luvut sisältävät epävarmuuksia. Henkilöstöä koskevat luvut kerätään Pronto-järjestelmästä, mutta jatkossa hyödynnetään myös Valtiokonttorille raportoitavia tietoja.

Tarkasteltaessa henkilöstöä ikäryhmittäin (kuva 1), on edelliseen vuoteen verrattuna tapahtunut vain pieniä muutoksia. Ikäryhmän 50–59 -vuotiaiden osuus on hieman kasvanut ja vanhimman ikäryhmän (yli 60-vuotiaat) koko kasvanut.

Naisten osuus päätoimisesta henkilöstöstä on lisääntynyt vuodesta 2022 vuoteen 2024 (1,1 % – 1,8). Lähtövaihtuvuus on puolestaan vastaavasti laskenut vuosittain (9,8 % – 6,9 %). Toimintakykytestin läpäisseiden osuus päätoimisista pelastustoimintaan osallistuvista on pysynyt tasaisena noin välillä 83 % -84 %.

Kuva 1. Päätoimisen henkilöstön ikäjakauma 2022–2024 (Lähde: Pronto)

Työhyvinvointi

Työhyvinvoinnin edistämisen laadulliset edellytykset ovat ajalla 2022–2024 parantuneet noin 14 prosenttia. Lähtövaihtuvuus on laskenut 2–3 %-y vuosittain. Sairauspoissaolojen määrä/htv on myös laskenut. Työhyvinvoinnin kehittämisen laadullisia tekijöitä ovat mm. työhyvinvoinnin seuranta, jälkipurkutoiminnan järjestäminen, osaamisenhallintasuunnitelman sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman olemassaolo (taulukko 9).

Taulukko 9. Työhyvinvoinnin seurantaan liittyvät tiedot 2022–2024

Työhyvinvoinnin seuranta	2022	2023	muutos	2024	muutos	2022–2024
Työhyvinvoinnin edistäminen	56 %	68 %	12 %-y	69 %	1 %-y	14 %-y
Lähtövaihtuvuus	9,8 %	9,1 %	-0,7 %-y	6,9 %	-2,2 %-y	-2,9 %-y
Sairauspoissaolopvt/HTV	307	322	4,9 %	308	-4,4 %	0,3 %

Vuosivertailussa on arvioitu ainoastaan kyllä -vastauksia ja niiden muutoksia (taulukko 10). Kyllä -vastausten perusteella työhyvinvoinnin seuranta ja jälkipurkutoiminnan järjestäminen on kehittynyt aikaisemmista vuosista. Myös osaamisenhallinnan suunnitelmallisuus on edistynyt hieman. Sen sijaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien olemassaolo tai niiden räätälöinti pelastustoimelle sisältää eniten hajontaa hyvinvointialueiden välillä.

Taulukko 10. Työhyvinvointiin liittyvät kysymykset, kyllä-vastausten osuus

Kyllä-vastausten osuus %	2022	2023	muutos	2024	muutos	2022–2024
Työhyvinvoinnin seuranta	67 %	95 %	28 %-y	91 %	-5 %-y	24 %-y
Jälkipurkutoiminta	81 %	100 %	19 %-y	100 %	0 %-y	19 %-y
Osaamisenhallinta-suunnitelma	19 %	43 %	24 %-y	57 %	14 %-y	38 %-y
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat	-	33 %	-	29 %	-5 %-y	-
Keskiarvo	56 %	68 %	12 %-y	69 %	1 %-y	13 %-y

Työturvallisuus

Työturvallisuuden kehittymistä voidaan seurata mm. työtapaturmien ja vaaratilanteiden määrien kautta (taulukko 11). Työtapaturmien ja vaaratilanteiden raportoinnissa käytettävien tietojen muoto on tarkentunut viime vuosina, joten

määrällinen vertailu ei ole vielä täysin luotettavaa. Kehittämiskohteena on työturvallisuuden liittyvien tietojen seurannan ja raportoinnin yhdenmukaisuus, sisältäen mm. työtapaturmataajuuteen liittyvän laskennallisen tiedon (LTIF)¹³.

Työturvallisuuden seurantaan on sisällytetty myös Pronto -raportoinnista saatavat pelastushenkilöstölle pelastustoiminnassa aiheutuneet henkilövahingot ja henkilövahingot/10 000 tehtävää. Raportoitujen tietojen perusteella pelastushenkilöstön työturvallisuus olisi valtakunnallisesti heikentynyt. Tietojen raportointi Pronto-järjestelmään on ollut vaihtelevaa, mutta tietoja voidaan kuitenkin hyödyntää aluekohtaisten muutosten tarkastelussa. Työtapaturmien ja vaaratilanteiden määrä on laskenut Itä-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen alueilla.

Taulukko 11. Työturvallisuutta kuvaavia valtakunnallisia tietoja 2022–2024

Työturvallisuus	2022	2023	muutos	2024	muutos	2022–2024
Toimintakykytestin läpäisseet	83 %	84 %	1 %-y	83 %	-1,1 %-y	-0,1 %-y
Työtapaturmat ja vaaratilanteet ¹⁴	651	1 024	57 %	1 088	6 %	67 %
Pelastushenkilöstön henkilövahingot	68	67	-1,5 %	87	30 %	28 %
Pelastushenkilöstön henkilövahingot/10 000 t.	6,7	6,5	-3,0 %	8,9	37 %	33 %

13 <https://www.tvk.fi/templates/vinha/services/download.aspx?fid=357543&hash=a-5e49d5851483aea408dbfb95ec2a8555129550bd33e9418c21f07bb0161e1f0>

14 Vuoden 2022 tietojen laatutaso on heikko.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö

Useilla alueilla on selvityksen perusteella hyvinvointialueen yhteinen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämissuunnitelma. Kaikilla alueilla ei ole pelastustoimen omaa suunnitelmaa tai sitä ei ole vielä otettu käyttöön. Suunnitelmat ovat laajentuneet ja tarkentuneet viimeisen kahden vuoden aikana ja sen lisäksi suunnitelmien seuranta ja toteutumisen arviointia on kehitetty.

Esihenkilöille ja henkilöstölle on järjestetty koulutuksia, viestintää on kehitetty ja on esimerkiksi perustettu anonyymejä palautekanavia. Koulutuksia on edelleen laajennettu ja systematisoitu edellisestä vuodesta. Esimerkiksi esihenkilökoulutuksia järjestetään osalla alueista nyt vuosittain. Viestinnässä painotetaan aikaisempaa enemmän moninaisuutta ja sukupuolineutraaliutta. Edellisenä vuonna valmistellut sukupuolineutraalit nimikkeet on nyt otettu käyttöön. Uusien paloasemien suunnittelussa on huomioitu eri sukupuolten tarpeet sekä osalla alueista lisäksi esteettömyys.

Rekrytointiprosesseja on kehitetty yhdenvertaisemmiksi viime vuosina sekä palkkauksen perusteita on tarkasteltu. Joillain alueilla on otettu käyttöön anonyymi rekrytointi. Palkkojen harmonisointi on edennyt ja palkkatasa-arvoa seurataan säännöllisesti.

Henkilöstön riittävyys

Hyvinvointialueiden toiminnan edellytyksiin liittyvänä tavoitteena on, että henkilöstön saatavuus ja riittävyys on varmistettu. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään suunnitelmallisesti sekä rekrytointikäytäntöjä kehitetään. Sisäministeriön tietopyynnöllä kartoitettiin haasteita henkilöstön rekrytoinnin, saatavuuden ja riittävyyden osalta. Hyvinvointialueita pyydettiin myös arvioimaan mahdollinen htv-vajaus palveluiden tuottamisessa vuoden 2024 lopussa. Teoreettinen arvio eläkkeelle siirtyvien määrästä on jonkin verran laskenut vuodesta 2022 Prontoon raportoitujen tietojen perusteella. Kevan eläköitymisarvio pelastajien osalta on nähtävissä taulukossa 12.

Hyvinvointialueen pelastustoimien oma arvio eläkkeelle siirtyvän henkilöstön kokonaismäärästä tulevana viitenä vuotena on vuodesta 2022 vuoteen 2024 laskenut noin 3 %-y (eläköityviä 16 % – 13 %, Pronto). Kuluneiden kolmen vuoden aikana eläköitymisarvio-osuus on kohonnut etenkin Itä-Uudenmaan alueella. Tasaista nousua vuodesta 2022 eläköitymisarvio-osuudessa on Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueella.

Kevan eläköitymisennuste pelastajien osalta kuvaa vuosia 2025–2044. Lähteenä käytetty [KEVA:n eläköitymisennustetta](#), kaikki eläkelajit (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkkeet). Lukumäärät perustuvat vuoden 2024 marraskuussa tehtyyn todennäköisyyslaskelmaan. Eläköitymisennuste viiden vuoden jaksoilla pysyy melko tasaisena, osuus henkilöstön kokonaismäärästä on 5,3 %-6,7 %/ 5 vuoden jakso. Tämä on linjassa hyvinvointialueiden omien arvioiden kanssa siinä suhteessa, että henkilöstön eläköityminen pysyy kohtuullisen tasaisena.

Taulukko 12. KEVA:n eläköitymisennuste (pelastajat)

KEVA:n eläköitymisennuste	Vakuutetut	5 v.	10 v.	15 v.	20 v.
Poistuma henk.	6 532	549	1 168	1 780	2 476
Poistuma %	6 532	5,3 %	11,4 %	17,1 %	23,8 %
Poistuma henk., jakso	6 532	549	618	613	696
Poistuma %, jakso	6 532	5,3 %	6,2 %	5,7 %	6,7 %

Henkilöstöressurssien riittävyys -kysymyksessä pyydettiin alueita kirjaamaan uusien, vuonna 2024 perustettujen sellaisten virkojen määrä ammattiryhmittäin, joiden avulla palvelutaso saatetaan lakisääteiselle tasolle ja/tai korvataan varallo-oloa (taulukko 13). Vastausten perusteella vuonna 2024 perustettiin yhteensä 86 uutta virkaa, joista suurin osa (60 %) oli pelastajavirkoja. Toiseksi eniten perustettiin alipäällystövirkoja (28 %) ja kolmanneksi päällystövirkoja (19 %). Suurin osa uusista viroista perustettiin Vantaan ja Keravan, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Kainuun ja Lapin alueille.

Taulukko 13. Uusien perustettujen virkojen määrä 2024

Uudet virat 2024	Keskiarvo	Summa	Osuus %
Pelastajavirat	2,9	52	60 %
Alipäällystövirat	1,5	24	28 %
Päällystövirat	0,9	16	19 %
Yhteensä	4,3	86	100 %

Lakisääteisten palveluiden tuottamiseksi tarvittavien resurssien arvioitu vaje vuoden 2024 lopussa (taulukko 14) kohdentuu pääosin pelastustoimintaan (noin 181 htv, 74 %) ja onnettomuuksien ehkäisyyn (noin 30 htv, 12 %). Pienin osuus vajeesta arvioidaan kohdentuvan väestönsuojeluun varautumisen toimintoihin (19 htv, 8 %).

Pelastusopiston pelastajatarveselvityksen (2024) mukaan pelastustoimessa tarvitaan noin 900 uutta virkaa vuoteen 2032 mennessä. Hyvinvointialueiden raportointien tietojen perusteella uusia virkoja on vuonna 2024 perustettu yhteensä 86 kappaletta, joka vähentää kokonaistarvetta. Pelastajatarpeen kehittymistä tulee seurata säännöllisesti Pelastusopiston toteuttamien pelastajatarve-selvitysten avulla.

Taulukko 14. Hyvinvointialueiden arvioima HTV-vaje pelastustoimen palveluissa

Arvioitu HTV-vaje/palvelu 2024	Keskiarvo	Summa	Osuus %
Onnettomuuksien ehkäisy	1,7	29,6	12 %
Pelastustoiminta	9,5	181,4	74 %
Väestönsuojeluun varautuminen	1,1	19,2	8 %
Muu toiminto	0,9	14,2	6 %
Yhteensä	13,2	244,4	100 %

Henkilötyövuosien vajetta on ilmoitettu myös muihin toimintoihin ja näitä oli avattu vapaassa tekstikentässä. Tarvetta olisi seuraaviin tehtäviin: suunnittelu-, raportointi- ja valvontatehtäviin, tukipalveluihin, koulutukseen ja koulutuksen suunnitteluun, toimintakykykoordinaatioon, toiminnan kehittämiseen, suunnitteluun ja laadunhallintaan, kalustohuoltoon, pelastustoimen suunnitteluun, asiantuntija-tehtäviin esimerkiksi riskianalyysin toteuttamiseksi.

Rekrytointi

Pelastajia ei ole voitu säästöjen vuoksi rekrytoida vuosina 2024 ja 2025 tarpeiden ja suunnitelmien mukaisesti. Pelastustoimeen kohdistuu säästöpainetta myös vuonna 2026, eikä pelastustoimeen ole voitu suunnitellusti toteuttaa lakisääteisen palvelutason edellyttämiä henkilöstölisäyksiä. Säästötoimien vuoksi on arvioitu, että vuosilta 2024–2026 kertyy merkittävästi lisärekrytointivelkaa.

Pelastusopisto on selvittänyt hyvinvointialueiden pelastajatarvetta vuosina 2024–2032 (Juutinen, ym. 2024). Selvityksen mukaan pelastustoimen kansallisten toimintojen suorituskyky edellyttää kaikkiaan 929 uutta päätoimista pelastushenkilöä vuoteen 2032 mennessä.

Pelastusopiston perusrahoitus on turvattu pelastajien osalta vuoteen 2027 asti ja Helsingin pelastuskoulun rahoitus vuoteen 2028 asti. Vuotuinen koulutettavien määrä on kaksinkertaistettu vuoden 2025 syksystä alkaen. Pelastusopiston raportoitujen valmistujamäärien perusteella hyvinvointialueiden olisi mahdollista rekrytoida kehyskaudella 2027–2030 eläköityvien henkilöiden lisäksi 114 uutta pelastajaa vuoden 2027 aikana ja 162 uutta pelastajaa vuonna 2028, 2029 ja 2030.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Hyvinvointialueiden tulee varmistaa pelastajien riittävä rekrytointi alueellaan palvelutuotannon turvaamiseksi.
2. Osaamisenhallintasuunnitelmat tulee laatia ja ottaa käyttöön kaikilla alueilla. Työhyvinvoinnin kehittämistä tulee jatkaa.
3. Työtapaturmien ja vaaratilanteiden määrän systemaattinen seuranta tulee ottaa osaksi laadullista kehittämistä ja osaamisenhallintasuunnitelmia.
4. Hyvinvointialueiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tulee huomioida pelastustoimen henkilöstö toimialakohtaisissa kehittämistoimissa.

3.2 Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta

Sopimuspalokunnilla ja sivutoimisella henkilöstöllä on merkittävä rooli pelastustoimen järjestelmässä. Sopimuspalokunnat ovat keskeisiä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa koko maassa. Palokuntien merkitys korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla, mutta kaupungeissakin palvelujen tuottamisessa tukeudutaan myös sopimuspalokuntiin. Harva-asutusalueilla sopimuspalokuntien rooli korostuu ensilähdön palokuntina (kiireelliset pelastustehtävät), kun taas kaupunkialueilla sopimuspalokuntien tehtävät painottuvat tukitehtäviin.

Sopimuspalokuntien suorituskykyyn liittyy haasteita. Palokuntien toimintaedellytykset vaihtelevat alueittain, ja erityisesti henkilöstön saatavuus, sitoutuminen ja koulutuksen riittävyys aiheuttavat huolta. Myös kaluston ja tilojen ajamukaisuudessa on alueellisia eroja.

Keskeisin haaste on, ettei sopimuspalokuntiin löydy riittävästi aktiivisia jäseniä erityisesti pienemmillä paikkakunnilla. Nuoriso- ja koulutusosastot toimivat monin paikoin toimivina rekrytointipolkuina, mutta jatkuvuus ei ole kaikkialla turvattu. Sopimuspalokuntatoiminnan tukeminen on tärkeä osa pelastustoimen henkilöstöstrategiaa ja siihen liittyy mm. nuorisotoimintaa ja koulutuksia.

Useilla alueilla on käynnissä erilaisia hankkeita sivutoimisen henkilöstön, sopimuspalokunnan henkilöstön sekä vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi. Suunnitelmallisuus ja pitkän aikavälin tavoitteet kuitenkin puuttuvat usealta alueella. Ongelmien ratkaisemiseksi jatkossa tulisi pyrkiä ratkaisemaan asioita hyvinvointialueiden välisellä yhteistyöllä ja toiminnan edistämiseksi olisi laadittava pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmat.

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

Hyvinvointialueiden pelastustoimen tavoitteeksi on asetettu ylläpitää ja kehittää järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä. Eräs sopimuspalokuntatoiminnan elinvoimaisuuden indikaattori on nuoriso-osaston olemassaolo. SM tietopyynnöllä on kerätty hyvinvointialueiden järjestö- ja vapaaehtoistoiminnasta laadullista tietoa vuodesta 2022 (taulukko 15). Vastausten perusteella hyvinvointialueilla huolehditaan aikaisempaa kattavammin sopimuspalokuntatoiminnan edellytyksistä¹⁵. Vuonna 2022 kyllä-vastausten osuus oli 64 prosenttia ja vuonna 2024 noin 74 prosenttia. Eniten kehitettävää tuleville vuosille on sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelman laatimisessa ja toimeenpanossa sekä nuoriso-osastojen toiminnan vahvistamisessa.

15 Vuosina 2022 ja 2023 kysymykset olivat kolmeportaisessa muodossa ja ne on muokattu vuoden 2024 viisiasteikolliselle portaikolle siten, että ei = 0, osin = 50 ja kyllä = 100. Vastaukset eivät ole täysin vertailukelpoiset, mutta suuntaa-antavat.

Taulukko 15. Edellytysten toteutuminen, kyllä % (SM tietopyyntö)

Kyllä-vastausten osuus (75 ja 100) osuus %	2022	2023	muutos	2024	muutos
Sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelma	30 %	35 %	5 %-y	48 %	13 %-y
Terveystarkastuksista on sovittu palokuntasopimuksessa	74 %	80 %	6 %-y	91 %	11 %-y
Sivutoimisella ja sopimus-henkilöstöllä on laissa säädetty koulutus	84 %	85 %	1 %-y	100 %	15 %-y
Sopimuspalokunnalla on nuoriso-osasto	68 %	35 %	-33 %-y	57 %	22 %-y
Yhteensä	64 %	59 %	-5 %-y	74 %	15 %-y

Sopimuspalokuntien henkilöstön määrä ja toimintakyky

Hyvinvointialueiden raportoimat vuoden 2024 sopimuspalokuntien hälytys-osastojen henkilöstömäärät ja näitä on täydennetty muiden toimintaosastojen tiedoilla taulukkoon 16. Osalta alueista vastaus henkilömääristä oli arvio, eikä tarkka tieto. Kokonaishenkilöstön määrä on todennäköisesti noin 500-1 000 henkilöä enemmän, kuin osastoihin kuuluvien ilmoitettu määrä. Nuoriso-osastojen ohjaajien tai soittokuntien henkilöstömäärät oli ilmoitettu vapaassa tekstikentässä.

Taulukko 16. Sopimuspalokuntien henkilöstömäärä (Pronto, SM tietopyyntö)

Osasto	2023	2024	muutos
Sopimuspalokuntien hälytysosastot	10 287	10 153	-1 %
Nais/tukiosastot	2 821	2 230	-21 %
Veteraani/järjestöosasto	1 219	830	-32 %
Nuoriso-osasto	5 584	5 378	-4 %
Yhteensä	19 911	18 591	-7 %

Vastausten perusteella sopimuspalokuntien henkilöstömäärät ovat laskeneet vuodesta 2023 noin 7 prosenttia. Lisäksi alle kolmannes pelastustoimintaan osallistuvista sopimushenkilöistä läpäisee toimintakykytestin.

Pelastustoimintaan osallistuvista sopimushenkilöistä toimintakykytestin läpäisseiden osuus on jonkin verran vaihdellut vuosittain. Vuonna 2024 testin läpäisi 28 % sopimushenkilöistä (2022: 30,3 %, 2023: 25,8 % ja 2024: 28,0 %).

Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä voidaan turvata myös taloudellisin keinoin. Hyvinvointialueiden ja sopimuspalokuntien solmimissa palokuntasopimuksissa on sovittu sopimuspalokunnille maksettavista korvauksista, jotka vaihtelevat riippuen sopimuksista. Hyvinvointialuejärjestelmään siirryttäessä sopimuspalokuntien kanssa tehtyjä sopimuksia on osittain päivitetty, mutta sopimusten sisällöistä ei ole tarkkaa tietoa valtakunnallisesti. Tarkempaa selvitystyötä sopimusten sisällöistä on tehty viimeksi vuoden 2009 tietoihin pohjautuen (Kujala 2010).

Vuonna 2024 hyvinvointialueen pelastustoimien ilmoittamat sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset olivat yhteensä noin 42,8 miljoonaa euroa, joka oli noin 7,3 prosenttia hyvinvointialueen pelastustoimen toimintamenoista. Suurin osa kustannuksista (57,2 %) kohdistui sivutoimisen henkilöstön kustannuksiin. (ks. liite Taloustiedot, luku 3). Kun verrataan vuoden 2024 kustannuksia alueellisten pelastustoimien vuonna 2019 ilmoittamiin sopimuspalokuntatoiminnan ja sivutoimisen henkilöstön kustannuksiin, havaitaan, että kustannusten osuudessa pelastustoimen toimintamenoissa ei ole tapahtunut suurta muutosta (2019: 8 %, 2024: 7 %) (Hätinen ja Määttä 2022:13).

Sopimuspalokuntien tunnistetaan tuottavan kustannustehokkuutta pelastustoimen palvelutuotantoon, joten sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannusten seuraaminen on tärkeää myös jatkossa. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä tulisi myös arvioida suhteessa hyvinvointialueiden säästötoimenpiteisiin ja siihen, miten ne vaikuttavat sopimuspalokuntien elinvoimaisuuteen.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Sopimuspalokuntatoimintaa tulisi vahvistaa sopimalla yhteisistä kehittämisrakenteista sekä laatimalla ja toimeenpanemalla sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelma.

1. Sopimuspalokuntatoimintaa tulee vahvistaa sopimalla yhteisistä kehittämisrakenteista sekä laatimalla ja toimeenpanemalla sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelma.
2. Pelastusalan järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä ja elinvoimaisuudesta tulee huolehtia osana pelastustoimen palvelujärjestelmää.
3. Palokuntasopimusten sisältöä tulee selvittää valtakunnallisesti järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan taloudellisten edellytysten seuraamiseksi ja arvioimiseksi hyvinvointialuejärjestelmässä.
4. Hyvinvointialueiden säästötoimenpiteiden vaikutuksia sopimuspalokuntien elinvoimaisuuteen tulee seurata ja arvioida jatkossa tarkemmin.

3.3 Tiedolla johtaminen

Hyvinvointialueiden toiminnan edellytyksenä ja strategisena voimavarana on laadukas tieto. Hyvinvointialueiden toiminnan paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen johtamisen, suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen tulee perustua tietoon. Digitalisaatiota tulee edistää hyvinvointialueiden kaikilla toimialoilla.

Turvallisuusympäristön muutos ja siihen varautuminen korostavat myös ennakkoinnin ja tiedon hyödyntämisen roolia pelastustoimen johtamisessa, arvioinnissa ja ohjauksessa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteyttä päätöksenteon tietopohjaan ja palveluiden kehittämiseen on entisestään vahvistettava. Tätä tukee valtakunnallisesti koordinoitu yhteinen TKI-verkosto, tutkimusresurssien varmistaminen sekä tutkimus- ja kehittämishankkeiden tulosten tehokas hyödyntäminen

Pelastustoimen tietoperusteisuuden ja ennakkoinnin edistämiseksi pelastustoimessa kehitetään parhaillaan yhteisiä kansallisia tietojärjestelmiä. Toimialan yhteinen kehittäminen tuottaa kustannustehokkuutta ja yhteentoimivuutta tiedonhallintaan.

Pelastustoimen toiminta-, henkilöstö- ja taloustietojen oikeellisuus ja vertailukelpoisuus ovat edellytyksiä toimialan rahoituksen riittävyyden, kustannusvaikuttavuuden ja tuottavuuden arvioimiseksi. Tietojen pohjalta sisäministeriö ohjaa pelastustoimen palveluiden järjestämistä, tunnistaa toimialan kehittämissarpeita ja suunnittelee talousarvioesityksiä sekä esityksiä julkisen talouden

suunnitelmaan. Lisäksi hyvinvointialueilla on velvollisuus seurata pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä verrata seurannassa saatua tietoa muihin hyvinvointialueisiin.

Talouden ohjauksen tiedot

Hyvinvointialueiden pelastustoimen talouden ohjauksessa hyödynnetään hyvinvointialueiden Valtiokonttorille raportoitavia¹⁶ sekä pelastustoimen vähimmäistietosisällön¹⁷ mukaisia taloustietoja. Hyvinvointialue vastaa toimittamiensa tietojen oikeellisuudesta. Valtiokonttorille raportoitavista tiedoista sekä tietojen tuottamiseen ja toimittamiseen liittyvistä menettelytavoista ja ajankohdista on säädetty tarkemmin valtioneuvoston ja valtiovarainministeriön asetuksilla¹⁸. Valtiovarainministeriön ylläpitämä hyvinvointialueiden talousraportoinnin käsikirja (HVA-AURA-käsikirja) ohjaa tarkemmin hyvinvointialueiden talousraportointia. Valtiokonttorille raportoitavien tietojen lisäksi hyvinvointialueilta edellytetään pelastustoimen vähimmäistietosisällön mukaisesti esimerkiksi muiden kuin pelastustoimen lakisääteisten tehtävien bruttokustannuksien seuranta ja vertailua.

Hyvinvointialueiden kustannuslaskennan kehittäminen

Hyvinvointialueiden kustannuslaskennan kehittämisen yhtenä painopisteenä on lakisääteiseen toimintaan kohdistuvien kulujen ja tuottojen täysimääräinen kohdentaminen kullekin palveluluokalle. Lakisääteisten tehtävien toteutumisesta aiheutuvia kustannuksia käytetään pelastustoimen talouden ohjauksen ja rahoituksen perustana, joten niiden oikeellinen raportointi palveluluokka- ja toimialakohtaisten tietojen osalta on tärkeää.

16 Taloustiedon raportointivelvoitteesta Valtiokonttorille on säädetty Laissa hyvinvointialueesta (611/2021, 120 §), jonka mukaan taloustiedot tulee toimittaa Valtiokonttorille säännöllisesti yhteentoimivuuden edellyttämässä muodossa.

17 Pelastustoimen vähimmäistietosisällöstä säädetään Sisäministeriön asetuksessa hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022).

18 Valtioneuvoston asetuksessa hyvinvointialueen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (729/2021) säädetään hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja tilikauden aikaisesta taloustietojen raportoinnista. Valtiovarainministeriön asetuksella hyvinvointialueen taloustietojen toimittamiseen sovellettavista tietosisällöstä ja teknisistä kuvauksista koskien tilikautta 2024 (898/2023) on säädetty tarkemmasta tietosisällöstä ja teknisistä kuvauksista. Jälkimmäinen asetus annetaan kutakin tilikautta koskien.

Haasteellisimmiksi pelastustoimen palveluluokiksi on tunnistettu Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta (4803), Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta (4804) sekä Varautuminen ja väestönsuojelu (4808). Kaikkien näiden palveluluokkien kustannuslaskenta on kehittynyt vuodesta 2023, mutta jatkokehittämiseen on syytä edelleen kiinnittää huomiota:

- Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokalle tulee kohdentaa kaikki toiminnasta aiheutuvat kulut ja tuotot täysimääräisesti sekä palveluluokan kustannusvaikutuksen tulee olla 0 euroa.
- Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan sekä varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokkien osalta huomiota tulee kiinnittää erityisesti henkilöstö-, vuokra- sekä sisäisten kulujen kohdentamiseen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Pelastustoimen lakisääteisten tehtävien lisäksi myös muiden kuin pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannusten erittelyä tulee kehittää. Pelastustoimen ei-lakisääteisten tehtävien kustannuksia tulee seurata ja arvioida hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivollisuudesta annetun asetuksen (1213/2022) mukaisesti bruttotasolla. Bruttokustannusten erittelyn tarve koskee erityisesti pelastustoimen tuottamaa ensihoitopalvelua.

Vuodesta 2025 alkaen pelastustoimen tuotot tulee raportoida täsmennetyn HVA-AURA-käsikirjan ohjeistuksen mukaisesti:

- Maksutuottoja ovat viranomaistehtäviin kuuluvat valvonta- ja tarkastustehtävistä perittävät maksut, kuten vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaiset valvonta- ja tarkastustehtävät ja pelastuslain mukaiset palotarkastukset.
- Hätäkeskukseen liitettyjen automaattisten palohälyttimien toistuvista erheellisistä hälytyksistä perityt maksu (erhe-maksut) ovat ns. sakonomaaisia maksuja ja kuuluvat muihin toimintatuottoihin (sakot, uhkasakot ja muut sakontyyppiset maksut tili 3536).
- Öljy- tai aluskemikaalivahingon aiheuttajalta peritetyt korvaukset sekä korvaukset esim. Ympäristövahinkorahastosta kirjaan menon vähennykseksi, ei tuotoksi.

Valtakunnallinen kustannuslaskennan kehittäminen

Kustannuslaskennan valtakunnallista kehittämistä tarvitaan, jotta voidaan arvioida kattavammin yleistä hintojen nousun vaikutusta sekä palvelutarpeen edellyttämää rahoitustarvetta pelastustoimessa.

Hyvinvointialueiden talousraportoinnin ohjeistusta on kehitetty edelleen raportointia hyödyntävien viranomaisten (mm. valtiovarainministeriö) kesken vuonna 2024. Kansallisesti merkittävin työ pelastustoimen kustannuslaskennan kehittämiseksi tehtiin, kun HVA-AURA-käsikirjan liitteeksi laadittiin pelastustoimen palveluluokkien tarkemmat sisältökuvaukset.

Hyvinvointialueen pelastustoimen kulurakenteen seuranta ja arviointi on pohjautunut kahden vuoden nimelliseen aikasarjaan, joka ei ole huomioinut hintaindeksin muutosten vaikutuksia. Jotta yleinen hintojen nousun vaikutus voidaan huomioida, tulee pelastustoimen osalta tarkastella soveltuvaa indeksiä toteutuneiden kustannusten arviointiin.

Tietoa pelastustoimen yksikkökustannuksista tarvitaan rahoituksen riittävyyden arviointiin julkisen talouden suunnitelman laadintaa varten. Julkisen talouden suunnitelmassa tulee arvioida tulevan kehyskauden palvelutarpeen ennakoimaa kustannuskehitystä suhteessa rahoituskehyskehyksiin. Kustannusten ennakoitun kehityksen laskennassa tarvitaan tietoa palvelutarpeen kasvusta ja kunkin palvelun yksikkökustannuksista. Yksikkökustannuslaskennan kehittämisen kautta on mahdollista edistää hyvinvointipalveluiden rahoituksen kestävyyttä sekä ohjauksen edellyttämän tietopohjan vahvistumista.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteyttä päätöksenteon tietopohjaan ja palveluiden kehittämiseen toteutettiin sisäministeriössä käynnistämällä hankkeita teemoista, joista ei ollut riittävästi tietoa. Toinen hankkeiden käynnistämisen peruste oli yhteiskunnallinen tarve.

Hyvinvointialueohjausta tuettiin esiselvityshankkeella, jossa selvitettiin pelastustoimen vaikuttavuuden mittaamista osana hyvinvointialueita (Harinen 2024). Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan lisäsi puolestaan merkittävästi väestönsuojiiin ja väestönsuojeluun liittyviä yhteydenottoja, mistä syystä vuoden 2024 alussa käynnistettiin ”Omatoiminen varautuminen poikkeusoloissa”-hanke. Hankkeessa tuotetaan omatoimisen varautumisen oppaita. Lisäksi julkaistiin Valtion selvitys- ja tutkimustoiminnan rahoittama ”Onko siviilivalmiudelle tarvetta Suomessa? Siviilivalmiuden käsite, käyttö ja lisäarvo osana kansallista varautumista”-selvitys (Niskanen jne. 2024). Hankkeen toteutti Vaasan yliopisto. Selvityksen tarkoituksena oli selkeyttää siviilivalmius -käsitteen määrittelyä. Myös Kansallisen riskiarvon 2025 valmistelu aloitettiin.

RescEU-hankkeessa ensimmäiset CBRN -materiaalierät ovat olleet lähetysvalmiudessa tammikuusta 2024 ja täysi valmius saavutetaan vuoden 2025 aikana. Lisäksi aloitettiin toisen varmuusvaraston rakentaminen. Medical -varmuusvarastossa varastoidaan lääkinällisiä materiaaleja ja lääkeaineita. Lisäksi koulutettiin asiantuntijoita.

Yhteistyötä sisäministeriön ja Pelastusopiston välillä tiivistettiin.

Hyvinvointialueiden tutkimus- ja kehittämistoiminta

Hyvinvointialueiden pelastustoimea koskevassa selvityksessä raportointiin alueilla käynnissä olevista hankkeista. Vuoden 2024 aikana alueiden hankkeet voidaan luokitella karkeasti viiteen ryhmään:

- Pelastustoiminnan suorituskyvyn kehittäminen (esim. rauniopelastaminen, CBRNE, sortumapelastus, metsäpalomuodostelmat)
- Tiedolla johtaminen ja riskienhallinta (esim. riskianalyysit, tekoälymallit, tietopankit)
- Ympäristövahinkojen torjunta ja vastuullisuus (esim. SYMPPIIS, DIGIMARIS, VASARA)
- Turvallisuusviestintä ja väestönsuojelu (esim. virtuaalisimulaattorit, paloriskikohteiden kartoitus)
- Yhteistyö korkeakoulujen, viranomaisten ja EU:n kanssa (esim. Palosuojelurahasto, Interreg, EU-pelastuspalvelumekanismi)

Vastaukset toteutetuista tutkimus- ja kehittämishankkeista osoittavat, että toiminta on ollut hyvin aktiivista. Lisäksi hyvinvointialueet tekevät tiivistä yhteistyötä esimerkiksi suorituskykyjen kehittämisessä (CBRNE, rauniopelastaminen) ja riskianalyysityössä. Tämän lisäksi alueiden sisällä kehitetään järjestelmiä ja osaamista sekä otetaan uusia välineitä (esim. Copilot) käyttöön. Tutkimushankkeisiin osallistutaan lähes poikkeuksetta partnerina tai loppukäyttäjäroolissa. On kuitenkin huomioitava, että alueiden välillä on merkittäviä eroja: toisella alueella tutkimus- ja kehittämishankkeita ei ole käynnistetty vuoden aikana lainkaan, kun taas toisella alueella hankkeiden määrä on merkittävä. Myös tutkimus- kuin kehittämishankkeiden laajuudet vaihtelevat. Hankkeissa käytettyjä henkilöstövoimavaroja ei ole kartoitettu.

Tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisessa näkyy pysyvän TKI-rahoituksen puuttuminen. Hankkeiden käynnistäminen riippuu lähes poikkeuksetta rahoitushakujen teemoista ja pitkäjänteiset, strategiset hankekokonaisuudet puuttuvat.

Usein hankkeilla paikataan akuuttia tietopuutetta tai suorituskyvyn kehittämistä. Tilanne heijastuu koko pelastusalan kehitykseen niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä.

Tietojohtaminen ja tiedonhallinta

Pelastustoimen tietohallinnolla on keskeinen rooli pelastustoimen palveluita koskevan tiedon keräämisessä ja tietojen ylläpitämisessä.

Pelastustoimen tietojärjestelmäpalvelut jakautuvat kahteen toiminnalliseen kokonaisuuteen, jotka ovat pelastustoiminta ja väestönsuojelu sekä onnettomuuksien ehkäisy. Lisäksi tiedolla johtamisen palveluiden kehittäminen mahdollistaa molempien kokonaisuuksien tietopohjan hyödyntämisen ja tarjoaa välineet tiedon laajempaan analysointiin. Tiedolla johtamisen palveluiden avulla voidaan seurata ja arvioida, kuinka palveluiden saatavuus ja laatu toteutuvat hyvinvointialueilla sekä edistää niiden kustannusvaikuttavuutta.

Tietohallintoa koskevien valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toteutumisen vaihtelee alueilla. Suurin osa alueista on sitoutunut kansalliseen kehittämiseen ja toivoo kehittämisen etenevän ripeästi. Useilla alueilla on käynnissä myös omia tietojohtamisen kehittämishankkeita. Tulevaisuudessa on varmistettava, että kansallinen ja alueellinen kehittäminen tukevat toisiaan eikä tehdä päällekkäisiä ratkaisuja. Hyvinvointialueilla kyberturvallisuuden kypsyystaso on noussut, kehitystyön sen osalta tulee olla jatkuvaa.

Hyvinvointialueiden konsernitietohallinnoilla on vahva rooli tietohallinnon, tiedonhallinnan ja ICT-palvelujen kehittämisessä, ja lähes kaikilla alueilla pelastustoimi on pyritty integroimaan osaksi konsernitietohallintoa. Kaikilta osin tässä ei ole onnistuttu. Alueilla on epäselvyyttä esimerkiksi vastuutahoista ja -henkilöistä, mutta myös vastuunjaosta sekä tietohallinnon tehtävien määrittelystä hyvinvointialueen palvelulinjojen ja toimialueiden välillä. Myöskään palvelutuotanto ei ole kaikilta osin toimivaa. Joillakin hyvinvointialueilla on ollut haasteena sovittaa pelastustoimen TUVE-ympäristössä tapahtuva toiminta hyvinvointialueen tietojenkäsittely-ympäristöön ja toisaalta palveluita ei ole otettu käyttöön.

Kaikilla alueilla ei ole käytettävissä riittäviä resursseja pelastustoimen tietohallinnon tehtävien toteuttamiseen. Tästä seuraa, ettei hyvinvointialueiden pelastustoimien tietojenkäsittelyn toteutus suhteessa lainsäädännön velvoitteisiin kaikissa turvallisuustilanteissa toteudu.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Ohjauksessa käytettävän tiedon laatua ja yhdenmukaisuutta tulee edelleen parantaa läpi koko arviointiketjun sisältäen niin tietojärjestelmien teknisen kehittämisen, tietojen kirjaamisen ja raportoinnin sekä yhtenäisten arviointikriteerien muodostamisen. Henkilöstötietojen raportointi Valtiokonttorille tulee olla ajantasaista ja luotettavaa.
2. Kustannuslaskennan kehittämistä tulee jatkaa edelleen suunnitelmallisesti, jotta rahoituksen riittävyttä voidaan seurata ja arvioida oikeellisiin ja vertailukelpoihin tietoihin perustuen.
3. Hyvinvointialueiden kustannuslaskennan kehittämisen painopisteinä tulee olla lakisääteiseen toimintaan kohdistuvien kulujen ja tuottojen täysimääräinen kohdentaminen kullekin palveluluokalle, ei-lakisääteisten tehtävien kustannusten seuranta ja arviointi bruttotasolla sekä pelastustoimen tuottojen kirjaaminen täsmennetyn HVA-AURA-käsikirjan ohjeistuksen mukaisesti.
4. Kustannuslaskennan valtakunnallista kehittämistä tulee jatkaa, jotta voidaan arvioida kattavammin yleistä hintojen nousun vaikutusta sekä palvelutarpeen edellyttämää rahoitustarvetta pelastustoimessa.
5. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan organisointia tulee kehittää resurssien vakauttamiseksi ja yhteistyötä on lisättävä strategisten hankekokonaisuuksien toteuttamiseksi. Verkostoyhteistyötä tulee edelleen vahvistaa.
6. Hyvinvointialueilla tulee varmistaa resurssien ja osaamisen riittävyys sekä valmistautua tietojärjestelmien käyttöönottoihin etukäteisjärjestelyin kuten käyttöympäristön palveluiden käyttöönottamisella.
7. Pelastustoimen kansallisten ICT-järjestelmien kehitystyön jatko ja hyvinvointialueiden järjestelmien käyttöönotto on varmistettava.

3.4 Investoinnit

Hyvinvointialueiden valtakunnallisten tavoitteiden mukaan investointien tulee parantaa toiminnan kustannusvaikuttavuutta ja edistää alueellista yhteistyötä.

Etusijalla tulee olla investoinnit, jotka mahdollistavat kustannushyötyjä, turvaavat palvelujen lakisääteisen tason toteutumisen ja parantavat palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Investointien tulisi lisäksi tukea osaltaan ilmatoriskeihin sopeutumista ja niiden hallintaa sekä kehittää infrastruktuuria koko maan tasolla ottaen huomioon sekä valtakunnalliset että alueelliset näkökulmat.

Pelastustoimen lakisääteisten palvelujen tuottamiseksi tarvitaan suorituskykyä niin palveluverkon kuin käytettävän kaluston suhteen. Pelastusasemaverkko yhdessä kaluston kanssa muodostaa pelastustoimen palveluverkon. Pelastustoimen investoinnit koostuvat pitkälti rakennusinvestoinneista sekä kalustoinvestoinneista, kuten erilaisista ajoneuvoista, varusteista, öljyntorjuntakalustosta ja muusta kalustosta. Tämän lisäksi tehdään erilaisia ICT-investointeja, kuten kansallisiin ICT-järjestelmähankkeisiin liittyviä investointeja.

Sisäministeriön vuosittaisen selvityksen investointeja koskeva osuus käsittelee vuoden 2024 investointeja. Tietolähteenä käytetään hyvinvointialueiden hyväksyttyjä pelastustoimen osasuunnitelmia 2024–2027, Valtiokonttorille 2024 tilinpäätöstietojen yhteydessä raportoituja investointierittelyjä ja sisäministeriön tietopyynnön vastauksia.

Hyvinvointialueiden pelastustoimen investoinnit vuonna 2024

Pelastustoimen investointitaso on ollut hyvinvointialueille siirtymistä edeltävinä vuosina alhainen, mikä on johtanut investointi- ja korjausvelkaan. Investointivelkaa on arvioitu syntyneen 29 miljoonaa euroa vuoteen 2022 mennessä (Hätinen ja Määttä 2022:13). Investointitaso suhteessa asukasmäärään laski vuosien 2019–2021 tasosta vuoteen 2022 (5,4 €/as. – 4,6 €/as.). Pelastustoimen järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille investointitaso on noussut (2023–2024 investointitaso noin 12 €/as.).

Vuoden 2024 investointitasossa on merkittäviä eroja alueiden välillä, esimerkiksi Länsi-Uudenmaan (2,8 €/as.) ja Itä-Uudenmaan välillä (52,6 €/as.). Kahdeksan aluetta investoi keskimääräistä enemmän ja neljätoista vähemmän. Kolmella alueella merkittävästi korkeampi investointitaso selittyy pelastusasemien rakentamisella. Väestömäärältään pienempien alueiden korkea asukaskohtainen investointitaso johtuu mm. raskaan ajoneuvokaluston hankinnasta.

Toteutuneet investoinnit

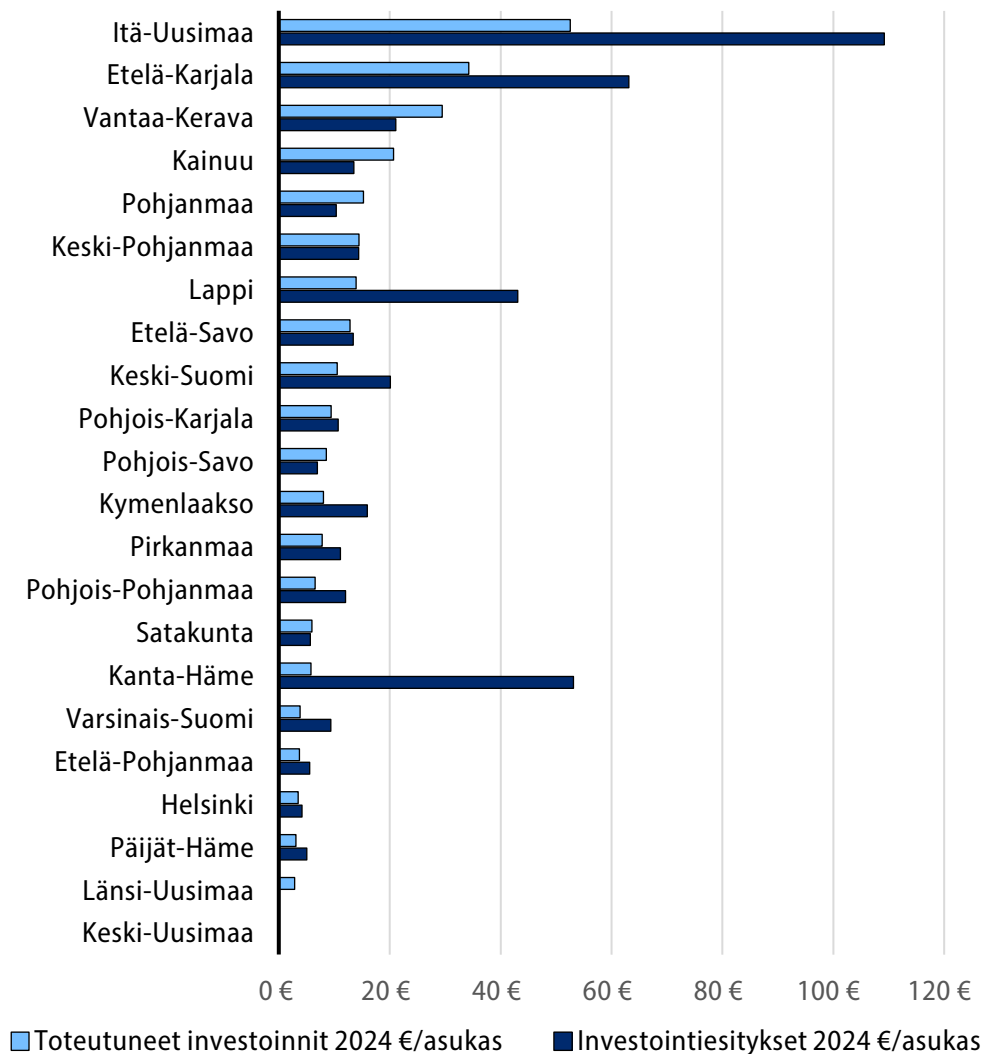
Toteutuneita investointeja ja investointiesityksiä vertailevasta kuvasta 2 voidaan nähdä, että osalla alueista suunniteltujen investointien yhteismäärä on selkeästi toteutuneita investointeja suurempi.

Suurimmat erot ovat Itä-Uudellamaalla, Etelä-Karjalassa, Lapissa ja Kanta-Hämeessä. Taustasyyt voivat olla moninaiset lähtien siitä, että investointisuunnitelman sisältö ei ole kaikilta osin yhteneväinen talousraportoinnin investointierittelyn kanssa. Suunnitellut investoinnit voivat lykkääntyä esimerkiksi toimittajaan liittyvien

syiden takia. Hyvinvointialueilla on tehty säästötoimia vuonna 2024, mikä on johtanut osalla hyvinvointialueista pelastustoimen investointien lykkäämiseen tai perumiseen.

Vantaa-Keravalla, Kainuussa, Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa ja Länsi-Uudellamaalla toteutuneiden investointien yhteismäärä on suurempi kuin investointisuunnitelmassa. Erot selittyvät pitkälti kustannustason nousulla, raportoituihin liittyvillä eroavaisuuksilla sekä edelliseltä vuodelta siirtyneillä investoinneilla, jotka eivät toteutuneet suunnitellussa aikataulussa vuonna 2023.

Kuva 2. Hyvinvointialueiden pelastustoimien investointiesitykset ja toteutuneet investoinnit vuonna 2024

Lainanottovaltuudet

Valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Vuonna 2024 lainanottovaltuutta sai vain Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, mikä osaltaan vaikutti hyvinvointialueiden investointeihin ja niiden karsimiseen. Hyvinvointialueista kolmesta haki lainanottovaltuuden muuttamista, mikä mahdollisti ainakin osittain investointisuunnitelman mukaisten investointien toteuttamisen.

Investointien tukeminen

Pelastustoimen kalustoon ja muuhun toimintaan saatavat investointituet ovat muuttuneet viime vuosina. Erityisesti öljyntorjuntakaluston investointeja on lykätty öljysuojarahaston ja sitä kautta investointitukien jatkoon liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Öljysuojarahastosta korvattiin ennakko hyväksyntäpäätösten mukaisia kalustohankintoja pelastustoimille yhteensä 753 235 euroa vuonna 2024. Öljysuojarahastosta maksetut kalustohankintojen tuet ovat laskeneet merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana. Vielä vuonna 2020 rahastosta maksettiin 10,19 miljoonaa euroa korvauksia pelastustoimen kalustohankintoihin¹⁹. Vuonna 2024 palosuojelurahastosta myönnettiin avustuksia väestöhälytinja järjestelmiin yhteensä 855 175 euroa, vaikka muutoin palosuojelurahasto ei ole avustanut hyvinvointialueiden kalustohankkeita vuodesta 2023 lähtien²⁰.

Pelastustoimen investointivelka uhkaa kasvaa osalla alueista, ellei investointitasoa pystytä nostamaan. Aluehallintovirastot ovat ilmaisseet huolen investointivelan kasvusta omassa alustavien investointisuunnitelmien arviossaan vuonna 2025. Aluehallintovirastot arvioivat investointivelan kasvavan, ja investointien riittämättömyyden jopa vaarantavan tulevaisuudessa palvelutason ylläpitämisen Etelä-Savossa, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Myös Satakunnan ja Varsinais-Suomen kaluston ikääntyminen on nostettu arvioissa huolenaiheeksi.

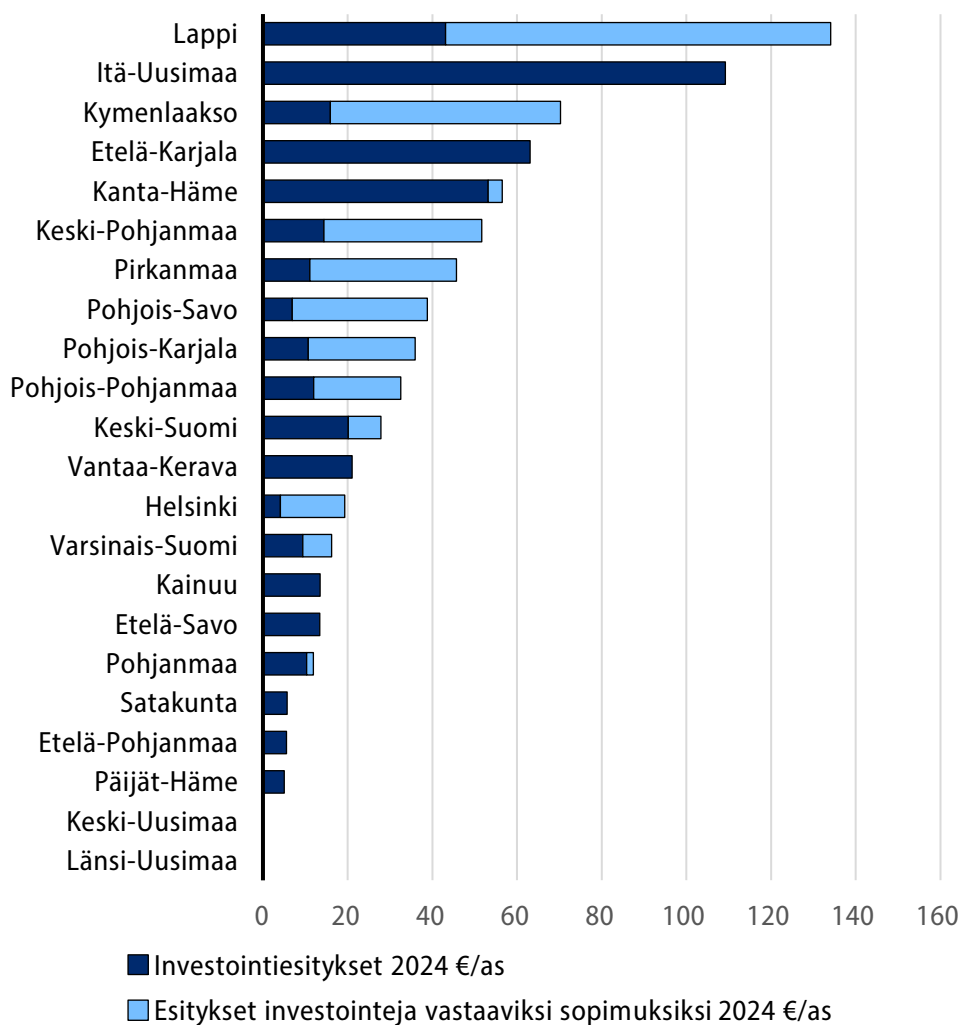
Hyvinvointialueiden tulee esittää investointisuunnitelmassa investointeja vastaavat sopimukset, vaikkei niitä käsitellä talouden suunnittelussa investointeina, koska esimerkiksi toimitiloja voidaan hankkia erilaisilla vuokramalleilla. Investointiesityksiä ja investointeja vastaavien sopimusten esityksiä käsittelevästä kuvasta 3 nähdään, että monilla alueilla pelastusasemainvestointeja tehdään erilaisilla vuokramalleilla, mikä osaltaan selittää tilinpäätöstietojen alhaisempaa investointitasoa. Kaikilla

¹⁹ [Öljysuojarahaston tilinpaatos 2024](#)

²⁰ [Palosuojelurahaston tilinpäätös 2024 - Palosuojelurahasto](#)

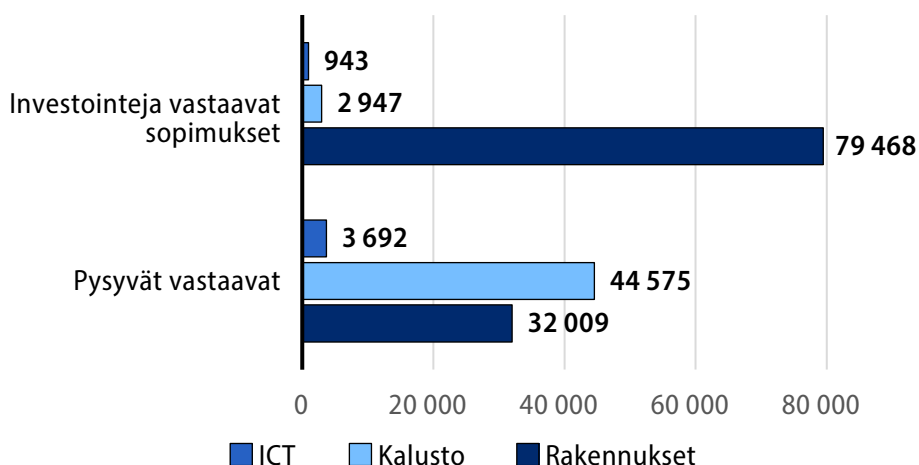
hyvinvointialueilla, joilla investointeja vastaavien sopimusten taso on suuri, tasoa selittää pelastusasemarakennusten vuokramallit. On kuitenkin huomattava, että tiedot perustuvat investointisuunnitelmiin.

Kuva 3. Hyvinvointialueiden pelastustoimen investointiesitykset ja esitykset investointeja vastaaviksi sopimuksiksi vuonna 2024.

Investointeja vastaavista sopimuksista 95 prosenttia oli rakennuksia, 4 prosenttia kalustoa ja 1 prosentti ICT-investointeja. Pysyvistä vastaavista 56 prosenttia oli kalustoa, 40 prosenttia rakennuksia ja 5 prosenttia ICT-investointeja (kuva 4).

Kuva 4. Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien investointien (pysyvät vastaavat) ja investointia vastaavien sopimusten rakennus-, kalusto- ja ICT-investointien yhteenlasketut määrät (1 000 €) vuonna 2024.

Vuonna 2024 hyvinvointialueiden investointisuunnitelmissa oli omaan taseeseen tehtäviä rakennusinvestointiesityksiä yhteensä 32 miljoonaa euroa ja investointeja vastaavissa sopimuksissa 79,5 miljoonaa euroa. Pelastustoimessa rakennusinvestointeja on vuonna 2024 suunniteltu enemmän erilaisilla vuokramalleilla. Tosin tässäkin on aluekohtaista vaihtelua. Osa hyvinvointialueista on myös viime vuosina muuttanut aikaisemmin vuokramallilla suunniteltuja hankkeita omaan taseeseen tehtäväksi rakennusinvestoinneiksi.

Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmiin sisältyvien rakennusinvestointien kustannuksissa esiintyy huomattavaa vaihtelua, jota ei yksin selitä esimerkiksi toimintojen laajuus, rakennusten tekniset ominaisuudet tai sijainti. Investointisuunnitelmien vuonna 2024 alkavien pelastusasemahankkeiden kustannusarviot vaihtelivat noin viidestä miljoonasta lähes kahteenkymmeneen. Pelastusasemasuunnittelun tarkastelusta ja yhtenäistämisestä esimerkiksi tilakonseptoinnin avulla voitaisiin saada kustannussäästöjä tulevaisuudessa.

Hyvinvointialueiden investointiesityksissä oli yhteensä 44,6 miljoonaa euroa kalustoinvestointeja omaan taseeseen. Kalustoinvestoinnit koostuvat muun muassa ajoneuvoista, varusteista, veneistä, öljyntorjuntakalustosta ja muusta kalustosta. Viime vuosina kalustoinvestoinnit ovat olleet usein korvausinvestointeja, joissa korvataan vanhentunutta kalustoa uudella. Investointeja vastaavien sopimusten

kalusto pitää sisällään esimerkiksi leasingajoneuvoja. ICT-investoinnit liittyvät pitkälti kansallisiin hankkeisiin, kuten kenttäjärjestelmän käyttöönottoprojektiin (KEJO).

Pelastustoimen investointien arviointi suhteessa valtakunnallisiin tavoitteisiin

Pelastustoimen investointien tulisi parantaa toiminnan kustannusvaikuttavuutta ja edistää alueellista yhteistyötä. Vuonna 2024 pelastustoimen investoinneissa näkyy hyvinvointialueiden taloustilanne ja monilla alueilla pelastustoimelle kohdennetut säästöt. Investointisuunnitelmien pelastustoimen osasuunnitelmissa tulisi arvioida sen sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen kustannusvaikuttavuuteen, mutta arviot ovat hyvin vaihtelevia tai ne puuttuvat kokonaan investointisuunnitelmista. Pelastustoimen investointien kustannusvaikuttavuuden kokonaisarviointi onkin tämän vuoksi haastavaa.

Kalustoinvestoinnit ovat pitkälti korvausinvestointeja. Välttämättömät kalusto-investoinnit pyritään tekemään pelastustoimen kalustosuunnitelman mukaisesti. Osa alueista kuvaa, että kustannustehokkuutta saadaan esimerkiksi pienempien korjaus- ja huoltokustannusten muodossa sekä investoimalla modernimpaan kalustoon, jolla voidaan korvata aikaisempaa kalustoa. Rakennusinvestointeja taas perustellaan esimerkiksi tehokkaammilla tilaratkaisuilla, jolloin tilat voidaan mitoittaa palvelutarvetta vastaavaksi. Osalla alueista rakennusinvestointeja perustellaan palvelutason korjaamisella, jolloin taustalla voi olla aluehallintoviraston antama korjausmääräys.

Vuoden 2024 investointisuunnitelmien kustannusvaikuttavuusarviot ja perustelut ovat monin osin puutteellisia. On epäselvää, minkälaisia kustannusvaikuttavuusanalyysjä alueilla on laadittu investointiesityksien tueksi. Tietopyynnön vastauksissa hyvinvointialueista suuri osa arvioi investointien tukevan vaikuttavuutta tai parantavan kustannusvaikuttavuutta tai kertovat, että investointeja arvioidaan vaikuttavuuden perusteella, mutta kuvaukset jäävät ylätasolle. Orpon hallitusohjelman²¹ (2023) kirjauksen mukaan vaikutuksiltaan laajakantoisissa ja taloudellisesti merkittävissä investoinneissa ja investointeja vastaavissa sopimuksissa on esitettävä numeerinen kustannusvaikuttavuusanalyysi. Jatkossa isojen investointihankkeiden kustannusvaikuttavuusanalyysia tullee siis edellyttämään aikaisempaa jäsennellymmässä muodossa.

21 Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Valtioneuvosto (2023).

Alueellinen yhteistyö ja valtakunnallinen näkökulma investoinneissa näyttäytyy pelastustoimen osasuunnitelmissa vähäisenä. Yhteishankintojen mahdollisuuksien kartoittaminen näkyy uudemmissa investointisuunnitelmissa selkeästi enemmän. Hyvinvointialueet ovat tunnistaneet yhteishankintojen mahdollisuudet esimerkiksi CBRNE-toiminnassa sekä merellisessä öljyntorjunnassa. Taustalla voi vaikuttaa vuoden 2024 alusta voimaan tulleet pelastustoiminnan yhteistyöalueet. Yhteishankintojen mahdollisuuksien kartoittaminen ja niiden toteuttaminen tulisi lisäantää tulevinä vuosina. Sisäministeriö seuraa asian edistymistä.

Johtopäätökset

Hyvinvointialueille siirtymistä edeltävien vuosien alhainen investointitaso on johtanut investointi- ja korjausvelkaan. Pelastustoimen järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille investointitaso on noussut, mutta aluekohtainen vaihtelu on suurta. Taloudelliset reunaehdot ja lainanottovaltuudet rajoittavat investointien toteutusta useilla alueilla. Pelastustoimen investointivelka uhkaa kasvaa osalla hyvinvointialueista, ellei investointitasoa pystytä nostamaan.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Alueellisia ja kansallisia yhteisinvestointimahdollisuuksia tulee kartoittaa enenevässä määrin.
2. Investointisuunnitelmien sisällön laatua ja informatiivisuutta tulee parantaa sekä panostaa vaikutuksiltaan laajakantoisiin ja taloudellisesti merkittävien investointien kustannusvaikutavuusanalyysihin.
3. Pelastusasemien suunnitteluun tulee panostaa esimerkiksi tilakonseptoinnin avulla, millä voidaan saavuttaa kustannussäästöjä ja toiminnallisia hyötyjä.

4 Talouden tila

Hyvinvointialueilla tulee määrätietoisesti jatkaa toimia toiminnan ja palvelujärjestelmän uudistamiseksi sekä kustannuskehityksen hillitsemiseksi ja talouden tasapainottamiseksi. Uudistamista tulee hyvinvointialueilla kohdentaa erityisesti sellaisiin toimintoihin, joilla on merkitystä talouden tasapainottamiseksi ja palvelujen uudistamiseksi pidemmällä aikavälillä.

Valtakunnallinen toimenpidesuositus v. 2023–2026

Toiminnan uudistamista on jatkettava hyvinvointialueilla.

Toiminnan uudistaminen on käynnissä kaikilla hyvinvointialueilla, mutta etenemisen taso ja painopisteet vaihtelevat. Hyvinvointialueiden organisaatiouudistuksilla tähdätään tehokkuuteen, matalampiin organisaatorakenteisiin ja parempaan johtamiseen. Uudistamisen välineinä käytetään tiedolla johtamista ja prosessien kehittämistä.

4.1 Toiminnan uudistaminen

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan strategisen tavoitteen ja valtakunnallisen toimenpidesuosituksen mukaan hyvinvointialueiden tulee uudistaa toimintaa ja palvelujärjestelmää sekä hillitä kustannuksia ja tasapainottaa taloutta. Tavoitteena on, että käytettävissä olevalla rahoituksella ja henkilöstöllä voidaan toteuttaa palvelut väestölle kustannusvaikuttavasti.

Pelastustoimen tilanne poikkeaa hyvinvointialueilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä edellyttävän integraation lähtökohdista. Pelastustoimi on toiminut alueellisena järjestelmänä jo vuodesta 2004 alkaen. Muutoksen myötä Suomeen jäi 22 pelastuslaitosta. Siten ennen jokaisessa kunnassa oli oma pelastustoimi palopäällikköineen. Pelastustoimessa on tehty rakenteellista ja toiminnallista uudistamista jo kahdenkymmen vuoden ajan. Hyvinvointialueen pelastustoimissa voidaan käytännössä tehdä enää vain toiminnallista uudistamista ja tehostamista.

Hyvinvointialueiden selvitysten perusteella pelastustoimen toiminnan ja palvelujärjestelmän uudistamiseen tähtääviä toimia on pääsääntöisesti aloitettu heti hyvinvointialueelle siirtymisen jälkeen ja näitä toimia on myös jatkettu suunnitelmallisesti tämän jälkeen. Uudistusten taloudelliset vaikutukset voidaan havaita vasta muutamien vuosien kuluttua kehittämistoimien käynnistämisestä. Tällöin onnistuneiden uudistustoimien tulokset voidaan havaita tuottavuuden parane misena, kustannusten kasvun hidastumisena sekä palveluiden vaikuttavuuden parantumisena.

Vuonna 2024 hyvinvointialueiden toiminnan uudistaminen on vasta alkuvaiheessa. Pelastustoimen organisaatorakenteita on uudistettu yhdessä hyvinvointialue-organisaation kanssa ja joitain rakenteita uudelleen järjestelty toiminnan tehos tamiseksi. Palveluiden integraatiota ja synergiahyötyjä on löydetty, erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn palveluissa ikäihmisten sekä kotona asumisen turvalli suudessa, pelastus- ja ensihoitopalveluiden järjestämisessä sekä koko hyvinvointi alueen varautumisessa väestönsuojeluun. Hyvinvointialueiden pelastustoimessa on myös kalustoon ja kiinteistöihin liittyviä investointeja järjestelty kestäväälle pohjalle, tarvittaessa uusin menetelmin ja myös nykyistä toiminnan laatua kehit täen. Esimerkiksi kaluston kiertoa on suunnitelmallisesti edistetty, keskitetty ajoneuvojen hallinta pelastustoimelle sekä palveluverkkoa tarkasteltu riski- ja vaikuttavuusperusteisesti.

Vastausten perusteella uudistamistoimien tuloksia on jo jonkin verran näkyvissä. Kaluston kierrätysaste ja käyttöikä on pidentynyt, jonka vuoksi investointeja voi daan lykätä. Tilatehokkuutta on parannettu sekä henkilöstöresursseja kohdennettu uudelleen. Viranomaistehtävistä perittäviä maksuja on tarkistettu sekä etävalvonta mallit ja hybridiyksiköitä on otettu käyttöön. Lisäksi yhteistyö ja verkostot ovat vah vistuneet, mikä parantaa entisestään parhaiden käytäntöjen leviämistä.

Joillain alueilla toiminnan uudistamiseen tähtäävät toimet ovat vasta suunnittelu tai valmisteluvaiheessa ja organisaatiouudistukset vielä kesken. Lisäksi kansallisten ICT-järjestelmien valmistumisen viivästyminen on vaikeuttanut tiedolla johtami sen ja tuottavuuden kehittämistä. Tiedolla johtamisen tarpeisiin tulisi saada lisäksi yhteisiä ja systemaattisia tapoja mitata tuottavuutta sekä arvioida palveluiden vaikutuksia.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Toiminnan uudistamista on jatkettava määrätietoisesti hyvinvointialueilla. Uudistamista tulee kohdentaa erityisesti sellaisiin vaikuttaviin toimintoihin, joilla on merkitystä talouden tasapainottamiseksi ja palveluiden uudistamiseksi pidemmällä aikavälillä.
2. Palveluiden kehittämistä tulee suunnata erityisesti digitalisaation ja tiedolla johtamisen sekä kustannustehokkuuden ja yhdenmukaisuuden edistämiseen.

4.2 Laskennallinen rahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021) säädetään valtion rahoituksen myöntämisestä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kattamiseen. Valtion rahoituksen tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla hyvinvointialueilla on edellytykset toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä.

Hyvinvointialueiden pelastustoimea rahoitetaan yleiskatteisella valtion rahoituksella sekä viranomais- ja yhteistyötehtävistä perittävillä maksu- ja myyntituotoilla. Lisäksi toimintatuottoja tulee saadaista käyttötalouden tuista ja avustuksista, muista toimintatuotoista ja rahoitustuotoista. Hyvinvointialueiden pelastustoimen laskennallinen valtion rahoitus oli kaikkiaan 511,2 miljoonaa euroa vuonna 2024. Pelastustoimen käyttötalouden ulkoisia toimintatuottoja oli kaikkiaan 33 miljoonaa euroa ja hyvinvointialueen sisäisiä toimintatuottoja lähes 3 miljoonaa euroa. Käyttötalouden ulkoisten toimintatuottojen osuus oli 7,2 prosenttia vuoden 2024 ulkoisista toimintakuluista.

Vuoden 2024 pelastustoimen laskennallisen rahoituksen tason (511,2 M €) pohjana oli vuoden 2023 rahoitus (498,5 M€), joka oli korotettu hintojen muutoksen perusteella (HVA-indeksi 2,53 %). Uusia tehtäviä ei pelastustoimen osalta ollut vuodelle 2024.

Seuraava taulukko 17 havainnollistaa pelastustoimen laskennallisen rahoituksen ja nettokäyttökustannusten kehitystä vuosina 2023 ja 2024. Esitetyt nettokäyttökustannukset ovat nimellisiä arvoja, luvuissa ei ole huomioitu rahan arvon muutosta vuosien välillä. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus perustuu

valtiovarainministeriön julkaisemiin hyvinvointialueiden rahoituslaskelmiin ja nettokäyttökustannuksia koskevat tiedot perustuvat Valtiokonttorille raportoituihin tilinpäätöstietoihin.

Taulukko 17. Pelastustoimen laskennallisen rahoituksen ja nettokäyttökustannusten kehitys vuosina 2022–2024

Vuosi	Laskennallinen rahoitus, €	Kasvu-%	Nettokäyttökustannukset, €	Kasvu-%	Erotus, €
2022	-	-	481 593 689 €	-	-
2023	498 545 789 €	-	544 742 530 €	13,1 %	-46 196 741 €
2024	511 158 994 €	2,5 %	563 715 743 €	3,5 %	-52 556 749 €

Taulukosta 17 ilmenee, että pelastustoimen vuoden 2024 laskennallinen rahoitus on kasvanut 2,5 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Vuonna 2024 pelastustoimen laskennallinen osuus siirtymätasauksen kokonaismäärästä (–104 036 911 euroa) oli 2 826 906 euroa. Vaikka pelastustoimen siirtymätasaus lisäsi koko maan tasolla hyvinvointialueiden rahoitusta vuonna 2024, oli sen vaikutus kuitenkin muutamilla alueilla rahoitusta vähentävä. Koska siirtymätasauksen jaottelu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osuuksiin on rahoituksen näkökulmasta puhtaasti teknisluonteinen, on pelastustoimen rahoituksen kehityksen seuranta perusteltua tehdä ilman siirtymätasasta.

Laskennallinen rahoitus on kasvanut kaikilla hyvinvointialueen pelastustoimilla vuodesta 2023 (Sisäministeriö 2025:4), mutta suurin suhteellinen kasvu on ollut Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella (6,6 %), Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella (3,8 %), Keski-Suomen hyvinvointialueella (3,6 %) ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella (3,2 %). Vähiten laskennallinen rahoitus kasvoi Etelä-Savon hyvinvointialueella (0,2 %), Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella (0,9 %), Kymenlaakson hyvinvointialueella (1,0 %) ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueella (1,2 %).

Taulukosta 17 ilmenee, että pelastustoimen nettokäyttökustannukset ovat nousseet kuntien raportoimista vuoden 2022 nettokäyttökustannuksista kokonaisuutena 82,1 miljoonaa euroa eli noin 17 prosenttia vuoteen 2024. Vuositasolla nettokäyttökustannusten kasvu on ollut vaihtelevaa, vuonna 2023 noin 13 prosenttia ja vuonna 2024 3,5 prosenttia. Kustannusten nousua selittävät vuokratulujen sekä hallinto- ja tukipalvelukulujen nousu, palkkaratkaisut ja yleinen hintojen nousu.

Sosiaali- ja terveysministeriön vuosittaisen selvityksen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025:14) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannusten nimellinen vuosimuutos on ollut vuosina 2017–2022 keskimäärin 2,6 prosenttia vuosittain. Vuonna 2023 kustannukset kasvoivat lähes 12 prosenttia ja vuonna 2024 kustannusten kasvu hidastui noin kolmeen prosenttiin. Pelastustoimen vuoden 2023 kustannusten nimellinen vuosimuutos 13,1 prosenttia ja vuoden 2024 vuosimuutos 3,5 prosenttia oli hieman sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhteiskustannusten nousua korkeampaa. Vuoden 2024 tilinpäätöstietojen perusteella nettokäyttökustannusten kehitys oli vaihtelevaa alueittain: Etelä-Savon hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannukset vähenivät jopa 17,8 prosenttia ja Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannukset kasvoivat 16,4 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna.

Taulukosta 17 ilmenee, että pelastustoimen nettokäyttökustannuksia oli 46,2 miljoonaa euroa laskennallista rahoitusta enemmän vuonna 2023 ja 52,6 miljoonaa euroa vuonna 2024. Hyvinvointialueiden rahoituslain mukainen valtion rahoitus on hyvinvointialueelle yleiskatteista, jolloin hyvinvointialue päättää rahoituksen kohdentamisesta itsehallintonsa ja toimivaltansa rajoissa huomioiden lainsäädännön velvoitteet.

Ensimmäinen rahoituksen jälkikäteistarkistus on tehty vuoden 2025 pelastustoimen rahoitukseen, mikä huomioi pelastustoimen osalta vuoden 2023 todellisen nettokustannusten tason ja korkean nousuprosentin. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus on vuonna 2025 kaikkiaan noin 581 miljoonaa euroa, jolloin kasvua on lähes 14 prosenttia vuoden 2024 rahoitukseen verrattuna.

Seuraava taulukko 18 havainnollistaa hyvinvointialueittain pelastustoimen laskennallista rahoitusta ja toteutuneita nettokäyttökustannuksia vuonna 2024. Rahoituksen osalta Keski-Uudenmaan sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueiden pelastustoimen tiedot huomioidaan erillisinä kokonaisuuksina, koska molemmille hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitus pelastustoimen järjestämiseksi.

Taulukko 18. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus ja toteutuneet nettokäyttökustannukset vuonna 2024.

Hyvinvointialue	Laskennallinen rahoitus 2024, €	Netto-kustannukset, TP 2024, €	Erotus, €	Erotus-%
Itä-Uusimaa	9 134 443 €	13 712 638 €	-4 578 195 €	-50,1 %
Etelä-Karjala	12 946 203 €	17 847 886 €	-4 901 683 €	-37,9 %
Pohjois-Savo	23 831 118 €	32 072 984 €	-8 241 866 €	-34,6 %
Etelä-Savo	13 420 900 €	17 103 968 €	-3 683 068 €	-27,4 %
Etelä-Pohjanmaa	19 273 991 €	23 936 671 €	-4 662 680 €	-24,2 %
Keski-Pohjanmaa	6 643 532 €	8 250 609 €	-1 607 077 €	-24,2 %
Keski-Suomi	25 338 336 €	31 380 356 €	-6 042 020 €	-23,8 %
Helsinki	47 168 994 €	58 357 204 €	-11 188 210 €	-23,7 %
Lappi	23 834 072 €	29 346 308 €	-5 512 236 €	-23,1 %
Satakunta	21 959 017 €	26 813 484 €	-4 854 467 €	-22,1 %
Kymenlaakso	16 479 126 €	19 883 374 €	-3 404 248 €	-20,7 %
Päijät-Häme	19 436 859 €	23 417 549 €	-3 980 690 €	-20,5 %
Kainuu	8 911 863 €	10 692 103 €	-1 780 240 €	-20,0 %
Pohjanmaa	16 990 259 €	18 995 767 €	-2 005 508 €	-11,8 %
Pohjois-Karjala	16 465 539 €	17 784 596 €	-1 319 057 €	-8,0 %
Pirkanmaa	47 697 659 €	47 020 359 €	677 300 €	1,4 %
Varsinais-Suomi	43 877 780 €	42 472 194 €	1 405 586 €	3,2 %
Keski-Uusimaa	18 076 444 €	17 168 307 €	908 137 €	5,0 %
Kanta-Häme	16 325 919 €	15 488 985 €	836 934 €	5,1 %
Pohjois-Pohjanmaa	39 593 987 €	37 436 403 €	2 157 584 €	5,4 %
Länsi-Uusimaa	40 649 432 €	37 618 750 €	3 030 682 €	7,5 %
Vantaa ja Kerava	23 103 521 €	16 915 249 €	6 188 272 €	26,8 %
Manner-Suomi yhteensä	511 158 994 €	563 715 744 €	-52 556 750 €	-10,3 %

Kuten taulukosta 18 ilmenee, oli enemmistöllä pelastustoimia (15 kpl) toteutuneita nettokäyttökustannuksia laskennallista rahoituskehystä enemmän vuonna 2024. Vuonna 2024 oli seitsemällä hyvinvointialueen pelastustoimella laskennallisen rahoituksen taso toteutuneita nettokäyttökustannuksia korkeampaa.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen pelastustoimen osalta laskennallista rahoitusta kohdennettiin hyvinvointialueella muihin tehtäviin lähes 6,2 miljoonaa euroa. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen pelastustoimella oli laskennallista rahoitusta lähes 27 prosenttia toteutuneita nettokäyttökustannuksia enemmän. Toisessa ääripäässä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimella oli toteutuneita nettokäyttökustannuksia 4,6 miljoonaa euroa laskennallista rahoitusta enemmän. Alueen yleiskatteisesta rahoituksesta kohdennettiin pelastustoimeen 50,1 prosenttia laskennallista rahoitusosuutta enemmän.

Pelastustoimen laskennallista rahoitusta kohdennetaan hyvinvointialueille kolmen määräytymiskriteerin kautta. Alueen väestömäärän kehityksellä on merkitystä suurimpana rahoitusta alueille kohdentavana tekijänä. Pelastustoimen rahoitusta määrittävien kriteereiden kehittämällä on vaikutuksia aluekohtaiseen rahoitukseen. Pelastustoimessa on tunnistettu tarve rahoituksen määräytymistekijöiden kehittämiseksi erityisesti riskitekijät -kriteerin osalta. Kehittämistä on käynnistetty vuonna 2024 lainsäädännön tasolla. Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) ja valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden rahoituslaista (1392/2022) kehittämässä on huomioitu päivitetty Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (Sisäministeriö 2025:2). Hyvinvointialueiden rahoitusmallin pelastustoimen rahoituksen määräytymistekijöitä tarkastellaan pelastustoimen palvelutarpeen määrittelyä koskevassa tutkimushankkeessa, joka käynnistyi sisäministeriössä vuoden 2025 alusta. Hankkeen tuloksia on odotettavissa kesällä 2026.

Toimialakohtainen talousraportointi

Valtiokonttorille toimitettavan toimialakohtaisen raportoinnin lähtökohtana on hyvinvointialueen rahoituksen nettokustannusperiaatteen tarkastelu eli toimialakohtaisen talousraportoinnin tulee kuvata toimialatasoista nettokustannusta. Hyvinvointialueet raportoivat Valtiokonttorille toimialakohtaista (sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi) taloustietoa seitsemällä eri raportilla vuoden aikana (talousarvio, tilinpäätösarvio, tilinpäätösennuste ja neljä kvartaaliraporttia). Lisäksi tilinpäätöstiedot raportoidaan pelastustoimen palveluluokittain.

Sisäministeriössä pelastustoimea koskevan toimialakohtaisen tiedon suurin käyttötarve on toimialakohtaisen toteumatiedon vertaaminen hyvinvointialueiden pelastustoimen laskennalliseen rahoitukseen. Siksi tieto toimialojen välisistä sisäisistä eristä ja kaikesta tukipalveluihin liittyvästä kohdennuksesta joko sisäisillä erillä tai suoraan kustannukset kohdistuen on tärkeää.

Usealle pelastusjohtajalle käyttötalouden kulujen sitovuustasona toimii kuitenkin saatujen vastausten perusteella toimintakate, jossa huomioidaan vain toiminnan ulkoiset erät. Tällöin sisäiset erät, poistot ja vyörytyserät jäävät sitovuustason ulkopuolelle. Erityisesti vyörytykskuluja jaetaan hyvinvointialueilla toimialalle vaihtelevin jakoperustein (ks. liite Kulurakenne).

Pelastusjohtajien sitovuustason näkökulmasta vuoden 2024 tilinpäätöksen mukainen ulkoinen toimintakate oli -424 miljoonaa euroa. Tilinpäätöksen mukainen toimintakate (ulkoiset ja sisäiset toimintatuotot ja -kulut) oli -507 miljoonaa euroa. Nämä molemmat tasot ovat alle vuoden 2024 pelastustoimen laskennallisen rahoituksen (511,2 M€). Poistot ja vyörytyserien nettotasot nostaa kustannukset yli pelastustoimen laskennallisen rahoituskehityksen.

Vuoden 2024 osalta tilinpäätöksen mukainen nettokäyttökustannusten taso (sisältyen sekä ulkoiset että sisäiset erät ja vyörytyserät) oli pelastustoimen osalta yhteensä 563,7 miljoonaa euroa ja talousarvion 2024 nettokäyttökustannusten taso 571,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 toteuma oli lähes kahdeksan miljoonaa euroa talousarviota pienempi.

Tilinpäätöksen ja talousarvion välistä eroa selittää toisaalta talousarvion laadinnan haasteellisuus pelastustoimessa, kun sekä toimintatuottoja ja -kuluja että myös pelastustoimelle kohdennettavia sisäisiä eriä ja vyörytyseriä on vaikea arvioida etukäteen. Toisaalta eroa selittää myös vuoden 2024 aikana tehdyt säästöt, jotka vähensivät toteutuneita toimintakuluja.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Pelastustoimen rahoitusmallin toimivuutta tulee seurata ja jatkokehittää tarvittaessa. Viranomaistehtävistä perittävillä maksuilla tulee kattaa osaltaan toiminnasta aiheutuvia kuluja. Maksujen kustannusvastaavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

4.3 Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehitys

Hyvinvointialueiden talouden kestävyys on tärkeää koko julkisen talouden kestävyyskannalta, jotta väestön tarvitsemat riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut voidaan toteuttaa myös tulevaisuudessa.

Hyvinvointialueiden talous oli käynnistymisvuonnaan vahvasti alijäämäinen, mikä jatkui myös vuonna 2024. Vuoden 2024 yhteenlaskettu alijäämä oli 1,1 miljardia euroa, joka oli hieman ennakoitua parempi tulos. Hyvinvointialueiden kokonaisalijäämä kuitenkin kasvoi 2,4 miljardiin euroon. Vuonna 2024 hyvinvointialueiden pelastustoimen nettokäyttökustannukset olivat yhteensä noin 563,7 miljoonaa euroa, joka oli noin 2,2 prosenttia kaikista hyvinvointialueen nettokäyttökäyttökustannuksista (Valtiovarainministeriö 2025). Hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti noin 3,5 prosenttia vuodesta 2023.

Vuonna 2024 hyvinvointialueen pelastustoimen asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 114 euroa asukasta kohti. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat nimellisesti keskimäärin 2,9 prosenttia vuosina 2023–2024, mutta aluekohtaisesti tilanne vaihteli paljon: Eniten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Etelä-Savossa (-17,5 %), kun taas eniten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat Pohjanmaalla (15,5 %). (Ks. Talousliite asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset)

Vuokra- ja henkilöstökulut kasvoivat

Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousun taustalla näyttää pääasiallisesti olevan vuokra- ja henkilöstökulujen kasvu. Valtakunnallisesti vuokratulujen nimellinen kasvu oli jopa 20,5 prosenttia vuosina 2023–2024 (ks. Talousliite vuokratulut). Jo vuotta 2023 koskeneissa pelastustoimen palveluiden ja talouden tilan selvityksissään hyvinvointialueet arvioivat, että ns. vuokra-asetuksen²² soveltamisesta aiheutuu merkittävää vuokratulujen kasvua tulevana vuosina, mikä näyttää olevan yksi keskeinen syy vuokratulujen kasvuun vuosina 2023–2024. Myös vuokratulujen kohdentamisen tarkentuminen ja leasingsopimusten kustannusten realisoituminen täysimääräisesti näkyivät vuokratulujen voimakkaana kasvuna vuonna 2024. Toisaalta säästötoimenpiteet ovat voineet hillitä osittain vuokratulujen kasvua.

22 Valtioneuvoston asetuksessa kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023–2026 (272/2022) säädetään kuntien omistamien kiinteistöjen pääoma- ja ylläpitovuokran määräytymisestä hyvinvointialueille.

Vuokra-asetuksen siirtymäkausi päättyy vuoden 2025 lopussa, jonka jälkeen hyvinvointialueilla on mahdollisuus jatkaa sopimuksia yhden optiovuoden ajan. Vuoden 2025 aikana hyvinvointialueilla tarkastellaan sopimusten jatkamista tai päättämistä, jonka osana arvioidaan myös toimitilojen käyttöä ja niiden tehostamistarvetta. Päästösten vaikutuksia vuokratulujen kehittämiseen on tärkeää seurata.

Lisäksi usealla hyvinvointialueella on suunnitteilla yhteiskäyttöisten kiinteistöjen investointeja esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja/tai poliisin kanssa. Yhteiskäyttöisten kiinteistöjen avulla on mahdollista hillitä vuokratulujen kasvua, kun vuokratulot jaetaan muiden kiinteistöä käyttävien toimijoiden kesken. Vaikutus vuokratuluihin alkaa kuitenkin näkyä arviolta vasta 2020-luvun loppupuolella, kun yhteiskäyttöisten kiinteistöjen investointeja on saatettu valmiiksi. Mikäli investoinnit viivästyvät tai niiden aloitus lykkääntyy, vaikutukset vuokratulussa tulevat näky-mään vasta pidemmällä aikavälillä.

Vuosina 2023–2024 henkilöstökulut nousivat valtakunnallisesti puolestaan maltillisemmin, nimellisesti 3,3 prosenttia vuosina 2023–2024. (ks. Talousliite henkilöstökulut). Aluekohtainen merkittävä henkilöstökulujen kasvu (yli 10 %) aiheutui uusien virkojen perustamisen ja henkilöstölisäysten vuoksi. Toisaalta alueilla, joilla henkilöstökulut ovat henkilöstölisäysten myötä nousseet vuosina 2023–2024, on ollut havaittavissa työturvallisuuden laskua henkilövahinkojen lisääntymisen myötä (ks. päätoiminen henkilöstö).

Jatkossa henkilöstökulujen kehitystä tulisi arvioida tarkemmin suhteessa hyvinvointiaan ja riittävään henkilöstöön ja vaikuttavatko säästötoimenpiteet esimerkiksi työturvallisuuden kehittämiseen. Henkilöstöön kohdistuvien säästötoimenpiteiden vaikutusten seuranta on erityisen tärkeää alueilla, joilla on htv-vajetta lakisääteissä tehtävissä.

Säästötoimenpiteet hillitsivät kustannusten kasvua

Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten aluekohtainen lasku vuosina 2023–2024 selittyy puolestaan pääasiallisesti hyvinvointialueiden säästötoimenpiteillä, jotka kohdistuivat esimerkiksi työ- ja virkasuhteiden vähentämiseen sekä palvelu- ja materiaalihankintojen leikkaamiseen. Pelastustoimen maksujen korotus vaikutti asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskuun vain osittain yksittäisillä alueilla. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat osittain myös sisäisten kulujen laskun myötä. Valtakunnallisesti hyvinvointialueen pelastustoimelle kohdennetut sisäiset kulut laskivat nimellisesti 16,6 prosenttia vuodesta 2023. Valtakunnallisesti sisäisten kulujen laskuun on vaikuttanut vyörytysperusteiden tarkentumisen ja kustannuslaskennan kehittämisen lisäksi sisäisten erien käsittelyn muutokset tilinpäätöksessä sekä tietojärjestelmähaasteiden korjautuminen.

ICT-kustannuksissa nousupainetta

Vuotta 2023 koskeneessa sisäministeriön vuosittaisessa selvityksessä pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta yhdeksi pelastustoimen kustannusten nousupainetta aiheuttavaksi tekijäksi esille nousivat ICT-kustannukset (Sisäministeriö 2025:4). Vuonna 2024 pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset olivat yhteensä noin 22,0 miljoonaa euroa, joka oli noin 3,7 prosenttia hyvinvointialueen pelastustoimen toimintamenoista (ks. Talousliite pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset).

Tulevina vuosina pelastustoimessa viranomaisten yhteisten järjestelmien (esim. turvallisuusverkko TUVE, viranomaisverkko Virve 2) käyttö tulee laajenemaan, mikä aiheuttaa ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannuksiin nousupainetta. Toisaalta pelastustoimessa on kehitteillä kansallisia tietojärjestelmiä, jotka tulevat korvaamaan aluekohtaisesti käytössä olevia tietojärjestelmäratkaisuja hilliten näin ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten nousupainetta (ks. tiedolla johtaminen).

ICT-järjestelmien siirtymävaiheessa voi syntyä päällekkäisiä kustannuksia, jotka voivat aiheuttaa väliaikaista kustannusten nousupainetta. Pääasiallisesti siirtymäaiheen arvioidaan ajoittuvan 2020-luvun loppupuoliskolle. Tulevina vuosina onkin tärkeää seurata ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten kehittymistä erityisesti kahdesta näkökulmasta: yhtäältä on hyvä tunnistaa siirtymävaiheen aiheuttama väliaikainen kustannusten nousupaine ja toisaalta uusien kansallisten tietojärjestelmien ylläpitovaiheen vaikutukset kustannustasoon (ks. Talousliite pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset).

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Hyvinvointialueiden pelastustoimen asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten seuranta ja arviointia tulee jatkaa huomioiden keskeisten kululajien (vuokra- ja henkilöstökulut sekä ICT-palveluiden ja järjestelmien kustannukset) kehittyminen, säästötoimenpiteet ja vaikutukset esimerkiksi hyvinvoivan ja riittävän henkilöstön tavoitteisiin.

4.4 Toteutetut säästöt

Hyvinvointialueuudistuksen tavoite – kustannusten nousupaineen taittaminen – edellyttää toiminnan ja talouden uudistamista.

Kustannusten nousupaineen taittamisen lisäksi toiminnan ja talouden uudistamista on tehtävä hyvinvointialueilla kertyneiden alijäämien kattamisen vuoksi. Vuosina 2023–2026 kertyvät alijäämät tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä (Laki hyvinvointialueesta 611/2021 ei pvm). (ks. rahoituksen tason riittävyys)

Helsingin kaupunkia lukuun ottamatta kaikkien hyvinvointialueiden tulokset olivat alijäämäisiä vuosina 2023 ja 2024. Näistä poiketen HUS-yhtymän ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen on katettava alijäämät vuoden 2025 loppuun mennessä, koska alijäämää on kertynyt jo vuonna 2022. Rahoituksen jälkikäteistarkistus auttaa osaltaan saamaan taloutta tasapainoon, mutta talouden kääntäminen ylijäämäiseksi edellyttää valtaosalla alueita merkittäviä talouden sopeutustoimia (Valtiovarainministeriö 2025:16).

Sosiaali- ja terveysministeriön vuotta 2024 koskevan selvityksen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025:14) mukaan alueilla on valmisteltu muutosohjelmia, joiden toimenpiteillä tavoitellaan noin 2,6 miljardin euron sopeutustoimia vuoden 2026 loppuun mennessä. Silti Keski-Suomen, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan, Lapin, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Karjalan, Pohjois-Savon, Kymenlaakso, Etelä-Savon, Päijät-Hämeen ja Kainuun hyvinvointialueet – eli puolet hyvinvointialueista – eivät suunnittele kattavansa alijäämiä lain edellyttämässä aikataulussa. Näistä alueista valtiovarainministeriö on 17.6.2025 päättänyt käynnistää arviointimenettelyn Itä-Uudenmaan, Keski-Suomen ja Lapin hyvinvointialueilla.

Pelastustoimen osuus hyvinvointialueiden budjetista on vain noin kaksi prosenttia. Sillä ei voida tasapainottaa hyvinvointialueiden taloutta. Hyvinvointialueiden talouden osalta keskiössä on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä. Silti myös pelastustoimessa tulee tarkastella kriittisesti mahdollisuuksia karsia lakisääteisten palveluiden kustannuksia toiminnallisen uudistamisen ja tehostamisen kautta.

Hyvinvointialueet ovat edellyttäneet myös pelastustoimelta sopeuttamistoimia vuodesta 2024 alkaen osana alueiden muutosohjelmia ja talouden tasapainottamista. Hyvinvointialueiden pelastustoimia koskeva vuoden 2024 säästötavoite oli sisäministeriön elokuussa 2024 tekemän kyselyn mukaan yhteensä 15,5 miljoonaa euroa. Toteutuneita säästöjä on ollut 14,7 miljoonaa euroa sisäministeriön vuotta 2024 koskevan tietopyynnön vastausten mukaan. Säästötavoitteiden ja toteutuneiden säästöjen välinen erotus oli 772 392 euroa.

Kaikkiaan 11 hyvinvointialueen pelastustoimen toteutunut säästö oli alkuperäistä tavoitetta pienempi. Neljällä alueella (Etelä-Savo, Lappi, Länsi-Uusimaa ja Päijät-Häme) toteuma oli tavoitteen mukainen ja kahdella alueella (Itä-Uusimaa ja Pohjanmaa) ei ollut säästötavoitetta ollenkaan. Viidellä hyvinvointialueella oli

pelastustoimen toteutuneet säästöt alkuperäistä tavoitetta suuremmat. Näistä Helsingin kaupungin ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimille kohdennettiin vuoden aikana säästövaatimus alkuperäisen 0 euron vaatimuksen sijaan. Taulukko 19 havainnollistaa hyvinvointialueiden pelastustoimen säästöjen suhteelliset osuudet suhteessa vuoden 2024 nettokäyttökustannuksiin.

Taulukko 19. Hyvinvointialueiden pelastustoimen säästöjen %-osuudet suhteessa vuoden 2024 nettokäyttökustannuksiin.

Hyvinvointialue	Toteutunut säästö 2024, €	Nettokäyttökustannus 2024, €	Säästöjen osuus 2024, %
Etelä-Karjala	182 000 €	17 847 886 €	1,0 %
Etelä-Pohjanmaa	200 000 €	23 936 671 €	0,8 %
Etelä-Savo	375 000 €	17 103 968 €	2,2 %
Helsinki	444 000 €	58 357 204 €	0,8 %
Itä-Uusimaa	0 €	13 712 638 €	0,0 %
Kainuu	150 000 €	10 692 103 €	1,4 %
Kanta-Häme	252 500 €	15 488 985 €	1,6 %
Keski-Pohjanmaa	50 000 €	8 250 609 €	0,6 %
Keski-Suomi	1 370 000 €	31 380 356 €	4,4 %
Kymenlaakso	200 000 €	19 883 374 €	1,0 %
Lappi	962 495 €	29 346 308 €	3,3 %
Länsi-Uusimaa	1 500 000 €	37 618 750 €	4,0 %
Pirkanmaa	1 000 000 €	47 020 359 €	2,1 %
Pohjanmaa	0 €	18 995 767 €	0,0 %
Pohjois-Karjala	258 000 €	17 784 596 €	1,5 %
Pohjois-Pohjanmaa	3 424 000 €	37 436 403 €	9,1 %
Pohjois-Savo	2 088 744 €	32 072 984 €	6,5 %
Päijät-Häme	383 000 €	23 417 549 €	1,6 %
Satakunta	225 364 €	26 813 484 €	0,8 %
Vantaa ja Kerava ja KUP	1 213 000 €	34 083 556 €	3,6 %
Varsinais-Suomi	410 000 €	42 472 194 €	1,0 %
Manner-Suomi yhteensä	14 688 103 €	563 715 744 €	2,6 %

Taulukko 19 ilmentää, että pelastustoimen toteutuneiden säästöjen osuus oli keskimäärin 2,6 prosenttia vuoden 2024 nettokäyttökustannuksista. Alueellinen vaihtelu oli kuitenkin laaja, vaihdellen Itä-Uudenmaan ja Pohjanmaan hyvinvointialueen nollostä prosentista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen 9,1 prosenttiin.

Pelastustoimen säästöt ovat kohdistuneet ensisijaisesti vuonna 2024 henkilöstöön, pienhankintoihin, palveluiden ostoihin, investointeihin (kalusto ja pelastusasemat) ja varallaolon vähentämiseen

Hyvinvointialueen palveluiden järjestämisen nettokustannuksia tulee sopeuttaa alueen rahoituskehikseen, mutta sopeuttamisen tulisi olla samalla myös kestävä uudistamista, ei lyhyen aikavälin ratkaisuja tai juustohöyläystä. Pelastustoimen suurimmat säästömahdollisuudet kohdistuvat henkilöstövaltaisena toimialana henkilöstöresursseihin ja vuokratuloihin. Ylimääräisistä tiloista luopumista hidastaa vuokrasopimusten pituudet ja sopimusten irtisanomisaika on yleensä vuosi.

Henkilöstöön vuonna 2024 kohdentuneet säästöt tarkoittivat käytännössä muun muassa erillis- ja hälytyskorvausten vähentämistä, lomautuksia, ylityökieltoja, säästövapaiden purkua, virkojen täyttämättä jättämistä/siirtämistä, määräaikaisten ja sijaisten vähentämistä sekä tarkempaa henkilöstö- ja työvuorosuunnittelua. Alueilla on ollut vuonna 2024 voimassa hankintakieltoja materiaaleihin, aineisiin ja pienhankintoihin. Kalusto- ja pelastusasemainvestointeja on siirretty eteenpäin (ks. investoinnit). Myös ylimääräisiä tiloja on pyritty vähentämään, mutta niitä hidastaa vuokrasopimusten pituudet. Varallaolon vähentäminen on kohdistunut vastausten perusteella pääosin sopimuspalokuntiin.

Pelastustoimen osalta mainituista säästökohteista vain organisaatiouudistamisen sekä tarkemman henkilöstö- ja työvuorosuunnittelun voidaan katsoa olevan kestävä uudistamista. Säästökohteista erityisesti henkilöstöön, kalusto- ja pelastusasemainvestointeihin, koulutukseen sekä palvelutasopäätöksen kehittämisen siirtämiseen eteenpäin liittyvillä säästöillä on vaikutusta suorituskyvyn ja palvelutason ylläpitämiseen ja/tai niiden kehittämiseen. Pelastustoimen säästökohteita tulee seurata tarkasti, jotta niistä ei aiheudu merkittäviä vaikutuksia palvelutason heikkenemiseen.

Sisäministeriön tietopyynnön vastauksista nousee esille, että säästöjen käsite vaihtelee hyvinvointialueiden pelastustoimissa. Talousarvion yhteydessä voidaan jo pelastustoimelle annettavaa kehystä pienentää. Tämä voidaan huomioida säästönä tai jättää huomiotta. Vuoden aikana voidaan edellyttää lisäsopeutusta kehyksistä ja sopeutusohjelmassa voi olla vielä erillisiä säästövaatimuksia pelastustoimelle. Tämä on pääsääntöisesti huomioitu tietopyynnön vastauksissa. Myös palvelutason

kyseiselle vuodelle kohdistetun kehittämisen siirtämistä tuleville vuosille voidaan käsitellä säästönä tai kustannusten syntymisen välttämisenä, jota ei ole huomioitu vastauksissa. Se, mitä säästönä tulisi vastauksissa huomioida, tulee määritellä tietopyynnössä jatkossa tarkemmin.

4.5 Tuottavuus

Hyvinvointialueiden vuonna 2024 toteuttamat tuottavuutta parantavat toimenpiteet voidaan jakaa seuraavien teemojen alle: toimintatulojen kasvattaminen, ICT ja tiedolla johtaminen, yhteistyö/synergia, toimintakulujen karsiminen/säästöt sekä kiinteistöjärjestelyt ja toimitilatehokkuus.

Toimintatuottojen näkökulmasta osa hyvinvointialueista on tarkistanut viranomais-tehtävien maksuperusteita ja korottanut maksuja. ICT:n ja tiedolla johtamisen osalta kuvattiin esimerkiksi erinäisiä yhteisten tietopohjien kehittämistoimenpiteitä sekä osallistumista valtakunnallisiin digitaalisten palvelujen kehittämishankkeisiin ja ICT-tietojärjestelmähankkeisiin. Parempaa tietopohjaa voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen ja ennakoivaan suunnitteluun, millä voidaan parantaa tuottavuutta. Vastauksissa ei tuotu kuitenkaan esille, että tietopohjan kehittämisestä olisi vielä päästy toiminnan kehittämisen ja ennakoivan suunnittelun tasolle vuoden 2024 aikana.

Vuonna 2024 yhteistyötä on tehty sekä hyvinvointialueen sisällä että ulkoisten toimijoiden (mm. toiset pelastuslaitokset, HIKLU-alueet, Hyvil Oy ja Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto) kanssa. Hyvinvointialueen sisällä on tehty yhteistyötä esimerkiksi ikäihmisten kotiin vietävien palvelujen tukemisessa ja turva-auttaja-toiminnassa, hyvinvointialuetasoisessa ajoneuvojen hallinnoinnissa sekä pelastuslaitoksen johtokeskustilojen hyödyntämisessä koko hyvinvointialueen tasolla. Pelastustoimi on tehnyt yhteistyötä hyvinvointialueella ensihoidon kanssa muun muassa toimitilojen ja suunnitteluresurssien osalta sekä perustason moniammatillisen yksikön ja ensivastetoiminnan muodossa. Poistuneita ambulansseja on myös hyödynnetty pelastuslaitoksen huoltoajoneuvoina.

Kuluja on saatu alennettua esimerkiksi kierrättämällä raskasta kalustoa sopimuspalokunnille. Lisäksi kuluja on alennettu tiukalla vuorosuunnittelulla ja vaste-suunnittelua täsmentämällä. Myös kaikki edellä mainitut säästöt (ks. toteutetut säästöt) ovat alentaneet pelastustoimen toimintakuluja vuonna 2024.

Kiinteistöjärjestelyjen ja toimitilatehokkuuden osalta mainittiin ajoneuvo-
korjaamoiden perustamisia, ylimääräisistä tiloista luopumista, kiinteistö-
järjestelyiden muutoksia ja pelastusasemien korjaustoimenpiteitä.

Myös tuottavuuden käsite vaatii pelastustoimessa määrittelyä, mitä todensi saadut
tietopyyntöjen vastaukset. Määrittelyssä tulee ottaa kantaa siihen, tuleeko pelastus-
toimessa tarkastella kokonais- vai osittaistuottavuutta tai molempia.

Jotta hyvinvointialueet voisivat jatkossa lähteä myös seuraamaan ja vertailemaan
tuottavuuttaan muita hyvinvointialueita koskevaan vastaavaan tietoon²³, tulisi mit-
tareiden ja niiden sisältämien tietojen olla valtakunnallisesti yhteismitalliset. Lisäksi
tietojen tulisi olla saatavilla pelastustoimen yhteisestä tietojärjestelmästä.

Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

1. Tuottavuuden käsite vaatii pelastustoimessa määrittelyä. Määrittelyssä
tulee ottaa kantaa siihen, tuleeko pelastustoimessa tarkastella kokonais-
vai osittaistuottavuutta tai molempia. Lisäksi tietojen tulee olla
saatavilla pelastustoimen yhteisestä tietojärjestelmästä

23 Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä
aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022)

5 Yhteenveto

Hyvinvointialueiden valtakunnalliset tavoitteet ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien toteuttamista yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Tavoitteiden kautta voidaan tarkastella hyvinvointialueiden toimintaan ja talouteen liittyviä, valtakunnallisesti merkittäviä uudistus- ja kehittämistarpeita sekä palveluita koskevan lainsäädännön ja pelastustoimen kehittämiselle keskeisiä suuntaviivoja.

Kokonaiskuvan muodostamiseksi tarvitaan laadukasta vertailutietoa pelastustoimen palveluiden suunnittelusta ja toteutumisesta, sekä palveluiden kestävä tuottamisen edellytyksistä, kuten henkilöstön riittävyydestä, kustannusten kehityksestä sekä talouden hallintaa edistävästä toimista. Jatkuvasti kertyvää seurantatietoa voidaan hyödyntää hyvinvointialueilla pelastustoimen palveluiden kehittämiseksi kuin myös valtakunnallisessa ohjauksessa.

Tässä sisäministeriön selvityksessä on hyödynnetty aluehallintovirastojen asiantuntija-arvioiden tuottamaa tilannekuvaa alueiden palveluiden toteutumisesta vuodelta 2024 sekä strategisten tavoitteiden seurannan tueksi kerättyä tietoa. Näiden tietojen avulla kehittämistarpeisiin ja toimenpide-ehdotuksiin on koottu näkemys niistä toimista, joilla hyvinvointialueiden pelastustoimi voi edellen kehittyä kohti pitkän aikavälin tavoitetilaa.

Sisäministeriön valtakunnallisesti keskeinen tehtävä hyvinvointialueiden pelastustoimen ohjauksessa on varmistaa palveluiden toteuttamiselle mahdollisimman hyvät edellytykset. Valtakunnallisella tasolla hyvinvointialueiden toimintaa tuetaan monella eri tavalla, kuten tutkimustoiminnan ja tiedonhallinnan edistämällä, henkilöstön riittävyydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisella sekä palveluiden ohjauksen systematisoinnilla.

Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuoden 2023 alussa useita valtakunnallisia kehittämistoimia oli jo käynnissä. Suorituskykyvaatimusten ja kyvykkyyksien muodostama viitekehys tuo valtakunnallisesti yhdenmukaisia, laadullisia ja mitoittavia perusteita palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lisäksi

valtakunnallinen tietojärjestelmäkehitys, henkilöstön hyvinvointia tukevat hankkeet sekä investointi- ja taloustiedon yhtenäisyys vahvistavat palveluiden tuottamisen edellytyksiä kaikilla hyvinvointialueilla.

5.1 Palveluiden toteutuminen

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa (2023) painotetaan pelastustoimen kansallisten ja kansainvälisten toimintojen suorituskykyjen turvaamista. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta ovat keskeisiä sisäisen turvallisuuden palveluita, joilla on tärkeä rooli kaikissa turvallisuustilanteissa, myös vakavissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastustoimen tehtäväkenttä on laaja, aina onnettomuuksien ennaltaehkäisystä pelastustoimintaan ja edelleen siviiliväestön suojeluun.

Sisäministeriön vuosittainen selvitys tarkastelee palveluiden toteutumista ja rahoituksen riittävyyttä pitkällä aikavälillä. Tarkastelussa keskeinen työväline on yhteisesti muodostettu tavoitetilä sekä konkreettisesti kuvatut tavoitteet.

Aluehallintovirastojen asiantuntija-arvioissa on kuvattu tarkka tilannekuva hyvinvointialueiden pelastustoimen palveluiden toteutumisesta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto kokoo valtakunnallisen asiantuntija-arvion pelastustoimen palveluiden toteutumisesta. Sisäministeriössä arvioidaan valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja kootaan yhteen tarvittavat kehittämistarpeet ja toimenpideehdotukset valtakunnallisella tasolla.

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut ovat toteutuneet pääosin palvelutasopäätösten mukaisesti. Palveluiden riskiperusteiseen suunnitteluun ja riittävään henkilöstöresursointiin tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota. Suunnitteluun ja kehittämiseen tulisi systemaattisesti sitoa palveluiden vaikuttavuudesta sekä onnettomuuskehityksen seurannasta saatavaa tietoa. Riskiperusteinen suunnittelu tehostaisi osaltaan myös valvontatoimenpiteiden kustannusvaikuttavaa kohdentamista.

Sisäministeriö antoi hyvinvointialueille suosituksen onnettomuuksien ja tulipalojen määrän tehokkaasta vähentämisestä sekä palveluiden laadun ja vaikuttavuuden vahvistamisesta. Tulipalojen määrä on vähentynyt viiden vuoden keskiarvosta

vuosilta 2018–2022 noin 12 600 tulipalosta noin 11 800 tulipaloon (noin -6 %). Keskimäärin tulipalojen määrä on ollut vuonna 2024 24 tulipaloa 10 000 asukasta kohden, vaihteluväli alueiden välillä oli laaja, 36 -12/tulipaloa/10 000 as²⁴.

Muiden onnettomuuksien²⁵ kokonaismäärä on laskenut 19 % vuosien 2022 ja 2024 välillä. Suurimman ryhmän muodostavat liikenneonnettomuudet ja toiseksi suurin onnettomuusryhmä on öljyvahinko. Liikenneonnettomuuksien määrä on valtakunnallisesti laskenut 24 % vuosina 2022–2024, mutta öljyvahinkojen määrä puolestaan lisääntynyt 9 %. Liikenneonnettomuuksia suhteessa asukasmääriin on vuonna 2024 ollut keskimäärin noin 22/10 000 asukasta.

Vuoden 2024 tietojen perusteella keskeinen tulevien vuosien kehittämistarve valtakunnallisesti on riittävän henkilöstöresurssin kohdentaminen toiminnan riskiperusteiseen suunnitteluun, asiakaspalautejärjestelmän kehittäminen ja sen tuottaman tiedon hyödyntäminen sekä varautuminen onnettomuuksien ehkäisyyn tietojärjestelmän käyttöönottoon riittävin resurssein.

Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnan palveluita on tarkasteltu suorituskyvyn toteutumisen kautta hyödyntäen mm. ohjeita toimintavalmiuden suunnittelusta sekä johtamistoimintojen toteuttamisesta. Aluehallintoviraston arvioissa ongelmaruutujen mittaaminen kuvaa pelastustoiminnan onnettomuuskohteen tavoittamisen suorituskkyä pitkällä aikavälillä.

Kokonaisuudessaan saatujen tietojen perusteella kiireellisten tehtävien tavoittaminen on pysynyt pääosin hyvällä tasolla vuonna 2024, ensimmäisen vasteen toimintavalmiusaika oli 7:30 ja pelastustoiminnan 11:22. Ongelmaruutujen määrän perusteella hyvinvointialueiden sisällä on kuitenkin sellaisia alueita, joilla tavoitteista on jääty useana vuonna peräkkäin. Vuonna 2023 ongelmaruutuja²⁶ oli yhteensä 169 kappaletta ja vuonna 2024 määrä oli laskenut 161 kappaleeseen (- 5 %). Pelastustoiminnan toimintavalmiuden toteuttamiseen kuuluu toimintavalmiusajan lisäksi useita laadullisia vaatimuksia ja määritelmiä.

24 Lappi 36 tulipaloa/10 000 as. ja Helsinki 12 tulipaloa/10 000 as.

25 Liikenneonnettomuus, öljyvahinko, vaarallisten aineiden onnettomuus, räjähdys tai räjähdysvaara sekä sortuma tai sortumavaara.

26 Ongelmaruudut, joissa on ollut yhteensä vähintään neljä tehtävää.

Onnettomuuksista aiheutuneiden henkilövahinkojen määrä on kokonaisuudessaan laskenut välillä 2022–2024 (kuolleet -1,3 % ja vakavasti loukkaantuneet -2,7 %, lievästi loukkaantuneet -14,3 %). Tarkastelussa on huomioitava, että mm. liikenneonnettomuuksien määrä on laskenut samalla tarkastelujaksolla 24 %. Onnettomuuksissa kuolleiden määrä/1 000 tehtävää on kuitenkin noussut vuosina 2022–2024 noin 2,6 %, eli tapahtuneet onnettomuudet ovat olleet seurauksiltaan aikaisempaa vakavampia.

Pelastustoiminnan palveluiden kehittämiskohde on pelastustoiminnan suorituskyvyn eli palvelun laadun suunnittelu ja mitoitus toimintaympäristö- ja riskianalyysien perusteella. Suorituskyvyn arvioinnin toteuttamiseksi sekä pelastustoiminnan suunnitelmakokonaisuuksien kehittämiseksi tarvitaan jatkossa lisää valtakunnallista ohjausta.

Vapaaehtois- ja sopimuspalokuntatoiminta on useilla alueilla ratkaisevan tärkeä osa palvelujärjestelmää. Sivutoiminen ja sopimushenkilöstö osallistuivat 34 % pelastustoiminnan tehtävistä vuonna 2024. Pelkästään sivutoimisen ja sopimushenkilöstön toimesta vastattiin 14 % tehtävistä (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 2025). Sopimuspalokuntatoiminnan tukemiseksi on tavoitteissa määritelty tärkeitä kehittämiskokonaisuuksia, mm. terveystarkastusten toteuttaminen ja kehittämissuunnitelmien vahvistaminen. Vapaaehtois- ja sopimuspalokuntatoiminnan edellytysten turvaamiseksi tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäistä ohjausta ja käytäntöjä.

Pelastustoiminnan kaluston ikärakenne ei arvioiden mukaan ole tällä hetkellä kestävällä pohjalla ja laadukas palveluntuotanto vaatisi uudistamissuunnitelmien mukaisia kalustoinvestointeja toteutettavaksi oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti.

Sisäministeriö on lisäksi antanut hyvinvointialueiden pelastustoimille suosituksen toimintavalmiuden parantamisesta uhkien ja riskien vaatimalle tasolle. Tämä edellyttää valtakunnallisesti yhtenäisten toimintaympäristö- ja riskianalyysien sekä palveluiden suunnitteluperusteiden liittämistä analyysiin ml. palveluverkko- ja kalustosuunnittelu sekä johtamisjärjestelmä. Palveluiden kehittäminen riittävälle tasolle edellyttää resursointia henkilöstöön ja osaamiseen, mm. palveluiden suunnitteluun ja tietojärjestelmien käyttöönottoon.

Väestönsuojeluun varautumisen palvelut

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu on kehittynyt myönteiseen suuntaan mm. suunnitelmien tarkentumisen ja väestönsuojeluorganisaation määrittämisen sekä varausten osalta, mutta hyvinvointialueiden palveluissa on vielä puutteita. Väestönsuojeluun liittyvien puutteiden korjaaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Erityisesti toimintaympäristö- ja riskianalyysien ajantasaisuus ja suunnitelmien säännöllinen päivittäminen, sekä suorituskyyvaatimusten määrittelyn avulla tehtävä palveluiden suunnittelu ja mitoitus tulisi toteuttaa valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla.

Palveluiden toteuttamisen tueksi tarvittaisiin valtakunnallista ohjausta mm. varusten tekemiseen yhdenmukaisella tavalla, väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksen toteuttamiseen sekä johtamistilojen ja kuntayhteistyön kehittämiseen. Sisäministeriö on antanut suosituksen väestönsuojeluun varautumisen resurssien riittävään kohdentamiseen. Aluehallintoviraston arvion mukaan tämä työ on alueilla vielä kesken ja kehitys hidasta.

Kaikille palveluille yhteinen kehittämistarve niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti on riskiperusteisen suunnittelun systemaattisuuden vahvistaminen ja henkilöstön riittävyyden ja hyvinvoinnin turvaaminen. Tässä kehitystyössä voidaan hyödyntää toimintaympäristö- ja riskianalyysieihin sidottuja suorituskyyvaatimuksia siten, että valtakunnallisesti yhdenmukainen palveluiden suunnittelu ja mitoitus voi toteutua.

Suorituskyyjen kehittämisen rahoitus

Hyvinvointialueiden ohjauksen yhtenäinen tavoite on kansallisten ja kansainvälisten toimintojen suorituskyyjen kehittäminen. Vakavampiin uhkaskenaarioihin tulee varautua ja pelastustoimen varautuminen on avainasemassa esimerkiksi väestönsuojelu- ja ympäristövahinkojen suorituskyyjen muodostumisessa ja ylläpidossa.

Turvallisuusympäristön muutoksen ja siihen varautumisen edellyttämään kansallisten ja kansainvälisten toimintojen suorituskyyjen kehittämiseen on myönnetty Orpon hallituskauden aikana noin 48,6 miljoonaa euroa vuosille 2025–2029. Rahoituksella vahvistetaan väestönsuojelua parantamalla väestönsuojakapasiteettia alueellisesti sekä kehittämällä pelastustoimen materiaalista varautumista. Lisäksi rahoitusta suunnataan vaaratiedottamisen ja väestön varoittamisen kehittämiseen, öljyntorjuntavalmiuden tehostamiseen sekä Ukrainaannettavaan siviilipuolen materiaaliapuun. Osa rahoituksesta kohdennetaan hyvinvointialueille valtionavustuksena, koska hyvinvointialueiden rahoitusmalli ei ole riittävän joustava nopeasti muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Vuosille 2025–2029 myönnetty rahoitus kattaa vain osan kansallisten ja kansainvälisten toimintojen suorituskykyjen kehittämisen tarpeista. Tämän vuoksi lisämäärärahatarvetta arvioidaan edelleen aiheutuvan lähes 165 miljoonaa euroa vuosina 2027–2030. Lisämäärärahatarve jakautuu alla kuvatusti.

Pelastustoiminta ja varautuminen

Vakavan ympäristövahingon riski Suomenlahdella on lisääntynyt Venäjän varjolaivaston myötä ja tilanteen ennakoitaan jatkuvan arvaamattomana myös tulevina vuosina. Ympäristövahinkojen torjunnan vuoteen 2035 ulottuvan kansallisen strategian mukaan ympäristövahinkojen torjuntaan ja siihen varautumiseen tulee panostaa kaikkina vuodenaikoina, myös talviolosuhteissa (Sisäministeriö 2023:15). Öljyntorjuntavalmiuden tehostamisen arvioidaan edellyttävän 12,5 miljoonaa euroa vuosina 2027–2030 jo myönnetyn rahoituksen lisäksi.

Vaaratiedottamisen ja väestön varoittamisen kehittäminen on olennainen osa sisäistä turvallisuutta, millä mahdollistetaan väestön varoittaminen ja suojaaminen niin normaalioloissa, häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissakin. Vaaratiedotejärjestelmä tulee hallitusohjelman mukaan uudistaa. Vaaratiedottamisen ja väestön varoittamisen kehittämisen ja ylläpidon lisämäärärahatarpeen arvioidaan olevan 4,1 miljoonaa euroa vuosina 2027–2030.

Pelastustoimen kansainvälisen avunannon merkitys korostuu edelleen tulevina vuosina, ja Ukrainaannettavan siviilipuolen materiaaliavun tarpeen ennakoitaan jatkuvan laajana. Siviilipuolen materiaaliavun ja muun pelastustoimen kansainvälisen avunannon arvioidaan aiheuttavan 20 miljoonan euron määrärahatarpeen vuosina 2027–2030.

Henkilöstön lisätarve

Pelastustoimen ja väestönsuojeluun varautumisen palvelut sekä toiminnot ovat merkittävä osa sisäistä turvallisuutta. Niillä suojataan siviiliväestöä sekä turvataan osaltaan kriittisen infrastruktuurin ja huoltovarmuuden toimintaedellytyksiä. Pelastustoimen ja väestönsuojeluun varautumisen henkilöstön lisätarve on akuutti haaste hyvinvointialueilla.

Sisäministeriö arvioi lisäpelastajien rekrytoinnista aiheutuvan hyvinvointialueille pysyvää kustannusten nousua yhteensä noin 63 miljoonaa euroa vuosina 2027–2030. Pelastustoimen palvelutuotannon kannalta on ratkaisevaa, että hyvinvointialueet kykenevät valmistuvia pelastajia rekrytoimaan kehyskaudella 2027–2030.

ICT-palvelut

Kansallisten tietojärjestelmien kehityskuluista vastaa sisäministeriön pelastusosasto. Lisäksi pelastusosaston vastuulla tulee olemaan pelastustoiminnan ja väestönsuojelun tietojärjestelmän, tiedonhallintajärjestelmän, paikkatiedonhallintajärjestelmän sekä osittain onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän ja sähköisen asiointialustan ylläpitokulut. Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän ja sähköisen asiointialustan ylläpitokuluihin osallistuvat myös hyvinvointialueen pelastustoimen yhteishankintasopimuksen mukaisesti. Kansalliset pelastustoimen ICT-palvelut ovat hyvinvointialueille kustannusneutraaleja, sillä vanhojen palveluiden poistumisesta säästyvällä ylläpitorahoituksella katetaan uusien palveluiden kustannukset.

Sisäministeriön pelastusosastolle arvioidaan kohdistuvan kehitys- ja ylläpito-kustannuksia yhteensä noin 27,3 miljoonaa euroa vuosina 2027–2030. Kyseessä on lisämäärärahatarve, jossa on huomioitu aiemmin kehittämiseen ja vanhojen tietojärjestelmien ylläpitoon myönnetty rahoitus. Lisämäärärahatarpeesta noin 18,8 miljoonaa euroa kohdistuu kehittämiseen ja noin 8,5 miljoonaa euroa tietojärjestelmien ylläpitoon. Ylläpitokulut sisältävät myös turvallisuusviranomaisten yhteiset palvelut sekä tietojärjestelmien ylläpitoon vaadittavat henkilöstöresurssit.

Virve 2

Virve on turvallisuusviranomaisten keskeisin viestiväline. Vuonna 2019 käynnistettiin valtiovarainministeriön ohjaamana hanke nykyisen Virve -palvelun korvaamiseen uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla (Virve 2). Migraatio käynnistyy vuoden 2026 aikana ja migraatiovaiheen kustannukset kohdentuisivat hyvinvointialueille vuosina 2027–2030.

Hyvinvointialueille kohdistuva Virve 2 käyttöönotto- ja operointivaiheen kustannusarvio on 38,3 miljoonaa euroa vuosille 2027–2030. Nykyisen Virve -palvelun päällekkäistä käyttöä on jatkettava siihen asti, kunnes Virve 2 -palvelu pystyy täyttämään Virven nykyisenkaltaisen käytön tarpeet. Virven palvelumaksuihin kohdistuu kuitenkin nousupaineita valtion hinta- ja alijäämätuen luopumisen myötä. Koko pelastustoimen kustannusten nousupaineen arvioidaan olevan noin 1,7 miljoonaa euroa vuosittain vuodesta 2026 alkaen.

Sisäministeriön näkökulmasta riskinä on, että Virvestä johtuva kustannusten nousu otetaan muusta ICT-kehittämisestä pois, joka vaikeuttaisi kehittämissankkeiden etenemistä tai Virve 2:n siirtymää. Mikäli hyvinvointialueet hankkivat omia ratkaisuja valtakunnallisesti yhtenäisen järjestelmän sijaan, vähennetään eri

ICT-järjestelmien yhteensopivuutta. Tässä turvallisuustilanteessa ICT-järjestelmien yhteensopivuus on kriittisessä roolissa. Pelastustoimen kansallisten ICT-järjestelmien kehitystyön jatko ja hyvinvointialueiden järjestelmien käyttöönotto on varmistettava.

5.2 Rahoituksen tason riittävyys

Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain (rahoitusperiaate) arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa. Hyvinvointialueille osoitetut tehtävät ja niiden rahoitus sovitetaan yhteen julkisen talouden tilan kanssa ottaen huomioon myös julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyys. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 12 §.)

Rahoitusperiaatteen toteutumista arvioidaan valtionrahoituksen ja muun alueiden saatavissa olevan rahoituksen (kuten asiakas- ja käyttömaksujen) riittävyydellä suhteessa alueiden lakisääteisiin tehtäviin. Rahoitusperiaatteen tulee toteutua koko maan tasolla, mutta myös alueittain. Silloin olennaista on se, miten koko maan tason rahoitus kohdentuu alueiden kesken. Julkisen talouden suunnitelmassa tulee rahoitusperiaatteen toteutumista arvioida toteutuneen kehityksen ja tulevan julkisen talouden suunnitelmakauden kehityksen osalta.

Julkisen talouden suunnitelmassa hyvinvointialueiden rahoitus ja hyvinvointialueiden tehtävät asetetaan rahoitusperiaatteen edellyttämällä tavalla tasapainoon. Hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvässä palvelujen saatavuuden turvaamisen arvioinnissa otetaan huomioon palveluiden saatavuuden kehitys ja riskit sekä hyvinvointialueiden mahdollisuudet toteuttaa talouden ja toiminnan muutoksia.

Rahoituksen taso

Valtioneuvosto on hallitusohjelmassa sitoutunut hillitsemään hyvinvointialueiden kustannusten kasvua 1,3 miljardia euroa vuoteen 2027 mennessä verrattuna vuoden 2023 julkisen talouden perusuraan. Hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoituksen taso on n. 27,1 miljardia euroa vuonna 2026 ja 26,9 miljardia euroa kehyskauden lopulla vuoden 2026 hintatasossa. Rahoitukseen kahden vuoden viiveellä tehtävä jälkikäteistarkistus vähentää hyvinvointialueiden rahoitusta vuosina 2026–2029 alueiden talouden vahvistumisen myötä. Rahoituksen tasoa alentavat myös osana julkisen talouden sopeutustoimia toteutettavat tehtävämuutokset. Rahoitusta kasvattaa puolestaan muun muassa arvioitu palvelutarpeen kasvu.

Hyvinvointialueiden rahoituksen taso nousee edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna, noin 1,2 miljardia euroa vuoden 2026 tasolla. Nousua selittää erityisesti indeksitarkistus. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus on 597 770 569 euroa vuonna 2026 ja siirtymätasaus huomioiden kaikkiaan 606 480 000 euroa. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus on 580 541 664 euroa vuonna 2025 ja siirtymätasaus huomioiden kaikkiaan 589 367 000 euroa. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus nousee 2,9 prosenttia vuodesta 2025 indeksitarkistuksen myötä.

Talouden alijäämä

Hyvinvointialueiden vuosien 2023 ja 2024 kumulatiivinen alijäämä on noin 2,4 miljardia euroa. Koko maan vuoden 2025 ylijäämäksi ennustetaan noin 230 miljoonaa euroa. Alueiden väliset erot talouden tilassa ja näkymissä näyttäytyy merkittävänä vuoden 2025 lopulla tarkasteltuna.

Arvioidessaan hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyttä sosiaali- ja terveysministeriö kiinnitti selvityksessään (2025) huomiota erityisesti hyvinvointialueiden alijäämiin ja niiden kattamiseen liittyvään sääntelyyn. STM:n arvion mukaan hyvinvointialueiden nykyisiin muutosohjelmiin sisältyvät toimenpiteet ovat lähes kaikilla alueilla riittämättömiä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistumisen kannalta, mikä tulee hidastamaan niiden talouden kestävää tasapainottumista. Alijäämien kattaminen hyvinvointialueilta edellytetyssä aikataulussa nähdään edellyttävän useilla alueilla sopeutustoimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen. Tilanteeseen liittyvät riskit tulisi STM:n mukaan huomioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjauksessa esimerkiksi ennakkolisella talouden ohjauksen menettelyllä.

Myös sisäministeriö näkee ratkaisuna hyvinvointialueiden itsehallinnon toteuttamisen, jota voidaan parantaa muuttamalla väliaikaisesti säädöspäätöksiä. Tällöin alueiden on mahdollista omin toimin sopeuttaa talouttaan ilman hyvinvointialueen arviointimenettelyä.

Hyvinvointialueiden alijäämäinen talous on haaste myös pelastustoimen palvelutason ylläpitämiselle ja saattamiselle lakisääteiselle tasolle. Alueilla on tehty ja toimeenpantu muutosohjelmia, joiden myötä myös pelastustoimessa on säästetty 14,7 miljoonaa euroa vuonna 2024.

Laskennallisen rahoituksen riittävyys

Koska pelastustoimen nettokäyttökustannuksia toteutui 52,6 miljoonaa euroa laskennallista rahoitusta enemmän vuonna 2024, voidaan laskennallisen rahoituksen todeta olleen kokonaisuutena riittämätön kyseisen vuoden kustannustasoon. Pelastustoimen rahoituksen riittävyyden tai riittämättömyyden arviointi on kuitenkin noin kahden prosentin suuruisen toimialan tilannetta laajempi asia. Rahoitusperiaatteen arviointi koskee kokonaisuutena yleiskatteista rahoitusta ja siten samalla molempia toimialoja. Pelastustoimen toimialaa ei rahoitusperiaatteen toteutumista arvioitaessa tarkastella toimialana erillään, vaan rahoituksen toteaminen riittämättömäksi edellyttäisi, että myös sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitus ja siten yleiskatteinen rahoitus kokonaisuudessaan todettaisiin riittämättömäksi.

Hyvinvointialueen pelastustoimien taloudellinen tilanne sekä niiden kansalliset, alueelliset ja paikalliset riskit ovat erilaisia. Yleiskatteisen rahoituksen laskennallisen rahoituksen jakautuminen hyvinvointialueiden sisällä vaihtelee. Osa hyvinvointialueiden pelastustoimista saa rahoitusta laskennallista osuutta enemmän ja osa vähemmän.

Pelastustoimen palveluiden lakisääteinen taso on aluehallintoviraston sekä sisäministeriön arvioiden mukaan tällä hetkellä puutteellinen ja useita kehittämistarpeita on tunnistettu niin lakisääteisen palveluiden tason saavuttamiseksi, kuin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi. Esimerkiksi pelastustoiminnan ja väestönsuojeluun varautumisen suorituskykyjen taso ei vastaa toimintaympäristön riskejä ja uhkia. Tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan palveluiden ja niiden edellytysten vahvistamista niin alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Johtopäätökset

Sisäministeriö toteaa, että pelastustoimen järjestämisestä kertynyt tieto ja käytetyt mittarit eivät vielä ole riittävät vertailukelpoisesti yksilöimään kaikkia eri palveluita ja hyvinvointialueita, joissa järjestäminen on mahdollisesti vaarantunut vuonna 2024 tai vaarantumassa tulevilla julkisen talouden suunnitelmakaudella 2027–2030. Hyvinvointialueiden pelastustoimen talouden ja toiminnan tietopohja on edelleen siten puutteellinen, ettei vertailukelpoista arviointia palvelu- ja hyvinvointialuekohtaisesta rahoituksen tason riittävyydestä ole mahdollista tehdä. Tietopohjaa tarkennetaan vuosi vuodelta.

Rahoituksen riittävyyden arviointia JTS-kehyskaudelle 2027–2030 haastaa puutteelliset tiedot pelastustoimen laskennallisen rahoituksen kehittymisestä. Valtiovarainministeriö on julkaissut edellisen rahoituksen painelaskelman 22.9.2025 ja se koskee vain hyvinvointialuekohtaisia laskelmia vuoteen 2028 asti.

Hyvinvointialueen pelastustoimien talousnäkymiä on vaikea arvioida luotettavasti JTS-kehyskaudella, mutta erityisesti alueiden taloussuunnitelmakauden ulkopuolelle ajoittuvien vuosien 2029 ja 2030 osalta. Epävarmuutta aiheuttavat aluekohtaisen pelastustoimen laskennallisen rahoituksen kehityksen lisäksi myös useat tekijät pelastustoimen kustannusten osalta. Esimerkiksi henkilöstömenoihin vaikuttaa henkilöstön saatavuuden alueittaisen kehityksen lisäksi kehyskaudella sovittavat palkankorotukset. Hyvinvointialueiden pelastustoimen tilakustannuksiin vaikuttaa erityisesti se, kuinka hyvin tilojen käytön tehostamisessa onnistutaan. Pelastustoimen ICT-kustannuksiin vaikuttaa kansallisten hankkeiden eteneminen. Palvelujen ostomenoihin vaikuttaa palvelujen hintojen lisäksi se, miten alueet onnistuvat vähentämään palvelujen ostoja. Alueiden kyvyllä uudistaa palvelurakenteitaan ja lisätä palvelutuotannon tuottavuutta on keskeinen merkitys.

Hyvinvointialuekohtaista rahoituksen riittävyyden arviointia varten tulisi kehittää myös pelastustoimen yksikkökustannuslaskentaa ja tilastointia alueiden välisistä tuottavuuseroista.

5.3 Ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä

Tässä tarkastellaan valtakunnallisten tavoitteiden toteutumisen edellytyksiä, tunnistettuja kehittämistarpeita sekä toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Pelastustoimen palveluiden osalta ehdotukset sisältävät sekä palveluiden suunnitteluperusteena olevat toimintaympäristö- ja riskianalyysit, että itse palvelut.

Taulukko 20. Pelastustoimen palveluiden kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset.

Pelastustoimen palvelut	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Riskiperusteinen suunnittelu	Toimintaympäristö- ja riskianalyysit tulee yhdenmukaistaa ja yhdistää järjestelmällisesti palveluiden suunnitteluun ja palvelutarpeiden ennakkointiin.
Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	Toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä osaamisen kehittämiseen on suunnattava riittävä henkilöstöresurssi.
	Asiakaspalautteen kerääminen ja hyödyntäminen on systematisoitava osaksi laadunhallintaa.
	Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyviin toimenpiteisiin (esim. resurssointi, koulutus) tulee varautua.

Pelastustoimen palvelut	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Pelastustoiminta	Alueilla tulee olla riittävät, valtakunnallisesti yhteensopivat ja ajantasaiset pelastustoiminnan johtamisen suunnitelmat ja johtamisen järjestelyt. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valmiuden tulee vastata paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia riskejä.
	Pelastustoiminnan johtamiseen käytettävien tilojen ja tietojärjestelmien tulee olla valtakunnallisesti yhteensopivia, ja niiden tulee mahdollistaa tehokas ja häiriötön pelastustoiminnan johtaminen ja tilannekuvatoiminta kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoimen kansallisten ICT-järjestelmien kehitystyön jatko on varmistettava ja alueiden on varauduttava järjestelmien käyttöönottoon.
	Väestön varoitusjärjestelmiä koskeva lainsäädäntö tulee muuttaa edellyttämään valtakunnallista yhteensopivuutta.
	Pelastustoimen palveluverkolle tulee laatia valtakunnalliset suunnitteluperusteet.
	Toimintavalmiuteen liittyvät puutteet tulee korjata. Palveluiden mitoituksen tulee olla riittävä arvioitujen riskien ja uhkien mukaan ml. henkilöstön osaamisen ja materiaalisen valmiuden kehittäminen vaatimusten mukaiselle tasolle.
	Hyvinvointialueen pelastustoimilla tulee olla ajantasainen suunnitelma kansainvälisen avunannon valmiuden ylläpidosta sekä suunnitelma kansainvälisen avun vastaanottamiseen.

Pelastustoimen palvelut	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Väestönsuojeluun varautuminen	Jokaisella hyvinvointialueella tulee olla sodan ajan uhkan riskianalyysi, johon pohjautuen on tehty tarvittavat suunnitelmat, jotka pidetään säännöllisesti ajantasaisina. Väestönsuojeluun liittyvät suunnitelmat tulee päivittää palvelutasopäätöskauden aikana.
	Varautumistehtävien rekisterit ja väestönsuojeluorganisaatioiden määrittely on saatettava ajan tasalle.
	Väestönsuojelussa tarvittavia suorituskkyjä, kuten rauniopelastamisen ja raivaustoiminnan suorituskkyä, on parannettava.
	Vaaditut väestönsuojelua varten tehtävät varaukset tulee saattaa ajan tasaisiksi ja määriteltävä varauksien päivittämiselle päivitysvälit.
	Hyvinvointialueilla ja pelastustoiminnan yhteistyöalueilla tulee olla riittävät ja ajantasaiset poikkeusolojen pelastustoiminnan johtamissuunnitelmat, joissa on huomioitu niin alueellinen, yhteistyöalueellinen kuin valtakunnallinen johtamisrakenne.
	Kuntien valmiussuunnittelun tukemisen tulee perustua sopimuspohjaiseen järjestelyyn, ja hyvinvointialueen on laskutettava niistä tehtävistä, jotka eivät kuulu sen lakisääteisiin velvoitteisiin.

Palveluiden tuottamisen strategisten voimavarojen riittävyys ja toiminnan laadullisten edellytysten kehittyminen tulee varmistaa. Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet sisältävät henkilöstöön, tiedolla johtamiseen sekä yhteistyöhön liittyviä tavoitteita.

Taulukko 21. Strategisten voimavarojen kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset.

Strategiset voimavarat	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Päätoiminen henkilöstö	Hyvinvointialueiden tulee varmistaa pelastajien riittävä rekrytointi alueellaan palvelutuotannon turvaamiseksi.
	Osaamisenhallintasuunnitelmat tulee laatia ja ottaa käyttöön kaikilla alueilla. Työhyvinvoinnin kehittämistä tulee jatkaa.
	Työtapaturmien ja vaaratilanteiden määrän systemaattinen seuranta tulee ottaa osaksi laadullista kehittämistä ja osaamisenhallintasuunnitelmia.
	Hyvinvointialueiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tulee huomioida pelastustoimen henkilöstö toimialakohtaisissa kehittämistoimissa.
Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta	Sopimuspalokuntatoimintaa tulee vahvistaa sopimalla yhteisistä kehittämistrakenteista sekä laatimalla ja toimeenpanemalla sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelma.
	Pelastusalan järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä ja elinvoimaisuudesta tulee huolehtia osana pelastustoimen palvelujärjestelmää.
	Palokuntasopimusten sisältöä tulee selvittää valtakunnallisesti järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan taloudellisten edellytysten seuraamiseksi ja arvioimiseksi hyvinvointialuejärjestelmässä.
	Hyvinvointialueiden säästötoimenpiteiden vaikutuksia sopimuspalokuntien elinvoimaisuuteen tulee seurata ja arvioida jatkossa tarkemmin.

Strategiset voimavarat	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Tiedolla johtaminen	Ohjauksessa käytettävän tiedon laatua ja yhdenmukaisuutta tulee edelleen parantaa läpi koko arviointiketjun sisältäen niin tietojärjestelmien teknisen kehittämisen, tietojen kirjaamisen ja raportoinnin sekä yhtenäisten arviointikriteerien muodostamisen. Henkilöstötietojen raportointi Valtiokonttorille tulee olla ajantasaista ja luotettavaa.
	Kustannuslaskennan kehittämistä tulee jatkaa edelleen suunnitelmallisesti, jotta rahoituksen riittävyttä voidaan seurata ja arvioida oikeellisiin ja vertailukelpoihin tietoihin perustuen.
	Hyvinvointialueiden kustannuslaskennan kehittämisen painopisteinä tulee olla lakisääteiseen toimintaan kohdistuvien kulujen ja tuottojen täysimääräinen kohdentaminen kullekin palveluluokalle, ei-lakisääteisten tehtävien kustannusten seuranta ja arviointi bruttotasolla sekä pelastustoimen tuottojen kirjaaminen täsmennetyn HVA-AURA-käsikirjan ohjeistuksen mukaisesti.
	Kustannuslaskennan valtakunnallista kehittämistä tulee jatkaa, jotta voidaan arvioida kattavammin yleistä hintojen nousun vaikutusta sekä palvelutarpeen edellyttämää rahoitustarvetta pelastustoimessa.
	Tutkimus- ja kehittämistoiminnan organisointia tulee kehittää resurssien vakauttamiseksi ja yhteistyötä on lisättävä strategisten hankekokonaisuuksien toteuttamiseksi. Verkostoyhteistyötä tulee edelleen vahvistaa.
	Hyvinvointialueilla tulee varmistaa resurssien ja osaamisen riittävyys sekä valmistautua tietojärjestelmien käyttöönottoihin etukäteisjärjestelyin kuten käyttöympäristön palveluiden käyttöönottamisella.
	Pelastustoimen kansallisten ICT-järjestelmien kehitystyön jatko ja hyvinvointialueiden järjestelmien käyttöönotto on varmistettava.

Strategiset voimavarat	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Investoinnit	Alueellisia ja kansallisia yhteisinvestointimahdollisuuksia tulee kartoittaa enenevissä määrin. Investointisuunnitelmien sisällön laatua ja informatiivisuutta tulee parantaa sekä panostaa vaikutuksiltaan laajakantoisiin ja taloudellisesti merkittävien investointien kustannusvaikuttavuusanalyysiin. Pelastusasemien suunnitteluun tulee panostaa esimerkiksi tilakonseptoinnin avulla, millä voidaan saavuttaa kustannussäästöjä ja toiminnallisia hyötyjä.

Hyvinvointialueiden toiminnan keskeinen edellytys on taloudellinen kestävyys, johon liittyviä tavoitteita tarkastellaan toiminnan uudistamisen, säästötoimenpiteiden sekä kustannusten ja tuottavuuden kautta.

Taulukko 22. Talouteen liittyvien toimintojen kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset.

Talouden tila	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Toiminnan uudistaminen	Toiminnan uudistamista on jatkettava määrätietoisesti hyvinvointialueilla. Uudistamista tulee kohdentaa erityisesti sellaisiin vaikuttaviin toimintoihin, joilla on merkitystä talouden tasapainottamiseksi ja palveluiden uudistamiseksi pidemmällä aikavälillä. Palveluiden kehittämistä tulee suunnata erityisesti digitalisaation ja tiedolla johtamisen sekä kustannustehokkuuden ja yhdenmukaisuuden edistämiseen.
Laskennallinen rahoitus	Pelastustoimen rahoitusmallin toimivuutta tulee seurata ja jatkokehittää tarvittaessa. Viranomaistehtävistä perittävillä maksuilla tulee kattaa osaltaan toiminnasta aiheutuvia kuluja. Maksujen kustannusvastaavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Talouden tila	Kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset
Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehitys	Hyvinvointialueiden pelastustoimen asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten seuranta ja arviointia tulee jatkaa huomioiden keskeisten kululajien (vuokra- ja henkilöstökulut sekä ICT-palveluiden ja järjestelmien kustannukset) kehittyminen, säästötoimenpiteet ja vaikutukset esimerkiksi hyvinvoivan ja riittävän henkilöstön tavoitteisiin.
Tuottavuus	Tuottavuuden käsite vaatii pelastustoimessa määrittelyä. Määrittelyssä tulee ottaa kantaa siihen, tuleeko pelastustoimessa tarkastella kokonais- vai osittaistuottavuutta tai molempia. Lisäksi tietojen tulee olla saatavilla pelastustoimen yhteisestä tietojärjestelmästä

Lainatut lähteet

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto. *Pelastustoimen palvelut vuonna 2024*. Aluehallintovirasto, 2025.
- Hätinen, Esko, ja Jaana Määttä. *Ennakoiva talous- ja henkilöstösuunnittelu - pelastustoimen suorituskyvyn perusta*. Helsinki: Sisäministeriö, 2022:13.
- Juutinen, Marko, Iida Silfverhuth, Hanna Nygren, ja Mimmi Tolvanen. *Pelastajatarve 2024–2032. Perustuen pelastajatarvekyselyyn ja eläköitymisennusteeseen*. Pelastusopisto, 2024.
- Kujala, Isto. *Palokuntasopimukset Suomessa - sopimusten selvittämishankkeen loppuraportti*. Suomen sopimuspalokuntien liitto, 2010.
- ”Laki hyvinvointialueesta 611/2021.” ei pvm.
- Lapin hyvinvointialue. *Tilinpäätös ja toimintakertomus 2024*. Aluevaltuusto, 2025.
- Pohjanmaan hyvinvointialue. *Tilinpäätös 2024*. Aluevaltuusto, 2025.
- Sisäministeriö. *Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila koskien vuotta 2023*. Sisäministeriö, 2025:4.
- Sisäministeriö. *Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje*. Sisäministeriö, 2025:2.
- Sisäministeriö. *Ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035*. Sisäministeriön julkaisuja, 2023:15.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. *Selvitys hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisesta 2024*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 2025:14.
- Valtiovarainministeriö. *Hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelma 2027–2028*. Valtiovarainministeriö, 2025.
- Valtiovarainministeriö. *Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029*. Valtiovarainministeriö, 2025:16.

Taustamateriaali ja liitteet

Liite 1. Taloustiedot

Tässä liitteessä tarkastellaan tarkemmin asukaskohtaisia nettokäyttökäyttö-kustannuksia, palveluluokkakohaisia kustannuksia, sopimuspalkokuntien ja sivu-toimisen henkilöstön kustannuksia sekä kulurakennetta. Lisäksi tarkastellaan kustannuslaskennan kehittämistä.

1. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset

Vuonna 2024 hyvinvointialueen pelastustoimen asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 114 euroa asukasta kohti vuonna 2024. Korkeimmat asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat Lapissa (167 €/as.), jossa toimintaympäristö edellyttää myös laajaa palveluverkkoa. Matalimmat nettokäyttökustannukset olivat puolestaan Vantaalla ja Keravalla (sis. Keski-Uusimaa, 69 €/as.), jonka kaupunkiasutusrakenne on tiivis ja välimatkat pieniä (taulukko 23). Vantaan ja Keravan mataliin asukaskohtaisiin nettokäyttökustannuksiin heijastuu myös loppuvuodelle 2024 kohdistunut 1 miljoonan euron säästötavoite lisärahoitusmenettelyn myötä.

Taulukko 23. Hyvinvointialueen pelastustoimen asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Etelä-Savon hyvinvointialue	160	132	-28,1	-17,5 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	137	129	-8,3	-6,1 %
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	93	89	-3,8	-4,0 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	70	69	-1,5	-2,1 %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	122	122	-0,4	-0,3 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	126	126	0,5	0,4 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	74	75	0,9	1,2 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	136	138	1,7	1,2 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	113	114	1,7	1,5 %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	84	86	1,6	1,9 %
Satakunnan hyvinvointialue	124	127	3,3	2,7 %
Koko maa keskiarvo	111	114	3,2	2,9 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	88	91	3,9	4,4 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	136	143	6,5	4,7 %

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Pirkanmaan hyvinvointialue	81	86	5,6	6,9 %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	103	110	7,1	6,9 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	116	126	10,4	9,0 %
Helsinki	78	85	7,4	9,5 %
Lapin hyvinvointialue	152	167	14,5	9,6 %
Kainuun hyvinvointialue	139	154	14,8	10,6 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	99	114	15,4	15,5 %
Pohjanmaan hyvinvointialue	92	106	14,4	15,7 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat nimellisesti keskimäärin 2,9 prosenttia vuosina 2023–2024, mutta aluekohtaisesti tilanne vaihteli paljon (vaihteluväli 33,2 %-yksikköä). Eniten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Etelä-Savossa (-17,5 %), mutta laskua tapahtui myös Pohjois-Savossa (-6,1 %), Pohjois-Pohjanmaalla (-4,0 %) ja Vantaalla ja Keravalla (-2,1 %). Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskuun vaikutti säästötoimenpiteiden toimeenpano, kuten määräaikaisten työ- ja virkasuhteiden vähentäminen sekä palvelu- ja materiaalihankintojen leikkaaminen (esim. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tilinpäätös 2024). Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan asukaskohtaisia nettokäyttökustannuksia laski toimintatuottojen kasvu, joka muodostui pääasiallisesti pelastustoimen maksujen korotuksista.

Toisaalta asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskuun vaikuttivat merkittävästi myös kulujen tai tuottojen kohdentamiseen liittyvät tekijät. Etelä-Savon asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskua selittääkin merkittävilta osin vyörytys- ja muiden sisäisten kulujen (pl. vuokrat) lasku (-79,7 %) vuosien

2023–2024 välillä. Tämä johtunee vyörytysperusteiden ja sisäisten kulujen kohdentamisen tarkentumisesta. Vyörytysperusteiden ja/tai sisäisten kulujen kohdentamisen tarkentaminen on ollut osa hyvinvointialueiden alkuvaihetta, sillä jakoperusteet eivät välttämättä ole olleet heti käynnistymisvaiheessa täysin vakiintuneita tai toimivia. Myös Vantaan ja Keravan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskua selittää säästötavoitteiden lisäksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen maksaman, vuotta 2023 koskevan yhteistoimintakorvauksen kohdentuminen osittain vuodelle 2024.

Pelastustoimen asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat nimellisesti 9,0 prosenttia tai enemmän kuudella hyvinvointialueella vuosien 2023–2024 välillä. Eniten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat Pohjanmaalla (15,7 %), jossa nousua selittää pääasiallisesti uusien henkilöiden rekrytointi (Pohjanmaan hyvinvointialue 2025). Toiseksi eniten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat Päijät-Hämeessä (15,5 %), jossa nousua selittää pääasiallisesti vuokratulujen merkittävä kasvu (73,1 %) vuosien 2023–2024 välillä. Vuokratulujen kasvu Päijät-Hämeessä on valtakunnallisesti vertaillen kolmanneksi suurinta.

Myös Kainuussa (51,5 %), Helsingissä (61,9 %) ja Etelä-Pohjanmaalla (115,7 %) vuokratulot ovat nousseet keskimääräistä enemmän, joka näyttää osaltaan heijastuvan näiden alueiden asukaskohtaisten kustannusten nousuun (Kainuu: 9,6 %, Helsinki: 9,5 % ja Etelä-Pohjanmaa: 9,0 %) vuosien 2023–2024 välillä. Helsingin asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kasvuun vaikutti myös sisäisten toimintakulujen (pl. vuokratulot) nousu (106,6 %), joka oli valtakunnallisesti voimakkainta vuosina 2023–2024.

Lapissa asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousun (9,6 %) taustalla olivat erityisesti henkilöstökulujen (n. 2,1 miljoonaa € / 14,3 %), poistojen ja arvonalentumisten (n. 650 000 € / 285,4 %) sekä osin myös vuokratulujen nousu (n. 460 000 € / 13,0 %). Henkilöstökulujen kasvu selittyy uusien virkojen perustamisella ja niihin rekrytoidulla henkilöstöllä (Lapin hyvinvointialue 2025). Poistojen ja arvonalentumisten kasvu selittyy poistojen tarkemmalla kohdistamisella aikaisemmista investointihankinnoista. Lapin asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten vuosimuutosta kompensoivat kasvaneet toimintatuotot, jotka muodostuivat pääasiassa automaattisten palohälyttimien toistuvista erheellisistä hälytyksistä perityistä maksuista (erhe-maksut) ja pelastustoiminnan palvelumaksuista.

Vaikka pelastustoimen asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset ovat nousseet keskimäärin maltillisesti (2,9 %) vuosina 2023–2024, alueelliset erot asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehityksessä olivat suuret (vaihteluväli 33,2 %-yksikköä). Valtakunnallisesti henkilöstö- ja vuokratulujen kasvu näyttäivät

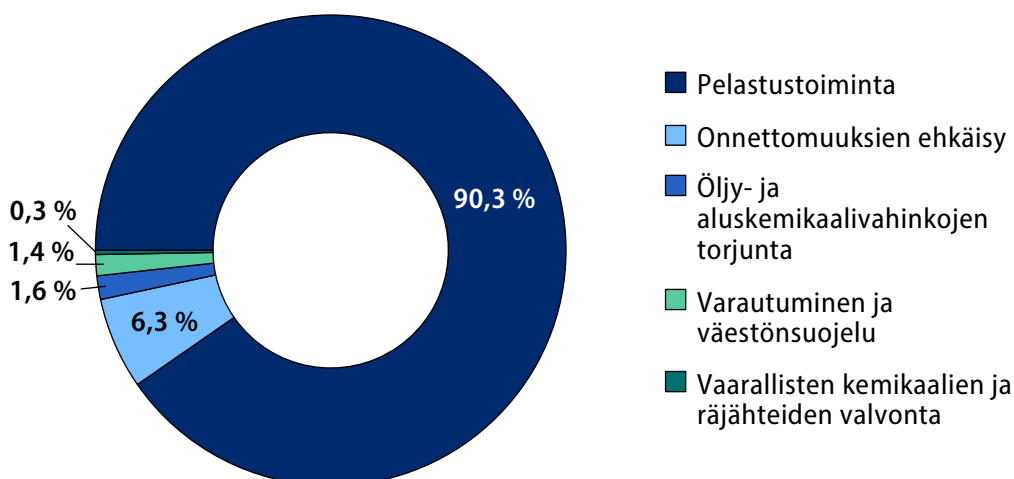
olevan pääasiallisia syitä asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousun taustalla. Kuitenkin usealla alueella asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset ovat laskeneet vuosina 2023–2024, mikä selittyy pääasiallisesti hyvinvointialueiden säästötoimenpiteillä ja osittain kulujen tai tuottojen kohdentamiseen liittyvillä tekijöillä. Pelastustoimen maksujen korotus on laskenut asukaskohtaisia nettokäyttökustannuksia vain osittain yksittäisillä alueilla.

2. Palveluluokkakohtaiset kustannukset

Hyvinvointialueen pelastustoimessa on ollut käytössä viisi palveluluokkaa 1.1.2023 alkaen. Käytössä olevat palveluluokat ovat 4802 Onnettomuuksien ehkäisy, 4803 Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta, 4804 Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta, 4805 Pelastustoiminta sekä 4808 Varautuminen ja väestönsuojelu.

Pelastustoimen palveluluokkien osuus kaikista hyvinvointialueen nettokäyttökustannuksista oli noin 2,2 prosenttia vuonna 2024. Hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannuksista 90,3 prosenttia kohdentui pelastustoimintaan, 6,3 prosenttia onnettomuuksien ehkäisyyn, 1,6 prosenttia öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan, 1,4 prosenttia varautumiseen ja väestönsuojeluun sekä 0,3 prosenttia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontaan (kuva 5). Nettokäyttökustannusten jakautumisessa palveluluokille ei ole tapahtunut merkittävää muutosta verraten vuoteen 2023. Pelastustoimen palveluluokkakohtaisia kustannuksia käsitellään osana palveluiden toteutumista.

Kuva 5. Hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannusten jakautuminen palveluluokittain vuonna 2024.

2.1. Onnettomuuksien ehkäisyn kustannukset

Vuonna 2024 onnettomuuksien ehkäisyn palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 35,5 miljoonaa euroa. Onnettomuuksien ehkäisyn nettokäyttökustannukset laskivat nimellisesti noin -1,5 prosenttia vuodesta 2023. Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 7,0 euroa asukasta kohti vuonna 2024. Korkeimmat onnettomuuksien ehkäisyn nettokäyttökustannukset olivat Satakunnassa (15,3 €/as.), kun taas matalimmat onnettomuuksien ehkäisyn nettokäyttökustannukset olivat Pohjois-Savossa (1,7 €/as.) (taulukko 24). Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten eroja selittävät esimerkiksi henkilöstöresurssitilanne (säästötoimenpiteet ja henkilöstövaihdokset) sekä se, kuinka hyvin kustannuksia on saatu kohdennettua palveluluokalle.

Taulukko 24. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluluokan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttökustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttökustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	4,5	2,7	-1,8	-40,8 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	10,6	6,7	-3,8	-36,3 %
Etelä-Savon hyvinvointialue	3,3	2,4	-1,0	-28,6 %
Lapin hyvinvointialue	14,7	10,7	-4,0	-27,4 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	6,2	4,7	-1,6	-25,0 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	3,7	3,0	-0,7	-18,8 %
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	6,9	6,3	-0,6	-8,1 %

Hyvinvointi- alue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	3,3	3,1	-0,2	-5,5 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	12,4	12,1	-0,3	-2,4 %
Pirkanmaan hyvinvointialue	4,6	4,6	-0,1	-1,2 %
Koko maa keskiarvo	6,96	7,02	0,06	0,8 %
Keski- Pohjanmaan hyvinvointialue	5,6	5,8	0,2	3,7 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	7,0	7,3	0,3	3,7 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	1,5	1,7	0,1	7,2 %
Satakunnan hyvinvointialue	13,7	15,3	1,5	11,3 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	7,1	8,0	0,9	12,9 %
Helsinki	7,7	8,8	1,0	13,1 %
Kainuun hyvinvointialue	4,9	5,9	1,0	20,0 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	5,2	6,3	1,1	21,5 %
Etelä- Pohjanmaan hyvinvointialue	10,1	13,5	3,3	32,6 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	10,5	14,0	3,5	32,9 %
Pohjanmaan hyvinvointialue	2,4	4,7	2,3	94,2 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti keskimäärin 0,8 prosenttia vuosina 2023–2024. Aluekohtainen vaihtelu asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehittämisessä oli kuitenkin suurta (vaihteluväli 135,0 %-yksikköä). Prosentuaalisesti eniten onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Varsinais-Suomessa (-40,8 %), Kanta-Hämeessä (-36,3 %), Etelä-Savossa (-28,6 %), Lapissa (-27,4 %) ja Vantaalla ja Keravalla (-25,0 %) vuosina 2023–2024. Euromääräiset muutokset asukasta kohti olivat kuitenkin melko pieniä (vaihteluväli: -1,0–4,0 €/as.).

Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten lasku näyttää selittyvän pääasiallisesti onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstötilanteen heikentymisellä ja/tai henkilöstön vaihtuvuudella (esim. Kanta-Häme, Etelä-Savo sekä Vantaa ja Kerava). Toisaalta vuosina 2023–2024 on tapahtunut muutoksia myös viranomaisvalvontamaksuissa johtuen maksujen korotuksista, lisäantyneistä valvontamääristä tai ylipäättään perittyjen maksujen määrästä (esim. Varsinais-Suomi), jotka ovat laskeneet onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisia nettokäyttökustannuksia. Lisäksi kyse on myös kustannuslaskennan kehittämisestä ja muutoksista, jolloin esimerkiksi hätäkeskukseen liitettyjen automaattisten palohälyttimien toistuvista erheellisistä hälytyksistä perittyjä maksutuottoja on kohdennettu ohjeistuksen mukaisesti vain pelastustoiminnan palveluluokalle ja sisäisten kulujen kohdennus palveluluokalle on pienentynyt edellisvuodesta (esim. Lappi).

Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat prosentuaalisesti eniten Pohjanmaalla (94,2 %), Etelä-Karjalassa (32,9 %), Etelä-Pohjanmaalla (32,6 %), Päijät-Hämeessä (21,5 %) sekä Kainuussa (20,0 %) vuosina 2023–2024. Kuten asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskussa-kin, myös nousussa euromääräiset muutokset asukasta kohti olivat melko pieniä (vaihteluväli 1,0–3,5 €/as.). Onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousua selittävät esimerkiksi henkilöstölisäykset (esim. Pohjanmaa, Pohjanmaan hyvinvointialueen tilinpäätös 2024). Osaltaan myös vuokratulujen nousu on vaikuttanut onnettomuuksien ehkäisyn asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kasvuun (esim. Etelä-Pohjanmaa). Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousussa näkyy myös kustannuslaskennan kehittymisen ja muutokset, jolloin esimerkiksi kustannuksia on saatu kohdennettua palveluluokalle aiheuttamisperiaatteen mukaisesti aiempaa paremmin (esim. Etelä-Karjala, Päijät-Häme ja Kainuu). Pääsääntöisesti onnettomuuksien ehkäisyyn panostus ja kehittäminen näkyvät alueilla, joilla asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset ovat nousseet.

Koska onnettomuuksien ehkäisy perustuu vahvasti käytettävissä oleviin henkilöstö-resursseihin, tulevat henkilöstötilanteiden muutokset (esim. henkilöstösäästöt, -lisäykset ja -vaihdokset) näkymään jatkossakin onnettomuuksien ehkäisyn asukas-kohtaisten nettokäyttökustannusten kehitymisessä. Myös hyvinvointialueiden säästötoimenpiteet voivat edelleen aiheuttaa painetta korottaa viranomais-valvontamaksuja, mikä voi puolestaan näkyä onnettomuuksien ehkäisyn nettokäyttökustannusten laskuna. Toisaalta lähivuosien vuokratulujen nousu ja sen kohdentuminen onnettomuuksien ehkäisyn palveluluokalle voi kompensoida tuotoista seuraavaa nettokäyttökustannusten laskua.

2.2. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan kustannukset

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta on säädetty pelastusviranomaisen tehtäväksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettussa laissa (390/2005) (jatkossa kemikaaliturvallisuuslaki). Kemikaalivalvonnan nettokustannusvaikutusten tulisi olla nolla euroa, sillä kemikaalivalvonta on tarkoitettu myytäväksi tuotantokustannukset kattavaan hintaan. Tämän vuoksi kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) perusteella pelastusviranomaiselle säädetyistä tehtävistä aiheutuvat kulut ja saadut tuotot tulee erotella täysimääräisesti palveluluokalle 4803 Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta.

Palveluluokkakohaisten tilinpäätöstietojen raportoinnissa kulujen ja tuottojen erittely vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokalle on usealle hyvinvointialueelle haastavaa johtuen esimerkiksi siitä, että kyseistä valvontaa hoidetaan esimerkiksi onnettomuuksien ehkäisyn ohessa eikä työaikaseurantaa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontatyölle ole erikseen määritetty. Tämän vuoksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan kulut ja tuotot voivat kohdistua kokonaan tai osittain muille pelastustoimen palveluluokille (esim. onnettomuuksien ehkäisy). Tilanne kuitenkin vaihtelee riippuen siitä, miten hyvinvointialueen kustannuslaskentaa tämän osalta on kehitetty.

Vuonna 2024 vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokalle kohdentuneet nettokäyttökustannukset olivat noin 1,6 miljoonaa euroa. Nettokäyttökustannukset laskivat nimellisesti noin -16,8 prosenttia vuodesta 2023, minkä pääasiallinen selittävä tekijä on kustannuslaskennan kehittyminen.

Vuonna 2024 kuitenkin vain kahdella alueella (Etelä-Karjala ja Pohjois-Karjala) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat 0 euroa. Palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat lähes 0 euroa viidellä alueella (Keski-Suomi, Kainuu, Pohjanmaa, Itä-Uusimaa ja Pohjois-Savo). Näillä alueilla (pl. Itä-Uusimaa) nettokäyttökustannusten

vuosimuutos 2023–2024 oli yli -85,0 prosenttia, joka voisi nettokustannusvaikutuksen näkökulmasta viitata siihen, että vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnasta syntyvät kulut ja tuotot on pystytty erittelemään entistä paremmin palveluluokalle. Toisaalta esimerkiksi henkilöstökulujen kohdentamisessa palveluluokalle on edelleen kehitettävää, vaikka nettokustannusvaikutus olisi lähellä 0 euroa (esim. Kainuu ja Pohjanmaa) (taulukko 25).

Taulukko 25. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokan nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttökustannukset 2023, €	Nettokäyttökustannukset 2024, €	Vuosi- muutos 2023– 2024, €	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Lapin hyvinvointialue	-63	-13 069	-13 005	-
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	0	0	0	-
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	-5 180	1 398	6 578	-
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	0	25 922	25 922	-
Etelä-Savon hyvinvointialue	-512	198 401	198 913	-
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	21 972	0	-21 972	-100,0 %
Pohjanmaan hyvinvointialue	342 433	1 076	-341 357	-99,7 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	20 361	200	-20 161	-99,0 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	33 725	3 142	-30 583	-90,7 %
Kainuun hyvinvointialue	-6 941	-885	6 056	-87,2 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	169 197	94 418	-74 779	-44,2 %
Satakunnan hyvinvointialue	293 923	181 397	-112 526	-38,3 %

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €	Vuosi- muutos 2023– 2024, €	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	109 880	78 980	-30 900	-28,1 %
Pohjois- Pohjanmaan hyvinvointialue	131 514	96 787	-34 727	-26,4 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	198 094	167 852	-30 243	-15,3 %
Helsinki	97 774	92 256	-5 518	-5,6 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	32 311	32 168	-143	-0,4 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	310 671	320 899	10 229	3,3 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	61 714	75 194	13 480	21,8 %
Pirkanmaan hyvinvointialue	105 722	163 686	57 965	54,8 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	20 950	91 547	70 597	337,0 %
Manner-Suomi yhteensä	1 937 544	1 611 370	-326 174	-16,8 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Sekä vuoden 2024 suurimpia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan nettokäyttökustannuksia että palveluluokan nettokäyttökustannusten kehitystä näyttää selittävän kustannuslaskennan kehittyminen tai muutokset. Suurimpien nettokäyttökustannusten taustalla on pääasiallisesti se, että toiminnasta syntyviä tuottoja ei ole saatu kohdennettua palveluluokalle täysimääräisesti (Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Satakunta, Kanta-Häme ja Pirkanmaa). Jatkossa tulisi myös valtakunnallisesti selvittää, kattavatko kemikaalivalvonnasta perityt tuotot kaikki tuotantokustannukset.

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan nettokäyttökustannusten kehitymistä selittää myös tiettyjen kuluerien (esim. henkilöstökulut ja sisäiset kulut) kohdennusten muutokset tai haasteet palveluluokalle (esim. Lappi, Länsi-Uusimaa,

Pirkanmaa sekä Vantaa ja Kerava,). Toisaalta nettokäyttökustannusten kehittymistä selittää myös se, että palveluluokalle on saatu vuonna 2024 eroteltua ylipäättään kustannuksia, kun aiemmin se ei ole ollut mahdollista (esim. Etelä-Savo).

Vihreän siirtymän ja uudenlaisten energiamuotojen lisääntymisen myötä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvontaan kohdistuu entistä enemmän tarpeita, mikä edellyttää valvonnan lisäämisen lisäksi myös henkilöstön osaamisen kehittämistä ja kouluttautumista. Tulevaisuudessa onkin tärkeää seurata vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan nettokäyttökustannusten kehittymistä myös suhteessa lisääntyviin valvonta- ja osaamistarpeisiin.

2.3. Pelastustoiminnan kustannukset

Vuonna 2024 pelastustoiminnan palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 509,3 miljoonaa euroa. Pelastustoiminnan nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti noin 3,9 prosenttia vuodesta 2023. Pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 102,4 euroa asukasta kohti vuonna 2024. Korkeimmat pelastustoiminnan nettokäyttökustannukset asukasta kohti olivat Lapissa (152,9 €/as.) ja matalimmat pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat puolestaan Vantaalla ja Keravalla (63,0 €/as.) (taulukko 26). Pelastustoiminnan asukaskohtaisissa nettokäyttökustannuksissa näkyy molempien alueiden toimintaympäristö esimerkiksi välimatkojen ja asutusrakenteiden erojen osalta.

Taulukko 26. Pelastustoiminnan palveluluokan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Etelä-Savon hyvinvointialue	153,7	124,1	-29,6	-19,2 %
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	79,7	77,4	-2,3	-2,9 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	126,2	122,9	-3,3	-2,6 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	120,2	118,7	-1,5	-1,2 %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	110,2	109,9	-0,2	-0,2 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	109,9	109,7	-0,2	-0,2 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	123,6	124,9	1,2	1,0 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	62,4	63,0	0,6	1,0 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	104,1	105,8	1,7	1,6 %
Satakunnan hyvinvointialue	102,1	104,6	2,5	2,5 %
Koko maa keskiarvo	99,7	102,4	2,6	2,6 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	68,7	70,8	2,1	3,1 %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	76,3	80,3	4,0	5,3 %
Pohjanmaan hyvinvointialue	85,1	90,3	5,2	6,1 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	102,3	108,9	6,6	6,4 %

Hyvinvointialue	Nettokäyttökustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttökustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Pirkanmaan hyvinvointialue	75,2	80,2	5,0	6,7 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	73,1	78,6	5,5	7,5 %
Helsinki	68,7	74,8	6,1	8,9 %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	94,6	103,2	8,6	9,1 %
Kainuun hyvinvointialue	129,0	141,9	12,9	10,0 %
Lapin hyvinvointialue	136,6	152,9	16,4	12,0 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	92,7	106,7	14,0	15,1 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti keskimäärin 2,6 prosenttia vuodesta 2023, mutta aluekohtainen vaihtelu oli suurta (vaihteluväli 34,3 %-yksikköä), kuten koko pelastustoimen asukaskohtaisissa nettokäyttökustannuksissakin. Eniten pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Etelä-Savossa (-19,2 %). Muutoin pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset eivät juurikaan laskeneet, sillä laskua on tapahtunut yli 1,0 prosenttia ja enintään 3,0 prosenttia Pohjois-Pohjanmaalla (-2,9 %), Pohjois-Savossa (-2,6 %) sekä Itä-Uudellamaalla (-1,2 %).

Pelastustoiminnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskun taustalla olivat pääasiallisesti samat selittävät tekijät kuin hyvinvointialueen pelastustoimen asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskun taustalla, kuten vyörytysperusteiden ja vuokra- ja muiden sisäisten kulujen kohdentamisen tarkentuminen sekä säästötoimenpiteet. Osittain pelastustoiminnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten pienenemiseen on voinut vaikuttaa palveluluokkakohtaisten tietojen erittelyn kehittyminen esimerkiksi pelastustoiminnasta öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokalle.

Päijät-Hämeen (15,1 %) lisäksi pelastustoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat yli 5,0 prosenttiyksikköä keskimääräistä enemmän Lapissa (12,0 %), Kainuussa (10,0 %), Pohjois-Karjalassa (9,1 %) ja Helsingissä (8,9 %). Myös pelastustoiminnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousua selittävät vastaavat tekijät kuin hyvinvointialueen pelastustoimen asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousua: Vuokratulujen (esim. Päijät-Häme, Kainuu ja Helsinki) ja muiden sisäisten toimintakulujen (esim. Helsinki) nousun vaikutukset kohdistuvat suurimmalle palveluluokalle eli pelastustoimintaan. Pelastustoiminnan henkilöstön lisäykset (esim. Lappi ja Pohjois-Karjala) näkyvät palveluluokan henkilöstökulujen nousuna.

Pelastustoiminnan asukaskohtaisiin nettokäyttökustannuksiin ja niiden muutoksiin vaikuttavat pääasiallisesti samat selittävät tekijät kuin koko pelastustoimen asukaskohtaisiin nettokäyttökustannuksiin, mikä heijastaa sitä, että suurin osa pelastustoimen nettokäyttökustannuksista kohdistuu pelastustoimintaan. Koska pelastustoiminta on laaja palvelu, olisi hyvä jatkossa tarkastella tarkemmin eri osatekijöiden (esim. henkilöstö, investoinnit, toimintavalmiuden suunnittelu) tilannetta ja, miten ne näkyvät pelastustoiminnan asukaskohtaisissa nettokäyttökustannuksissa.

2.4. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan kustannukset

Vuonna 2024 öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 9,1 miljoonaa euroa. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti noin 5,7 prosenttia vuodesta 2023. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 1,9 euroa asukasta kohti vuonna 2024. Korkeimmat öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat Kymenlaaksossa (7,7 €/as.), jossa toimintaympäristö (esim. Suomenlahden laivaliikenne sekä öljy- ja kemikaalituotteiden kuljetukset) edellyttää merkittävää varautumista torjuntatehtäviin. Matalimmat öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat Vantaalla ja Keravalla (0,1 €/as.), jossa puolestaan toimintaympäristön aiheuttamat riskit eivät ole kohonneet (taulukko 27).

Taulukko 27. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Keski-Suomen hyvinvointialue	1,0	0,2	-0,8	-76,6 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	0,1	0,1	-0,1	-56,2 %
Kainuun hyvinvointialue	0,3	0,2	-0,2	-52,8 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	1,3	0,9	-0,4	-34,1 %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	1,5	1,2	-0,3	-21,5 %
Satakunnan hyvinvointialue	2,3	1,9	-0,4	-16,1 %
Pohjois- Pohjanmaan hyvinvointialue	5,5	4,7	-0,8	-13,8 %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	1,8	1,6	-0,1	-7,9 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	0,7	0,7	0,0	0,1 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	2,7	2,9	0,3	9,5 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	6,9	7,7	0,8	12,2 %
Koko maa keskiarvo	1,7	1,9	0,2	13,7 %
Etelä-Savon hyvinvointialue	1,8	2,2	0,4	21,6 %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	0,8	0,9	0,2	22,6 %
Helsinki	0,9	1,1	0,2	22,9 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	0,5	0,6	0,2	31,5 %

Hyvinvointialue	Nettokäyttö- kustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttö- kustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Pohjanmaan hyvinvointialue	2,4	3,5	1,1	46,2 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	2,4	3,9	1,6	66,9 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	0,9	1,8	0,8	92,3 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	0,8	1,5	0,8	100,5 %
Lapin hyvinvointialue	0,8	2,1	1,4	176,6 %
Pirkanmaan hyvinvointialue	0,1	0,3	0,2	312,8 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti keskimäärin 13,7 prosenttia vuosina 2023–2024. Prosentuaalisesti alueiden välillä muutos kuitenkin vaihtelee paljon (389,5 %-yksikköä), mutta euromääräinen vaihtelu (vaihteluväli -0,8–1,6 €/as.) oli verrattain pientä. Eniten öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Keski-Suomessa (-76,6 %), Vantaalla ja Keravalla (-56,2 %) ja Kainuussa (-52,8 %). Asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskun taustalla voivat olla haasteet kulujen kohdennuksessa tai se, että mahdolliset Ympäristövahinkorahaston maksamat ja öljyvahinkojen aiheuttajalta perittyjen torjuntakustannusten korvaukset on kirjattu menon vähennykseksi (edellytetään vuodesta 2025 alkaen). Osittain asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten taustalla näkyy myös öljyvahinkoihin liittyvien tehtävämäärien lasku (Vantaa ja Kerava).

Eniten öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset nousivat Pirkanmaalla (312,8 %), Lapissa (176,6 %), Etelä-Karjalassa (100,5 %), Pohjois-Savossa (92,3 %), Itä-Uudellamaalla (66,9 %) sekä Pohjanmaalla (46,2 %). Pääasiallisesti asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousun taustalla on eri kulujen, esimerkiksi palvelujen ostojen ja vuokrien, kohdentumisen tarkentuminen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokalle. Toisaalta vuodelle 2023 ajoittunut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan kaluston myynti ja siitä saadut myyntituotot ovat laskeneet nettokäyttökustannusten tasoa vuonna 2023, mikä näkyy vuoden 2024 osalta öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten

nousuna (esim. Etelä-Karjala). Vain Lapissa öljyvahinkoihin liittyvät tehtävät ovat nousseet vuosina 2023–2024, mikä voi osittain heijastua asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kasvuun.

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen riski erityisesti merellisillä hyvinvointialueilla on kohonnut toimintaympäristön muutosten myötä. Tämä aiheuttaa paineen lisätä erityisesti torjuntatehtäviin varautumista. Varautuminen näkyy öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan nettokäyttökustannuksissa vaihtelevasti riippuen esimerkiksi alueen kalustoinvestointitarpeista ja toisaalta investointimahdollisuuksista mahdollisten säästöpainneiden alla. Suurin kustannusten nousupaine aiheutuu kuitenkin alueille, joilla öljy- ja aluskemikaalivahinkojen riskit ja tehtävämäärät ovat keskimääräistä suuremmat.

2.5. Varautumisen ja väestönsuojelun kustannukset

Vuonna 2024 varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokan nettokäyttökustannukset olivat noin 8,1 miljoonaa euroa. Nettokäyttökustannukset nousivat nimellisesti noin 5,2 prosenttia vuodesta 2023. Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat keskimäärin 2,1 euroa asukasta kohti vuonna 2024. Korkeimmat varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat Pohjanmaalla (7,8 €/as.) ja matalimmat varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset olivat puolestaan Länsi-Uudellamaalla (0,1 €/as.), kun tarkastellaan vain niitä alueita, joilla palveluluokan nettokustannusvaikutus oli suurempi kuin nolla (taulukko 28).

Taulukko 28. Varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokan asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten muutos vuosina 2023–2024.

Hyvinvointialue	Nettokäyttökustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttökustannukset 2024, €/asukas	Vuosi-muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	-0,01	2,2	2,2	-
Lapin hyvinvointialue	0,0	0,9	0,9	-
Pohjanmaan hyvinvointialue	0,0	7,8	7,8	-
Pohjois-Savon hyvinvointialue	8,5	2,6	-5,9	-69,4 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	0,3	0,1	-0,1	-57,1 %

Hyvinvointialue	Nettokäyttökustannukset 2023, €/asukas	Nettokäyttökustannukset 2024, €/asukas	Vuosi- muutos 2023–2024, €/asukas	Nimellinen vuosimuutos 2023–2024, %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue*	1,3	0,7	-0,6	-46,6 %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	3,8	2,4	-1,4	-37,4 %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	1,7	1,2	-0,5	-28,1 %
Pohjois- Pohjanmaan hyvinvointialue	0,9	0,8	-0,1	-10,1 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	0,52	0,51	-0,01	-1,7 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	0,9	0,9	0,0	2,3 %
Satakunnan hyvinvointialue	4,1	4,2	0,2	4,2 %
Koko maa keskiarvo	2,0	2,1	0,1	4,7 %
Helsinki	0,4	0,5	0,1	12,2 %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	3,3	3,7	0,4	12,9 %
Kainuun hyvinvointialue	4,6	5,6	1,0	21,4 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	0,6	0,7	0,1	21,7 %
Etelä-Savon hyvinvointialue	1,4	2,0	0,5	37,0 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	0,9	1,3	0,4	44,0 %
Pirkanmaan hyvinvointialue	0,6	0,8	0,3	49,9 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	1,3	2,3	1,0	76,8 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	1,4	3,2	1,8	133,3 %

* Vantaan ja Keravan hyvinvointialue sisältää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen.

Sekä Pohjanmaalla että Länsi-Uudellamaalla varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaisen nettokäyttökustannuksen taustalla näyttää olevan kulujen (ja tuottojen) kohdennukseen liittyvät tekijät (mitä ja miten kohdennetaan). Vaikka Pohjanmaan asukaskohtainen nettokäyttökustannus oli korkea, on alueen väestönsuojeluun varautumisen kokonaisvalmiusaste keskimääräistä heikompi. Puolestaan Länsi-Uudellamaalla tilanne on päinvastainen, sillä alueen kokonaisvalmiusaste on keskimääräistä parempi, vaikka asukaskohtainen nettokäyttökustannus on matala. Länsi-Uudenmaan osalta on myös huomattava, että alueella varautumisen ja väestönsuojelun henkilöstökulut muodostivat noin 1,4 prosenttia palveluluokan kustannuksista koko maan keskiarvon ollessa 60,5 prosenttia, mikä viittaa siihen, että alueella oli haasteita kohdentaa kulut täysimääräisesti palveluluokalle.

Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kasvoivat nimellisesti keskimäärin 4,7 prosenttia vuosina 2023–2024. Kuten muiden palveluiden osalta, asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten kehittyminen vuosina 2023–2024 vaihtelee alueittain huomattavasti. Eniten varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset laskivat Pohjois-Savossa (-69,4 %), ja huomattavaa prosentuaalista laskua (yli -20,0 %) tapahtui myös Länsi-Uudellamaalla (-57,1 %), Vantaalla ja Keravalla (-46,6 %), Pohjois-Karjalassa (-37,4 %) ja Varsinais-Suomessa (-28,1 %). Euromääräiset muutokset asukasta kohti ovat kuitenkin melko pieniä (vaihteluväli: -0,5–-5,9 €/as.).

Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten lasku näyttää selittyvän henkilöstötilanteen heikentymisellä vain Pohjois-Karjalassa. Muilta osin suurin selittävä tekijä asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskun taustalla on tietojen kohdennuksen haasteet tai muutokset palveluluokalle (esim. Pohjois-Savo, Länsi-Uusimaa, Vantaa ja Kerava ja Varsinais-Suomi). Kustannuslaskennan tilanteesta huolimatta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että usealla näistä alueista väestönsuojeluun varautumisen kokonaisvalmiusaste oli keskimääräistä heikompi (esim. Pohjois-Savo, Vantaa ja Kerava sekä Varsinais-Suomi).

Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousu vuosina 2023–2024 on ollut prosentuaalisesti merkittävää (yli 30,0 %) Itä-Uudenmaalla (133,3 %), Etelä-Karjalassa (76,8 %), Pirkanmaalla (49,9 %), Etelä-Pohjanmaalla (44,0 %) ja Etelä-Savossa (37,0 %). Kuten asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskussakin, euromääräiset muutokset ovat kuitenkin pieniä (vaihteluväli: 0,5–1,8 €/as.). Mainittujen alueiden osalta voidaan kuitenkin todeta, että näillä alueilla väestönsuojeluun varautumisen kokonaisvalmiusaste on keskimääräistä parempi ja toiminta on pääsääntöisesti hyvin resursoitu. Varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten nousussa

näkyä henkilöstökulujen nousun lisäksi osittain myös vuokrakulujen nousu sekä kustannuslaskennan kehittymisen myötä esimerkiksi muiden sisäisten kulujen aiempaa parempi kohdentaminen palveluluokalle.

Varautumisen ja väestönsuojelun nettokäyttökustannusten nousu vuosina 2023–2024 näyttää selittyvän pääasiallisesti sillä, että kuluja on saatu kohdennettua palveluluokalle aiempaa täysimääräisemmin. Korkeat asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset eivät kuitenkaan tällä hetkellä korreloi paremman väestönsuojeluun varautumisen kokonaisvalmiusasteen kanssa tai toisinpäin. Tämä johtuu siitä, että usealla alueella on edelleen haasteita kohdentaa kulut täysimääräisesti tai oikein palveluluokalle. Vastaavasti kustannuslaskennan tilanne näkyy myös varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaisten nettokäyttökustannusten laskussa.

Toisaalta on huomattava, että panostukset väestönsuojeluun varautumiseen (esim. htv-lisäykset) näkyvät niillä alueilla, joilla varautumisen ja väestönsuojelun asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset ovat nousseet prosentuaalisesti eniten vuosina 2023–2024. Varautumisen ja väestönsuojelun kustannuksia tarkastellessa on myös hyvä tiedostaa, että väestönsuojeluun varautumisen erottaminen tarkkarajaisesti pelastustoiminnasta ja onnettomuuksien ehkäisystä on hankalaa, sillä tehtävät limittyvät ja ovat usein toisiaan tukevia.

2.6. Muut tehtävät

Lain hyvinvointialueesta (611/2021) mukaan hyvinvointialue voi ottaa alueellaan hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä siinä laajuudessa, että se ei vaaranna lakisääteisten tehtävien hoitamista. Lisäksi hyvinvointialue voi harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, jos se tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista.

Hyvinvointialueen pelastustoimen osalta tällaisia ei-lakisääteisiä tehtäviä voivat olla esimerkiksi ensivaste- ja ensihoitotehtävät (jatkossa ensihoitopalvelu) sekä markkinoilla tapahtuva, yleiskatteisen rahoituksen ulkopuolinen toiminta. Merkittävimmät muista tehtävistä aiheutuvat kustannukset kohdistuvat ensihoitopalveluun.

Pelastustoimen tuottama ensihoitopalvelu

Ensihoitopalvelu on osa terveydenhuollon lakisääteistä palveluvalikoimaa, mutta pelastuslain (379/2011) 27 §:n mukaan pelastuslaitos voi tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää. Ensihoitopalvelulla tarkoitetaan äkillisesti sairastuneen tai vammautuneen potilaan kiireellistä ensiapua ja hoitoa sekä tarvittaessa kuljetusta terveydenhuollon päivystyspisteeseen. Nykyään ensihoitopalveluun kuuluu keskeisesti myös

potilaan hoidon tarpeen arviointi ja potilaan ohjaaminen muun sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen piiriin, mikäli tilanne ei vaadi hoitoa päivystyksessä. Ensihoitopalvelusta säädetään tarkemmin Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ensihoitopalvelusta (585/2017).

Vuonna 2024 yhteensä 16 hyvinvointialueen pelastustoimea tuotti sekä ensivastetta että ensihoitoa (ks. liite 2. Verrokkitaulukko). Muut hyvinvointialueen pelastustoimet osallistuivat vain ensivasteen tuottamiseen. Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022) edellyttää, että hyvinvointialueen on seurattava ja verrattava pelastustoimen lakisääteisten tehtävien lisäksi myös muiden kuin pelastustoimen lakisääteisten tehtävien bruttokustannuksia.

Pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun bruttokustannukset olivat yhteensä noin 205,0 miljoonaa euroa vuonna 2024. Suurin osa bruttokustannuksista (n. 98 %) kohdistui ensihoidon tuottamiseen (taulukko 29). Bruttokustannuksia tarkasteltaessa on huomattava, että osalla alueista (Päijät-Häme ja Satakunta) on haasteita eritellä pelastajien työpanoksesta ensihoitoon koituvia tai muita ensihoitopalveluun kuuluvia bruttokustannuksia. Osalla alueista (Kainuu, Länsi-Uusimaa, Pohjois-Karjala ja Vantaa ja Kerava) on myös haasteita ensivasteen bruttokustannusten erittelyssä.

Taulukko 29. Hyvinvointialueen pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun bruttokustannukset vuonna 2024.

Hyvinvointialue	Ensivaste, €	Ensihoito, €	Ensihoitopalvelu yhteensä, €
Kainuu	0	0	0
Päijät-Häme	0	0	0
Satakunta	0	0	0
Keski-Pohjanmaa	81 491	0	81 491
Etelä-Pohjanmaa	262 986	0	262 986
Etelä-Karjala	478 514	0	478 514
Pohjois-Pohjanmaa	487 561	0	487 561
Pohjanmaa	62 819	615 893	678 712
Etelä-Savo	52 735	750 000	802 735
Kymenlaakso	463 888	2 440 530	2 904 418

Hyvinvointialue	Ensivaste, €	Ensihoito, €	Ensihoitopalvelu yhteensä, €
Pohjois-Savo	96 643	4 021 590	4 118 233
Itä-Uusimaa	98 684	6 014 730	6 113 414
Varsinais-Suomi	35 000	12 351 170	12 386 170
Kanta-Häme	60 536	13 929 000	13 989 536
Vantaa ja Kerava*	0	15 484 834	15 484 834
Keski-Suomi	142 721	16 243 000	16 385 721
Helsinki	227 000	17 658 000	17 885 000
Länsi-Uusimaa	0	19 200 000	19 200 000
Pohjois-Karjala	0	25 200 000	25 200 000
Pirkanmaa	764 849	29 660 116	30 424 965
Lappi	48 047	38 087 000	38 135 047
Koko maa yhteensä	3 363 474	201 655 863	205 019 337

*Vantaa ja Kerava sisältää Keski-Uudenmaan.

Valtiokonttorille raportoitujen vuoden 2024 palveluluokkakohtaisten tilinpäätöstietojen mukaan palveluluokan 2604 Ensihoitopalvelu bruttokustannukset olivat noin 493,4 miljoonaa euroa. Raportoitujen tietojen mukaan pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun kustannusten osuus oli noin 41,6 prosenttia ensihoitopalvelun bruttokustannuksista, mikä kuvaa pelastustoimen merkittävää osuutta ensihoitopalvelun tuottamisessa. Koska raportoituihin tietoihin liittyy epävarmuutta, voi pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun kustannusten osuus poiketa raportoiduista tiedoista.

Usealla hyvinvointialueella pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä on tiivistetty hyvinvointialueiden käynnistymisen jälkeen, mikä on osaltaan tarkoittanut tiivistyvää yhteistyötä myös ensihoitopalvelun tuottamisen osalta. Jotta pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun kustannuksia, tuottavuutta sekä synergiahöytyjä voidaan seurata ja arvioida jatkossa tarkemmin, tulee pelastustoimen tuottaman ensihoitopalvelun bruttokustannusten erittelyä kehittää edelleen.

3. Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset

Pelastuslain (379/2011) 52 §:n mukaan vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä tulee edistää, mikä voi käsittää taloudellista tai koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa (HE 257/2010). Hyvinvointialueiden antama taloudellinen tuki sopimuspalokunnille vaihtelee, sillä sopimuspalokuntien kanssa solmittujen sopimusten sisältö ja sovitut korvaukset vaihtelevat sopimuksesta riippuen: Sopimuksessa on voitu sopia kiinteästä vuosikorvauksesta sopimuspalokunnan toiminnan kulujen kattamiseksi. Lisäksi on voitu sopia kiinteän korvauksen lisäksi maksettavista korvauksista, kuten henkilöstökuluista, palvelujen ostoista, aineista, tavaroista ja tarvikkeista, kalustosta, kiinteistöistä ja/tai nuoriso- tai naisosastoista. Sivutoimiselle henkilöstölle maksetaan henkilökohtaista palkkaa toteutuneiden hälytystuntien mukaisesti. Lisäksi sivutoiminen henkilöstö saa asianmukaisen koulutuksen, varusteet, työterveyshuollon ja vakuutuksen.

Hyvinvointialuejärjestelmään siirryttäessä sopimuspalokuntien kanssa tehtyjä sopimuksia on osittain päivitetty, mutta tarkkaa tietoa sopimusten sisällöistä ei ole. Tarkempaa selvitystyötä sopimusten sisällöistä on tehty viimeksi vuoden 2009 tietoihin pohjautuen (Kujala 2010). Koska sopimusten sisällöt ja siten maksettavat korvaukset vaihtelevat tässä esitettävät kustannukset eivät ole vertailukelpoisia keskenään. Lisäksi on syytä huomioda, että seuraavaksi esitettävät sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset sisältävät vain hyvinvointialueiden ilmoittamat kustannukset.

Taulukko 30. Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset vuonna 2024.

Hyvinvointialue	Sopimuspalokunnille maksetut korvaukset yhteensä, €	Sivutoimisen henkilöstön kustannukset, €	Kustannukset yhteensä, €	Osuus toimintamenoista 2024, %
Helsinki	971 728	0	971 728	1,6 %
Vantaa ja Kerava*	752 436	0	752 436	2,1 %
Kainuu	177 887	133 000	310 887	2,8 %
Itä-Uusimaa	266 922	250 000	516 922	3,7 %
Pohjois-Pohjanmaa	240 390	1 272 500	1 512 890	3,9 %

Hyvinvointialue	Sopimuspalokunnille maksetut korvaukset yhteensä, €	Sivutoimisen henkilöstön kustannukset, €	Kustannukset yhteensä, €	Osuus toimintamenoista 2024, %
Pohjois-Savo	129 084	1 210 001	1 339 085	4,1 %
Länsi-Uusimaa	1 600 000	100 000	1 700 000	4,4 %
Päijät-Häme	524 817	767 470	1 292 287	5,1 %
Kymenlaakso	1 088 148	227 590	1 315 738	6,4 %
Kanta-Häme	933 469	91 434	1 024 903	6,5 %
Varsinais-Suomi	2 800 491	711 996	3 512 487	7,3 %
Pirkanmaa	3 800 000	280 000	4 080 000	8,4 %
Pohjois-Karjala	188 260	1 477 581	1 665 841	8,9 %
Pohjanmaa	597 952	1 138 561	1 736 513	9,0 %
Lappi	328 867	2 675 022	3 003 889	9,9 %
Satakunta	2 894 402	0	2 894 402	10,1 %
Etelä-Savo	257 754	1 583 711	1 841 465	10,6 %
Keski-Pohjanmaa	0	1 090 807	1 090 807	13,0 %
Keski-Suomi	95 234	4 583 957	4 679 191	14,6 %
Etelä-Pohjanmaa	303 683	3 557 984	3 861 667	15,6 %
Etelä-Karjala	368 459	3 315 818	3 684 277	20,1 %
Yhteensä	18 319 983	24 467 432	42 787 415	7,3 %

*Vantaa ja Kerava sisältää Keski-Uudenmaan.

Hyvinvointialueen pelastustoimen ilmoittamat sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset olivat yhteensä noin 42,8 miljoonaa euroa vuonna 2024, mikä oli noin 7,3 prosenttia hyvinvointialueen pelastustoimen toimintamenoista. Vaihtelu alueiden välillä oli kuitenkin suurta, sillä sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannusten osuus oli pienimmillään 1,6 prosenttia Helsingissä ja suurimmillaan 20,1 prosenttia Etelä-Karjalassa. Helsingin pientä osuutta selittää se, että vuonna 2024 on maksettu korvauksia vain sopimuspalokunnille, mutta ei sivutoimiselle henkilöstölle. Etelä-Karjalan korkeaa osuutta puolestaan selittää se, että kustannuksista merkittävä osuus on kohdistunut sivutoimiseen henkilöstöön ja sivutoimisen henkilöstön kustannukset sisältävät myös

osuuden vuokrasta. Valtakunnallisesti on myös huomattava, että sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannuksista yhteensä noin 57,2 prosenttia kohdistui sivutoimisen henkilöstön kustannuksiin (taulukko 30).

Valtakunnallisesti yksi selittävä tekijä sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön kustannusten osuuden suurelle vaihtelulle on kustannusten erittelyn tarkkuus, joka vaihtelee alueittain ja todennäköisesti myös sopimuskohtaisesti. Toisaalta alueilla, joilla sopimuspalokunnat toimivat hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa samassa kiinteistössä tai hyvinvointialueen vuokraamassa kiinteistössä, vuokrakulut syntyvät suoraan hyvinvointialueelle eikä tällöin sopimuspalokuntien kustannuksiin sisälly korvauksia vuokra- tai muista kiinteistöön liittyvistä kuluista. Sivutoimisen henkilöstön kustannusten osalta kulut voivat sisältää henkilöstökulujen lisäksi myös esimerkiksi osuuden vuokrakuluista.

Hyvinvointialueiden maksamien sopimuspalokuntakorvausten lisäksi sopimuspalokuntien toiminnan jatkuvuutta ja toimintaedellytyksiä on tuettu Palosuojelurahaston myöntämällä avustuksilla. Vuonna 2024 Palosuojelurahasto myönsi avustuksia sopimuspalokunnille yhteensä noin 3,2 miljoonaa euroa, joka oli lähes 14 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023 (taulukko 31). Suurin osa myönnettyistä avustuksista kohdistui rakennushankkeisiin ja sopimuspalokuntien pienavustuksiin. Pienavustuksista 75 prosenttia kohdistui nuoriso-osaston suoja-varusteisiin, mikä kuvaa myös Palosuojelurahaston keskeistä roolia nuoriso-toiminnan tukijana. (Palosuojelurahasto 2024.)

Taulukko 31. Palosuojelurahaston myöntämät avustukset sopimuspalokunnille vuosina 2023–2024.

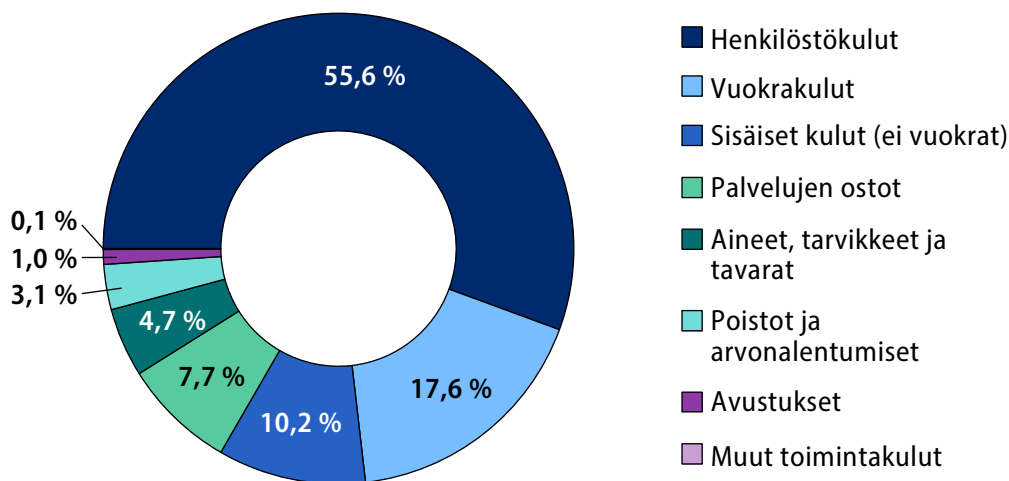
Avustus	2023	2024
Tutkimus- ja kehittämishankkeet	0	10 587
Kalustohankkeet ja hälytinjärjestelmät	888 227	713 508
Rakennushankkeet	634 921	1 401 244
Sopimuspalokuntien pienavustukset	1 262 820	1 040 353
Yhteensä	2 785 968	3 165 692

4. Kulurakenne

Hyvinvointialuesiirtymä ja samanaikainen korkea inflaatio aiheuttivat pelastustoimen kulurakenteessa nousupainetta vuosien 2022–2023 taitteessa. Suurimmat kustannusten nousupaineet aiheutuivat henkilöstökuluihin palkkaratkaisuiden ja -harmonisaation myötä sekä vuokrakuluihin nk. vuokra-asetuksen²⁷ soveltamisesta johtuen. Myös paine kiinteistöjen ja kaluston huolto- ja kunnossapitokulujen, ICT-kustannusten sekä hallinto- ja tukipalveluiden kustannusten kasvuille ilmenivät hyvinvointialuesiirtymän yhteydessä (Sisäministeriö 2025.)

Vuonna 2024 hyvinvointialueen pelastustoimen kuluista 55,6 prosenttia kohdistui henkilöstökuluihin. Toiseksi eniten kuluja aiheuttivat vuokratulot (17,6 %) sekä muut sisäiset kulut (10,2 %). Muiden kuluerien osuus vaihteli muiden ulkoisten toimintakulujen 0,1 prosentista palvelujen ostojen 7,7 prosenttiin kulurakenteesta (kuva 6). Kulurakenne kuvasi edelleen pelastustoimen toimialan henkilöstövaltaisuutta, mutta toisaalta hyvinvointialuesiirtymän tuomat muutokset, kuten vuokra-asetuksen soveltaminen ja hallinto- ja tukipalveluiden kustannusten osuus, näkyivät merkittävästi pelastustoimen kulurakenteessa vuonna 2024.

Kuva 6. Hyvinvointialueen pelastustoimen kulurakenne vuonna 2024.

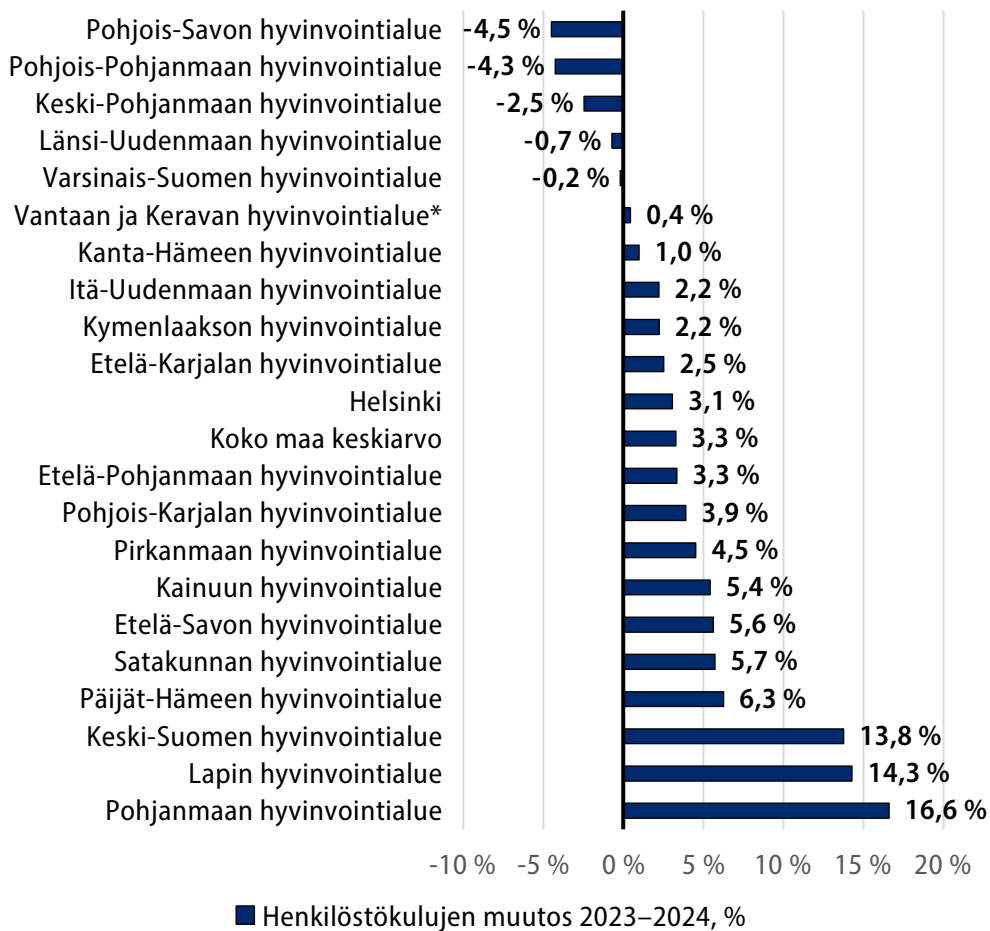

²⁷ Valtioneuvoston asetuksessa kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023–2026 (272/2022) säädetään kuntien omistamien kiinteistöjen pääoma- ja ylläpitovuokran määräytymisestä hyvinvointialueille. Pääomavuokra määräytyy rakennuksen tai toimitilan teknisen arvon ja siitä laskettavan kuuden prosentin tuottovaatimuksen perusteella. Ylläpitovuokran määräytymisessä huomioidaan hallintoon, käyttöön, kunnossapitoon, huoltoon, ulkoalueiden hoitoon, lämmitykseen, sähköön, veteen ja jätehuoltoon liittyvät ylläpitokustannukset.

4.1. Henkilöstökulut

Hyvinvointialueen pelastustoimen henkilöstökulut olivat 327,2 miljoonaa euroa vuonna 2024. Henkilöstökulut nousivat nimellisesti 3,3 prosenttia vuodesta 2023. Valtakunnallisesti henkilöstökulujen nousu vuosina 2023–2024 oli melko maltillinen, mutta hyvinvointialueen pelastustoimikohtaisesti tilanne oli vaihteleva (kuva 7): Pohjois-Savossa henkilöstökulut laskivat eniten (-4,5 %), kun taas Pohjanmaalla henkilöstökulut kasvoivat jopa 16,6 prosenttia (vaihteluväli 21,1 %-yksikköä).

Kuva 7. Hyvinvointialueen pelastustoimen henkilöstökulujen prosentuaalinen vuosimuutos 2023–2024.

Pohjois-Savon lisäksi henkilöstökulut laskivat prosentuaalisesti eniten Pohjois-Pohjanmaalla (-4,3 %) ja Keski-Pohjanmaalla (-2,5 %). Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan henkilöstökulujen laskua selittää henkilöstöön kohdistuneet säästötoimenpiteet (Pohjois-Savon hyvinvointialueen tilinpäätös 2024 &

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tilinpäätös 2024). Keski-Pohjanmaalla sivutoimisen henkilöstön kustannukset laskivat vähentyneen palvelutarpeen vuoksi (Keski-Pohjanmaan tilinpäätös 2024).

Henkilöstökulut kasvoivat prosentuaalisesti eniten Pohjanmaan lisäksi Lapissa (14,3 %) ja Keski-Suomessa (13,8 %) vuosien 2023–2024 välillä. Kaikilla kolmella alueella henkilöstökulujen kasvua selittävät uusien virkojen perustamiset ja uusien henkilöiden rekrytointi tehtäviin (Keski-Suomen hyvinvointialueen tilinpäätös 2024, Lapin hyvinvointialueen tilinpäätös 2024 & Pohjanmaan hyvinvointialueen tilinpäätös 2024).

Vuosina 2023–2024 tapahtuneen henkilöstökulujen muutoksen suhteen alueet näyttävät jakautuvan karkeasti kolmeen ryhmään, joista ensimmäisessä henkilöstökulut ovat laskeneet erityisesti säästötoimenpiteistä johtuen. Toisessa ryhmässä henkilöstökulujen nousu on ollut puolestaan maltillista tai henkilöstökuluissa on tapahtunut vain pientä laskua, minkä taustalla pääsääntöisesti ovat esimerkiksi hälytyskorvauksiin liittyvät muutokset ja palkankorotukset. Kolmas ryhmä puolestaan erottuu merkittäväällä henkilöstökulujen nousulla (yli 10,0 %), jonka taustalla ovat uudet perustetut virat ja henkilöstölisäykset.

Jatkossa erityisesti henkilöstökulujen ääripäiden muutoksia on hyvä seurata suhteessa hyvinvoivaan ja riittävään henkilöstöön: Esimerkiksi vuosina 2023–2024 Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla työturvallisuus on parantunut henkilövahinkojen määrän laskun myötä säästötoimenpiteistä huolimatta. Kuitenkin jos säästötoimenpiteet henkilöstöön kohdistuen jatkuvat, on hyvä seurata, vaikuttaako tämä esimerkiksi juuri työturvallisuuden kehittymiseen. Tilannetta on hyvä seurata erityisesti alueilla, joilla on htv-vajetta lakisääteisissä tehtävissä (esim. Pohjois-Pohjanmaa).

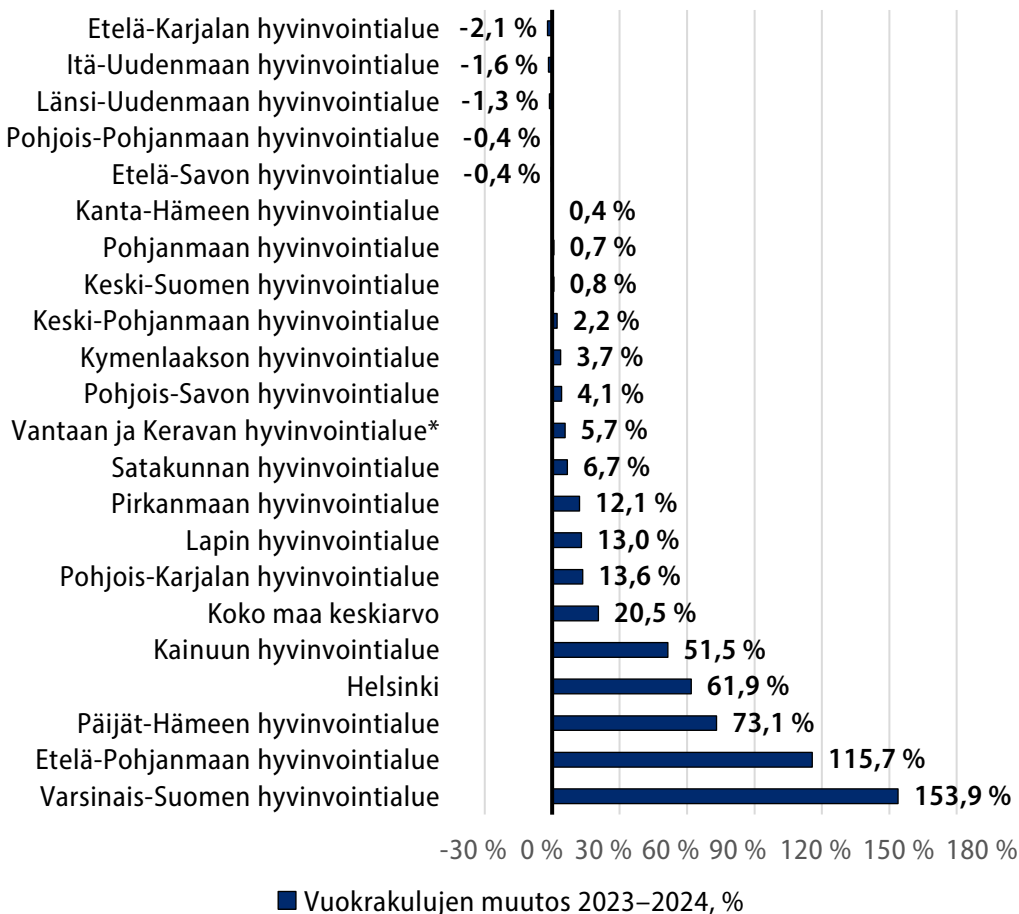
Toisaalta alueilla, joilla henkilöstökulut ovat henkilöstölisäysten myötä nousseet vuosina 2023–2024 on ollut havaittavissa työturvallisuuden laskua henkilövahinkojen lisääntymisen myötä (Lappi ja Pohjanmaa). Tämä on oletettavasti heijastusta aiempien vuosien htv-vajauksesta. On siis hyvä seurata, vaikuttavatko henkilöstölisäykset työturvallisuuteen positiivisesti eli onko henkilöstökulujen lisäys tässä suhteessa kustannusvaikuttavaa. On myös hyvä huomata, että henkilöstölisäyksistä huolimatta alueilla voi olla edelleen htv-vajausta lakisääteisissä tehtävissä (Keski-Suomi, Lappi ja Pohjanmaa). Mikäli lisärekrytointeja toteutetaan tulevana vuosina, näkyy se edelleen henkilöstökulujen kasvuna.

4.2. Vuokratulot

Hyvinvointialueen pelastustoimen vuokratulot olivat 103,4 miljoonaa euroa vuonna 2024. Vuokratulot nousivat nimellisesti keskimäärin 20,5 prosenttia vuodesta 2023. Vuokratulujen tarkastelussa on huomioitu mahdollisimman kattavasti ulkoisten vuokrien lisäksi myös sisäiset vuokrat ja leasingsopimuksista aiheutuvat vuokrat.

Aluekohtaisesti vuokratulujen kehitys vaihteli erittäin paljon (vaihteluväli 156,0 %-yksikköä) Etelä-Karjalan -2,1 prosentin laskusta Varsinais-Suomen 153,9 prosentin nousuun. Huomattavaa on, että jopa yhdeksällä hyvinvointialueella (Etelä-Karjala, Itä-Uusimaa, Länsi-Uusimaa, Pohjois-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kanta-Häme, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Keski-Pohjanmaa) pelastustoimen vuokratuloissa ei tapahtunut suurta muutosta, sillä muutos oli enintään +/-3,0 prosenttia (kuva 8).

Kuva 8. Hyvinvointialueen pelastustoimen vuokratulujen prosentuaalinen vuosimuutos 2023–2024.

Alueista, joilla vuokrakulujen muutos vuosina 2023–2024 oli maltillinen, vain kaksi (Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa) ilmoitti säästötoimenpiteiden koskevan toimitiloja. Valtakunnallisesti leasingsopimusten karsiminen ei näytä olevan merkittävä selittävä tekijä vuokrakulujen maltilliseen muutokseen. Maltillisen vuokrakulujen muutoksen taustalla voi olla se, että vuokrakulujen kohdennuksessa täysimääräisesti tai oikein on ollut haasteita jompanakumpana tai molempina tarkasteluvuosina. Tällöin vuokrakulujen muutos todellisuudessa voi olla esitettyä suurempi tai pienempi. Hyvinvointialueiden tuleekin edelleen kiinnittää huomioita pelastustoimen vuokrakulujen kohdentamiseen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Maltillisten vuokrakulujen muutosten lisäksi huomattavaa on yli 50 prosentin vuokrakulujen kasvu, jota ilmeni Varsinais-Suomen lisäksi Etelä-Pohjanmaalla (115,7 %), Päijät-Hämeessä (73,1 %), Helsingissä (61,9 %) ja Kainuussa (51,5 %) vuosien 2023–2024 välillä. Suurta vuokrakulujen nousua voi selittää vuokraasetuksen soveltamisesta seuranneet vuokrien korotukset. Lisäksi hyvinvointialueiden käynnistymisvaiheessa alueille siirtyi suuri määrä vuokrasopimuksia, joiden kustannukset eivät välttämättä kohdentuneet täysimääräisesti tai oikein vielä vuonna 2023. Myöskään esimerkiksi leasingsopimusten kustannukset eivät välttämättä realisoituneet täysimääräisesti vuonna 2023. Vuonna 2024 vuokrakulujen kohdentamisen tarkentuminen ja leasingsopimusten kustannusten realisoituminen täysimääräisesti näkyvät vuokrakulujen voimakkaana kasvuna (esim. Etelä-Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi).

4.3. Sisäiset kulut

Pelastustoimelle kohdistettavat sisäiset kulut sisältävät tässä tarkastelussa vyörytys- ja muut sisäiset toimintakulut. Käytännössä ne ovat pääasiassa toimialariippumattomien hallinto- ja tukipalveluiden kustannuksia eli esimerkiksi konsernipalveluiden (esim. talous, hr, viestintä ja tietojohdaminen), ICT:n ja tietohallinnon, puhtaanapito- ja pesulapalveluiden sekä työterveyshuollon kustannuksia. Riippuen hyvinvointialueesta ja siitä, miten kustannuslaskenta on järjestetty alueella, sisäiset kulut voivat sisältää myös toimialasidonnaisten hallinto- ja tukipalveluiden kustannuksia. Toimialasidonnaiset hallinto- ja tukipalvelut sisältävät tyypillisesti pelastustoimen omien ICT-toimintojen ja turvallisuusverkon, pelastustoimen oman hallinnon ja johtamisen sekä kaluston ja varusteiden ylläpitoon ja huoltoon liittyviä kustannuksia. Sisäiset kulut voivat sisältävät myös sisäisiä vuokrakuluja, jotka on eriytetty tästä tarkastelusta osaksi vuokrakulujen käsittelyä.

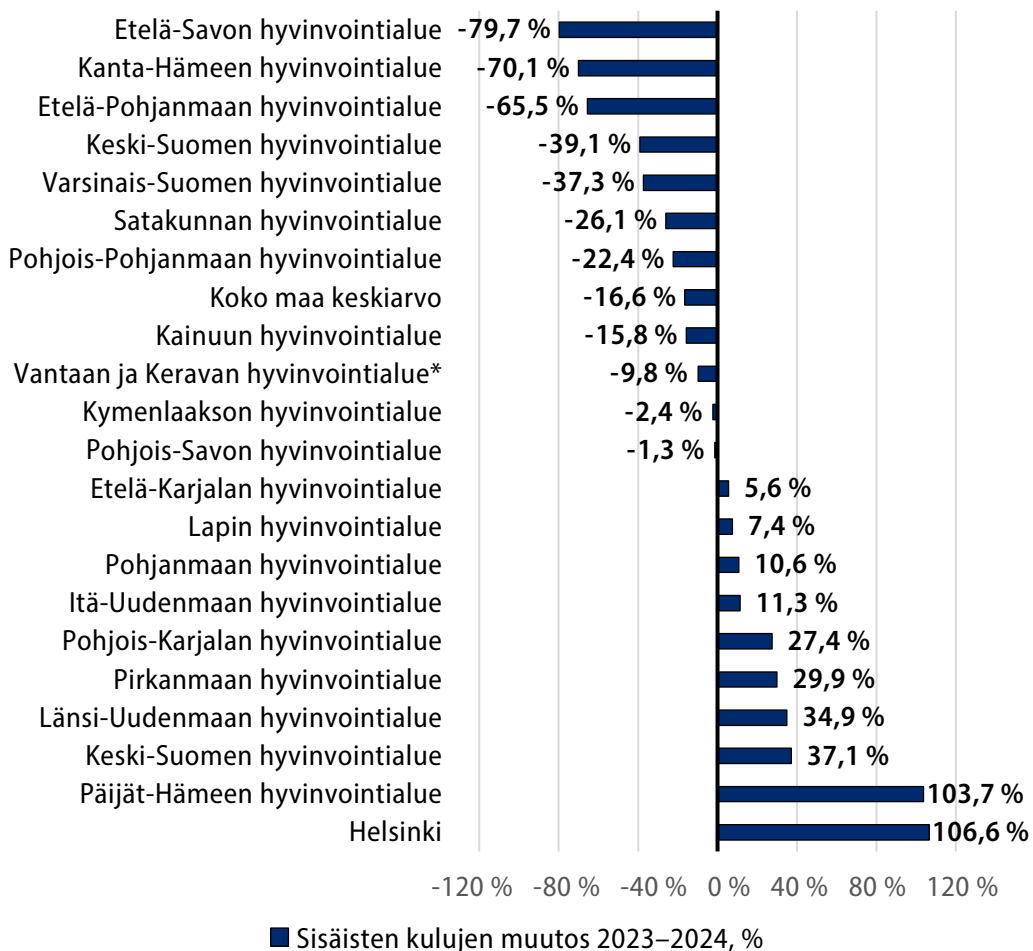
Sisäisten kulujen tarkastelun lähtökohtana on kulurakenne, jolloin tarkastelussa huomioidaan sisäisiin eriin kohdennetut kulut bruttotasolla. Tarkastelu ei siis kuvaa suoraan hallinto- ja tukipalveluiden nettokustannuksia eli sitä, kuinka suuri osuus

hyvinvointialueen pelastustoimen nettokäyttökustannuksista kohdentuu hallinto- ja tukipalveluihin. Tarkastelu on kuitenkin vuotta 2023 koskenutta sisäministeriön selvitystä tarkempi, koska sisäiset vuokrat on eriytetty tarkastelun ulkopuolelle (myös vuoden 2023 tietojen osalta).

Sisäisten kulujen kehittyminen vuosina 2023–2024

Hyvinvointialueen pelastustoimelle kohdennetut sisäiset kulut (pl. vuokratulot) olivat noin 59,9 miljoonaa euroa vuonna 2024. Sisäiset kulut laskivat nimellisesti keskimäärin 16,6 prosenttia vuodesta 2023. Aluekohtainen vaihtelu sisäisten kulujen muutoksessa oli kuitenkin suurta (vaihteluväli 186,3 %-yksikköä). Sisäiset kulut laskivat prosentuaalisesti eniten Etelä-Savossa (-79,7 %), Kanta-Hämeessä (-70,1 %) ja Etelä-Pohjanmaalla (-65,5 %), kun taas sisäiset kulut nousivat prosentuaalisesti eniten Päijät-Hämeessä (103,7 %) ja Helsingissä (106,6 %) (kuva 9).

Kuva 9. Hyvinvointialueen pelastustoimen sisäisten kulujen prosentuaalinen vuosimuutos 2023–2024.

Valtakunnallisesti sekä sisäisten kulujen laskuun että kasvuun on vaikuttanut vyörytysperusteiden tarkentuminen, jolloin esimerkiksi vuonna 2023 raportoidut sisäiset kulut ovat voineet sisältää virheellisiä pelastustoimelle kuulumattomia eriä tai ne eivät ole sisältäneet kaikkia pelastustoimella kuuluneita eriä. Muutoksiin on voinut vaikuttaa myös se, miten sisäisiä eriä käsitellään tilinpäätöksessä. Sisäisten kulujen lasku on voinut johtua siitä, että vuonna 2023 uudet tietojärjestelmät aiheuttivat teknisiä haasteita, jolloin kustannuksia jouduttiin vyöryttämään toimialalle sisäisenä kulueränä. Vuonna 2024 näitä haasteita on saatu korjattua ja oletettavaa on, että vyörytysperusteiden tarkentumisen ja teknisten haasteiden vaikutukset tulevat tulevina vuosina tasaantumaan, kun hyvinvointialueiden sisäinen kustannuslaskenta kehittyy edelleen.

4.4. Pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset

Vuotta 2023 koskeneessa sisäministeriön vuosittaisessa selvityksessä pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta yhdeksi pelastustoimen kustannusten nousupainetta aiheuttavaksi tekijäksi esille nousivat ICT-kustannukset (Sisäministeriö 2025). Laajemmin hyvinvointialueiden ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten tietotarpeet ovat nousseet esille Orpon hallitusohjelman (2023) myötä, joka korostaa digitalisaatiokehityksen merkitystä esimerkiksi tuottavuuden edistämisessä.

Pelastustoimeen kohdistuvat ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset muodostuvat sekä toimialasidonnaisten että toimialariippumattomien järjestelmien kustannuksista. Käytännössä kyse on henkilöstökuluista, palvelujen ostoista, leasingvuokrasta sekä mahdollisista muista kuluista. Vuonna 2024 pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset olivat yhteensä noin 22,0 miljoonaa euroa. Osuus on melko maltillinen, sillä tämä oli vain noin 3,7 prosenttia hyvinvointialueen pelastustoimen toimintamenoista (taulukko 32). Suurin osa ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannuksista kohdistui palvelujen ostoihin, kuten tietotekniikan konesali- ja kapasiteettipalveluihin, ohjelmistolisenssimaksuihin, tietotekniikan asiantuntija- ja konsulttipalveluihin sekä muihin tietotekniikkapalveluihin, esimerkiksi tieto- ja dataliikennemaksuihin.

Taulukko 32. Pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset ja niiden osuus hyvinvointialueen pelastustoimen toimintamenoista vuonna 2024.

Hyvinvointialue	Pelastustoimeen kohdistuneet ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset, €	Kustannusten osuus toimintamenoista 2024, %
Etelä-Pohjanmaa	294 000	1,2 %
Pohjois-Savo	443 686	1,4 %
Pohjois-Karjala	322 867	1,7 %
Helsinki	1 328 000	2,2 %
Kainuu	255 778	2,3 %
Kanta-Häme	461 025	2,9 %
Länsi-Uusimaa	1 200 000	3,1 %
Lappi	1 058 228	3,5 %
Etelä-Karjala	671 162	3,7 %
Etelä-Savo	662 268	3,8 %
Pohjanmaa	744 952	3,9 %
Pirkanmaa	2 029 348	4,2 %
Vantaa-Kerava ja Keski-Uusimaa	1 513 865	4,3 %
Keski-Suomi	1 371 587	4,3 %
Satakunta	1 356 347	4,7 %
Pohjois-Pohjanmaa	1 888 121	4,9 %
Päijät-Häme	1 326 600	5,2 %
Varsinais-Suomi	2 653 639	5,5 %
Itä-Uusimaa	789 847	5,6 %
Keski-Pohjanmaa	576 069	6,9 %
Kymenlaakso	1 541 064	7,6 %
Koko maa yhteensä	22 488 453	3,8 %

Vuonna 2024 ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten osuus toimintamenoista vaihteli Etelä-Pohjanmaa 1,2 prosentista Kymenlaakson 7,6 prosenttiin. On huomattava, että esimerkiksi turvallisuusverkon (TUVE) käyttöönotto on

edennyt alueilla eri tavoin ja myös toimialariippumattomien järjestelmien kustannusten vyörytysperusteet pelastustoimelle vaihtelevat, minkä myötä kustannukset eivät ole vertailukelpoisia alueiden välillä. Alueet kykenevät myös vaihtelevasti erittelemään toimialariippumattomien ja toimialasidonnaisten ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannuksia toisistaan. Valtakunnallisesti voidaan kuitenkin arvioida, että toimialariippumattomien ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannukset muodostivat lähes 60 prosenttia pelastustoimeen kohdistuneista ICT-kustannuksista vuonna 2024.

Tulevina vuosina pelastustoimessa viranomaisten yhteisten järjestelmien (esim. turvallisuusverkko TUVE, viranomaisverkko Virve 2) käyttö tulee laajenemaan, mikä aiheuttaa ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannuksiin nousupainetta. Toisaalta pelastustoimessa on kehitteillä kansallisia tietojärjestelmiä, jotka tulevat korvaamaan aluekohtaisesti käytössä olevia tietojärjestelmäratkaisuja hilliten näin ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten nousupainetta. On huomattava, että eri järjestelmien siirtymävaiheessa voi syntyä päällekkäisiä kustannuksia, jotka voivat aiheuttaa väliaikaista kustannusten nousupainetta. Pääasiallisesti siirtymävaiheen arvioidaan ajoittuvan 2020-luvun loppupuoliskolle. Tulevina vuosina onkin tärkeää seurata ICT-palveluiden ja -järjestelmien kustannusten kehittymistä erityisesti kahdesta näkökulmasta: yhtäältä on hyvä tunnistaa siirtymävaiheen aiheuttama väliaikainen kustannusten nousupaine ja toisaalta uusien tietojärjestelmien ylläpitokustannusten vaikutukset kustannustasoon.

5. Kustannuslaskennan kehittäminen

Kustannuslaskennan kehittämisen tilannetta ja toimenpiteitä on kuvattu luvussa 3.3 Tiedolla johtaminen (ks. Tiedolla johtaminen). Tässä luvussa kuvataan tarkemmin hyvinvointialueille kohdistuvia ja valtakunnallisia kehittämistarpeita.

Hyvinvointialueille kohdistuvat kehittämistarpeet

Sisäministeriön vuosittaisessa selvityksessä koskien pelastustoimen palveluiden ja talouden tilaa vuonna 2023 tunnistettiin useita palveluluokkakohtaisten tietojen erittelyyn liittyviä haasteita (Sisäministeriö 2025:4). Haasteellisimmiksi pelastustoimen palveluluokiksi tunnistettiin 4803 Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonta, 4804 Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta sekä 4808 Varautuminen ja väestönsuojelu.

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokan osalta vuonna 2023 kaksi hyvinvointialuetta (Etelä-Karjala ja Varsinais-Suomi) ei pystynyt erittelemään kustannuksia ollenkaan palveluluokalle. Tuottojen osalta tilanne oli vastaava kuuden hyvinvointialueen (Etelä-Karjala, Helsinki, Keski-Suomi, Pohjanmaa, Vantaa ja Kerava sekä Varsinais-Suomi) osalta. Vuonna 2024 tilanne on parantunut siltä osin, että kaikki hyvinvointialueet pystyivät erittelemään edes osan kustannuksista vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokalle. Tuottojen osalta tilanne on kuitenkin edelleen haasteellinen, sillä kolme hyvinvointialuetta (Helsinki, Pohjanmaa sekä Vantaa ja Kerava) ei eritellyt tuottoja kyseiselle palveluluokalle. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valvonnan palveluluokan kustannuslaskennan kehittämistä tulee jatkaa siten, että toimintaan kohdistuvat kulut ja tuotot kohdennetaan täysimääräisesti palveluluokalle ja palveluluokan nettokustannusvaikutus on 0 euroa.

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan osalta vuoden 2024 tietojen raportoinnissa hyvinvointialueet eriyttivät kustannuksia palveluluokalle pääsääntöisesti melko hyvin. Tätä selittää se, että pelastustoimi on jo kuntapohjaisessa järjestelmässä eriyttänyt öljyntorjunnan käyttötalouden kustannuksia, jotta avustusten hakeminen öljysuojarahastolta oli mahdollista. Kuitenkin vuonna 2024 viidellä hyvinvointialueella (Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Vantaa ja Kerava sekä Varsinais-Suomi) oli merkittäviä haasteita esimerkiksi henkilöstökulujen eriyttämisessä palveluluokalle (henkilöstökulut ≤ 0 €). Yleisesti ottaen henkilöstökulut on merkittävin kustannuserä, joten niiden eriyttämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Henkilöstökulujen lisäksi öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan palveluluokan kustannuslaskennan kehittämistä tulee edelleen jatkaa myös esimerkiksi vuokrakulujen ja muiden sisäisten kulujen eriyttämisen sekä tuottojen kohdentamisen osalta. Ympäristövahinkorahaston maksamien avustusten ja öljyvahinkojen aiheuttajalta perittyjen torjuntakustannusten osalta on syytä huomioida, että nämä korvaukset kirjataan menon vähennykseksi vuodesta 2025 alkaen.

Varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokan kustannuslaskenta on kehittynyt vuoden 2024 tietojen raportoinnissa positiiviseen suuntaan, sillä kaikki hyvinvointialueet olivat raportoineet palveluluokalle nettokäyttökustannuksia. Vielä vuoden 2023 tietojen raportoinnissa kolmella alueella (Kanta-Häme, Lappi ja Pohjanmaa) oli merkittäviä haasteita eriyttää tietoja palveluluokalle (nettokäyttökustannukset ≤ 0 €). Vuoden 2024 tietojen raportoinnissa vain yhdellä alueella (Länsi-Uusimaa) oli selkeitä haasteita henkilöstökulujen eriyttämisessä (henkilöstökulut: 1,4 %, koko maan keskiarvo: 60,5 %). Yleisesti näyttää, että vuokra- ja muiden sisäisten kulujen kohdentaminen varautumisen ja väestönsuojelun palveluluokalle on tarkentunut, mutta myös näiden kulujen kohdentamiseen on syytä edelleen kiinnittää huomiota.

Pelastustoimen kustannuslaskennan kehittämisen taustalla näyttää olevan yhtäältä se, että tietojärjestelmiä on saatu konsolidoitua hyvinvointialuesiirtymän jälkeen ja toisaalta se, että tietojen erittelyä on kehitetty esimerkiksi laskentatunnisteiden ja kohdentamissääntöjen avulla. Kustannuslaskennan kehittäminen hyvinvointialueilla on edelleen tärkeää, jotta rahoituksen riittävyttä voidaan seurata ja arvioida oikeellisiin ja vertailukelpoihin tietoihin perustuen. Hyvinvointialueiden taloudellisen tilanteen kiristyessä tämä tulee korostumaan esimerkiksi mahdollisissa lisärahoitusneuvotteluissa ja arviointimenettelyissä.

Pelastustoimen lakisääteisten tehtävien lisäksi myös muiden kuin pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannusten erittelyä tulee kehittää. Hyvinvointialueilla on hyvä huomata, että ei-lakisääteisten tehtävien kustannuksia tulee seurata ja arvioida bruttotasolla hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta annetun asetuksen (1213/2022) mukaisesti. Bruttokustannusten erittelyn tarve koskee erityisesti pelastustoimen tuottamaa ensihoitopalvelua, koska siihen kohdistuu merkittävimmät muista tehtävistä aiheutuvat kustannukset.

Valtiokonttorille raportoitavien palveluluokakohtaisten ja toimialakohtaisten tietojen osalta on taas syytä kiinnittää huomiota pelastustoimen lakisääteisten tehtävien toteutumisesta aiheutuviin kustannuksiin, joita käytetään myös rahoituksen perustana. Tämän vuoksi Valtiokonttorille raportoitavien palveluluokakohtaisten ja toimialakohtaisten tietojen osalta muista tehtävistä aiheutuvat kustannukset eritellään aiheuttamisperiaatteen mukaisille palveluluokille ja toimialoille.

Valtakunnalliset kehittämistarpeet

Pelastustoimen kustannuslaskentaa on tarpeen kehittää edelleen valtakunnallisesti. Ensimmäinen kehittämistarve liittyy kulurakenteen seurantaan ja arviointiin: Sisäministeriön vuosittaisessa selvityksissä koskien vuosia 2023 ja 2024 hyvinvointialueen pelastustoimen kulurakennetta on tarkasteltu vain kahden vuoden nimellisenä aikasarjana, joka ei huomioi hintaindeksin muutosten vaikutuksia. Kun hyvinvointialueen pelastustoimen kulurakenteesta voidaan vuoden 2025 tiedoista alkaen muodostaa useamman kuin kahden vuoden aikasarja, tulee kuluissa huomioida yleinen hintojen nousun vaikutus.

Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) 8 §:n mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti. Hyvinvointialueiden hintaindeksiä laskettaessa yleisen ansiotasoindeksin painokerroin on 0,60, kuluttajahintaindeksin

0,30 ja hyvinvointialueyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuisen muutoksen 0,10. Pelastustoimen osalta tulee tarkastella hyvinvointialueindeksin soveltuvuutta toteutuneiden kustannusten arviointiin.

Toinen valtakunnallinen kehittämistarve liittyy pelastustoimen yksikkökustannuslaskentaan: Valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyössä on parhaillaan käynnissä yksikkökustannusten kehittämishanke (1.3.2024–28.2.2026), jossa edistetään muun muassa yksikkökustannuslaskennan ohjeistusta ja yksikkökustannusten julkaisua. Hanke liittyy Orpon hallitusohjelman (2023) tavoitteisiin edistää hyvinvointipalvelujen rahoituksen kestävyttä ja hyvinvointialueiden ohjauksen edellyttämän tietopohjan kehittämistä. Yksikkökustannusten avoimuus ja vertailtavuus tukevat kustannusvaikuttavien toimintamallien tunnistamista sekä rahoituksen riittävyyden arviointia.

Tietoa pelastustoimen yksikkökustannuksista tarvitaan rahoituksen riittävyyden arviointiin julkisen talouden suunnitelman laadintaa varten. Julkisen talouden suunnitelmassa tulee arvioida tulevan kehyskauden palvelutarpeen edellyttämää rahoitustarvetta. Rahoitustarpeen laskennassa tarvitaan tietoa palvelutarpeen kasvusta ja kunkin palvelun yksikkökustannuksista. Pelastustoimen yksikkökustannusten laskenta tulisi aloittaa pelastustoiminnan palveluluokasta, koska pelastustoimintaan kohdistuu suurin kustannusten nousu ja siten rahoitustarve. Tämä edellyttää myös pelastustoiminnan ja ensihoitopalvelun bruttokustannusten tarkempaa erittelyä.

Talousliitteen lähteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle pelastuslaiksi ja laiksi meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta 257/2010.

Hätinen, Esko & Määttä, Jaana (2022): Ennakoiva talous- ja henkilöstösuunnittelu – pelastustoimen suorituskyvyn perusta. Sisäministeriön julkaisuja 2022:13.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue. Tilinpäätös 2024. Aluevaltuusto 19.5.2025.

https://soite.fi/wp-content/uploads/2025/05/Liite-%C2%A709_Tilinpaatos-2024_Soite-ah-240325_av-190525_ilmalla-lekirj_korjattu_sivu_7.pdf (luettu 18.9.2025)

Keski-Suomen hyvinvointialue. Tilinpäätös 2024. Aluevaltuusto 6.5.2025.

https://www.hyvaks.fi/sites/default/files/2025-04/Hyvaks_tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%202024.pdf (luettu 18.9.2025)

Kujala, Isto (2011): Palokuntasopimukset Suomessa – sopimusten selvittämishankkeen loppuraportti. Suomen sopimuspalokuntien liiton julkaisuja B:1/2010.

https://sspl.fi/wp-content/uploads/2022/11/1_OPAS_palokuntasopimukset-suomessa_2010.pdf

- Laki hyvinvointialueesta 611/2021.
- Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021.
- Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005.
- Lapin hyvinvointialue. Tilinpäätös ja toimintakertomus 2024. Aluevaltuusto 26.5.2025. <https://lapha.fi/documents/594637/1784537/Tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+ja+toimintakertomus+2024+Lapin+hyvinvointialue.pdf/31e0a6b1-17d1-adc1-386a-28484bf24303?t=1750143395614> (luettu 18.9.2025)
- Palosuojelurahasto. Palosuojelurahaston tilinpäätös vuodelta 2024. https://www.palosuojelurahasto.fi/wp-content/uploads/PSR_tilinpaaos_2024_web.pdf (luettu 16.10.2025)
- Pelastuslaki 379/2011.
- Pohjanmaan hyvinvointialue. Tilinpäätös 2024. Aluevaltuusto 2.6.2025. <https://ovph-d10julk.oncloudos.com/kokous/2025593-15-66881.PDF> (luettu 17.9.2025)
- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue. Toimintakertomus ja tilinpäätös 2024. Aluevaltuusto 26.5.2025. https://pohde.fi/wp-content/uploads/2025/05/Pohjois-Pohjanmaan_hyvinvointialueen_toimintakertomus_ja_tilinpaaos_2024_verkkosivuille.pdf (luettu 17.9.2025)
- Pohjois-Savon hyvinvointialue. Tilinpäätös 2024. Aluevaltuusto 16.6.2025. <https://pshyvinvointialue.fi/documents/594193/3488943/Tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2024.pdf/b59c8538-0e6a-d74c-4975-9faa-3fb4c7e7?t=1757586101323> (luettu 18.9.2025)
- Sisäministeriö 2025: Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila koskien vuotta 2023: Sisäministeriön vuosittainen selvitys. Sisäministeriön julkaisuja 2025:4.
- Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022)
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus ensihoitopalvelusta (585/2017)
- Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/158702198/Neuvottelutulos+hallitusohjelmasta+16.6.2023.pdf/2feb7a7-d5a1-6f17-df2d-95561de7a6de/Neuvottelutulos+hallitusohjelmasta+16.6.2023.pdf?t=1686924779616>
- Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (729/2021)
- Valtiovarainministeriö 2025: Hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelma 2027–2028. 22.9.2025. Saatavilla: <https://vm.fi/rahoituslaskelmat> (luettu 16.10.2025).
- Valtiovarainministeriö & Valtiokonttori (2025): HVA-AURA – talousraportoinnin käsikirja. Versio 0.8, julkaistu 13.10.2025. Kuntien ja hyvinvointialueiden raportointien tietojen tietomäärittelysten ylläpidon yhteistyöryhmä. <https://cdn.valtiokonttori.fi/wordpress/2022/05/HVA-AURA-13.10.2025.pdf> (luettu 21.10.2025)

Liite 2. Verrokkitaulukko

Verrokkien muodostustiedot						Tilastokeskuksen ruutuaineisto									Esimerkkimittareita						
Verrokkiryhmät	Asukas- luku 31.12. 2024	Maapinta- ala km²	Asukas- tiheys as / km²	Väestö- muutos- ennuste 2024–2029, %	Väestö- muutos- ennuste 2024–2045, %	I ruutujen määrä	II ruutujen määrä	III ruutujen määrä	IV ruutujen määrä	Ruutujen määrä yht.	I ruutujen osuus % maapinta- alasta	II ruutujen osuus % maapinta- alasta	III ruutujen osuus % maapinta- alasta	Maalla sijaitsevien IV ruutujen osuus % maapinta- alasta	Päätoimisen henkilöstön lkm / 100 000 as.	Sivutoimisen ja sopimus- henkilöstön lkm / 100 000 as.	Nettokäyttö- kustannukset € / as.	Kaikki pel. toimen tehtävät lkm / 100 000 as.	Kiireelliset tehtävät lkm / 100 000 as.	Ensisaste- tehtävät lkm / 100 000 as.	Ensihoito- palvelun tuottaminen (kyllä/osin/ei)
1. Suuri asukasluku, asukastiheys yli 100 as. / km² ja väestö kasvaa																					
Helsinki	684 018	215	3 188	7,1 %	22,3 %	120	59	18	525	722	55,9 %	27,5 %	8,4 %	8,2 %	116	33	85	1 244	875	83	kyllä
Vantaa-Kerava ja Keski- Uusimaa	496 800	1 938	256	6,8 %	22,9 %	62	233	128	1 562	1 985	3,2 %	12,0 %	6,6 %	78,2 %	60	129	69	1 555	903	254	kyllä
Länsi-Uusimaa	502 067	4 253	118	6,7 %	23,5 %	57	213	193	7 483	7 946	1,3 %	5,0 %	4,5 %	89,1 %	81	197	75	1 413	858	100	kyllä
Keskiarvo	560 962	2 135	1 187	6,9 %	22,9 %	80	168	113	3 190	3 551	20,2 %	14,8 %	6,5 %	58,5 %	86	120	76	1 404	879	146	-
2. Suuri asukasluku, maapinta-ala yli 10 000 km², asukastiheys alle 100 as. / km² ja väestö kasvaa																					
Pirkanmaa	545 406	13 249	41	4,1 %	14,7 %	47	281	322	14 899	15 549	0,4 %	2,1 %	2,4 %	95,1 %	87	224	86	1 685	948	122	kyllä
Varsinais-Suomi	494 819	10 677	46	2,9 %	10,5 %	46	275	360	19 940	20 621	0,4 %	2,6 %	3,4 %	93,6 %	63	271	86	1 537	974	114	kyllä
Pohjois- Pohjanmaa	418 331	36 832	11	2,0 %	5,7 %	21	251	367	45 363	46 002	0,1 %	0,7 %	1,0 %	98,3 %	76	206	89	1 585	977	223	osin
Keskiarvo	486 185	20 253	33	3,0 %	10,3 %	38	269	350	26 734	27 391	0,3 %	1,8 %	2,3 %	95,7 %	75	234	87	1 602	967	153	-
3. Keskisuuri asukasluku, maapinta-ala alle 10 000 km2 ja asukastiheys 21–40 as. / km²																					
Itä-Uusimaa	99 415	2 703	37	2,5 %	11,4 %	5	55	101	5 387	5 548	0,2 %	2,0 %	3,7 %	94,0 %	125	681	138	2 070	1 233	242	kyllä
Päijät-Häme	204 635	5 716	36	-0,9 %	-2,2 %	16	142	122	6 687	6 967	0,3 %	2,5 %	2,1 %	95,1 %	90	287	114	1 946	1 118	233	kyllä
Kymenlaakso	157 442	4 559	35	-4,8 %	-14,3 %	12	132	142	6 549	6 835	0,3 %	2,9 %	3,1 %	93,7 %	118	529	126	2 045	1 159	238	kyllä
Kanta-Häme	169 455	5 200	33	-0,9 %	-0,3 %	12	115	154	5 424	5 705	0,2 %	2,2 %	3,0 %	94,6 %	93	229	91	1 887	1 105	222	kyllä
Satakunta	211 261	7 823	27	-3,0 %	-8,5 %	16	179	233	11 140	11 568	0,2 %	2,3 %	3,0 %	94,5 %	101	459	127	2 455	1 247	271	kyllä
Pohjanmaa	178 749	7 403	24	1,4 %	4,5 %	13	118	339	17 560	18 030	0,2 %	1,6 %	4,6 %	93,7 %	74	510	106	1 689	1 166	239	kyllä
Etelä-Karjala	125 083	5 327	23	-2,3 %	-7,0 %	5	96	119	6 782	7 002	0,1 %	1,8 %	2,2 %	95,9 %	104	398	143	1 989	1 015	272	osin
Keskiarvo	163 720	5 533	31	-1,1 %	-2,3 %	11	120	173	8 504	8 808	0,2 %	2,2 %	3,1 %	94,5 %	101	442	121	2 012	1 149	245	-
4. Asukastiheys 11–20 as. / km²																					
Keski-Suomi	274 112	16 043	17	0,1 %	0,3 %	19	163	236	18 581	18 999	0,1 %	1,0 %	1,5 %	97,4 %	85	320	114	1 782	1 034	181	kyllä
Pohjois-Savo	248 815	17 346	14	-0,1 %	0,0 %	20	135	174	20 731	21 060	0,1 %	0,8 %	1,0 %	98,1 %	104	289	129	1 862	1 044	213	kyllä
Etelä- Pohjanmaa	189 929	13 799	14	-1,9 %	-6,0 %	6	167	274	13 911	14 358	0,0 %	1,2 %	2,0 %	96,8 %	64	503	126	2 344	1 703	581	osin
Keski- Pohjanmaa	67 723	5 021	13	-1,1 %	-4,1 %	4	48	60	6 375	6 487	0,1 %	1,0 %	1,2 %	97,8 %	90	334	122	1 744	1 158	182	osin
Keskiarvo	195 145	13 052	15	-0,7 %	-2,4 %	12	128	186	14 900	15 226	0,1 %	1,0 %	1,4 %	97,5 %	86	362	123	1 933	1 235	289	-

Verrokkien muodostustiedot						Tilastokeskuksen ruutuaineisto									Esimerkkimittareita						
Verrokkiryhmät	Asukas- luku 31.12. 2024	Maapinta- ala km²	Asukas- tiheys as / km²	Väestö- muutos- ennuste 2024–2029, %	Väestö- muutos- ennuste 2024–2045, %	I ruutujen määrä	II ruutujen määrä	III ruutujen määrä	IV ruutujen määrä	Ruutujen määrä yht.	I ruutujen osuus % maapinta- alasta	II ruutujen osuus % maapinta- alasta	III ruutujen osuus % maapinta- alasta	Maalla sijaitsevien IV ruutujen osuus % maapinta- alasta	Päätoimisen henkilöstön lkm / 100 000 as.	Sivutoimisen ja sopimus- henkilöstön lkm / 100 000 as.	Nettokäyttö- kustannukset € / as.	Kaikki pel. toimen tehtävät lkm / 100 000 as.	Kiireelliset tehtävät lkm / 100 000 as.	Ensivaste- tehtävät lkm / 100 000 as.	Ensihoito- palvelun tuottaminen (kyllä/osin/ei)
5. Asukastiheys 2–10 as. / km² ja väestö vähenee																					
Etelä-Savo	129 376	12 653	10	-4,2 %	-12,8 %	9	98	90	16 857	17 054	0,1 %	0,8 %	0,7 %	98,4 %	97	272	132	2 357	1 108	232	kyllä
Pohjois-Karjala	162 091	18 794	9	-1,5 %	-5,5 %	7	113	130	22 839	23 089	0,0 %	0,6 %	0,7 %	98,7 %	88	320	110	1 975	1 050	262	kyllä
Kainuu	69 639	20 199	3	-3,7 %	-12,1 %	2	56	56	22 728	22 842	0,0 %	0,3 %	0,3 %	99,4 %	123	122	154	2 583	1 493	494	osin
Lappi	176 151	92 696	2	-1,0 %	-1,9 %	6	114	213	101 067	101 400	0,0 %	0,1 %	0,2 %	99,6 %	104	538	167	2 508	1 352	220	kyllä
Keskiarvo	134 314	36 085	6	-2,6 %	-8,1 %	6	95	122	40 873	41 096	0,0 %	0,4 %	0,5 %	99,0 %	103	313	141	2 356	1 251	302	-

Verrokkien muodostustiedot:

- 1. Asukasluku. Lähde: Tilastokeskus, väestötietoja maakunnittain 2024, 25.4.2025.
- 2. Maapinta-ala. Lähde: Maanmittauslaitos, pinta-alat kunnittain 1.1.2025, 25.4.2025.
- 3. Asukastiheys: asukkaita / maapinta-ala km².
- 4. Väestömuutosennuste 2029 +/- vertailutietona vuoden 2024 asukasluku. Väestöennuste laaditaan kolmen vuoden välein ja laskennan pohjana käytetty ennuste on laadittu v. 2024. Lähde: Tilastokeskus, 14wx - väestöennuste 2024: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2024-2045, 23.10.2024, tiedot otettu 16.5.2025

Riskiruudut:

- 1. Ruutuaineistotiedot. Lähde: Sisäministeriö 7.11.2025.

Esimerkkimittareiden lähteet ja laskennasta:

- 1. Henkilöstötiedot. Lähde: Pronto 19.5.2025.
- 2. Sopimushenkilöstön määrä. Lähde: Pronto 22.5.2025.
- 3. Pelastustoimen asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset vuonna 2024. Lähde: Valtiokonttori, hyvinvointialueiden palveluluokkakohtaiset tilinpäätöstiedot 2024, 25.8.2025.
- 4. Kaikki pelastustoimen tehtävät, kiireelliset tehtävät ja ensivastetehtävät. Lähde: Pronto 26.5.2025.
- 5. Pelastustoimi tuotti hyvinvointialueen ensihoitopalveluita vuonna 2023: kyllä (tuotti sekä ensihoitoa että ensivastetta) / osin (tuotti vain ensivastetta) / ei (ei tuottanut kumpaakaan). Lähde: SM:n tietopyyntö vuoden 2024 tiedoista.

Liite 3. Tietopohjan laatuseloste

Sisäministeriön vuotta 2024 koskeva selvitys pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta perustuu edellisvuoden tavoin sekä määrälliseen että laadulliseen aineistoon. Osa keskeisistä tiedoista on koottu Pelastustoimen vertailuraportille, jossa tiedot ovat pelastustoimen johdon käytettävissä ja vertailtavissa.

Selvityksen ja tietopyynnön sisältö perustuvat sisäministeriön hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta annetun asetuksen (1213/2022) 2–7 §:iin. Keskeisen tietopohjan muodostavat hyvinvointialueiden selvitykset (sis. Webropolilla toteutettu SM tietopyyntö), aluehallintovirastojen tekemät hyvinvointialuekohtaiset asiantuntija-arviot sekä valtakunnallinen yhteenveto ja asiantuntija-arvio. Tiedot koskevat 31.12.2024 tilannetta, mikäli muuta ei ole mainittu. Tietoina on hyödynnetty myös pelastustoimen osainvestointisuunnitelmia sekä Tilastokeskuksen aineistoa.

Talouden tilan tarkastelussa on hyödynnetty hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin Valtiokonttorille raportoimia palveluluokkakohtaisia tilinpäätöstietoja sekä toimialakohtaisia raportteja. Rahoituksen tarkastelu pohjautuu toimialakohtaisiin nettokäyttökustannuksiin, jotka lasketaan seuraavalla kaavalla:

Nettokustannukset / toimiala = Toimintatuotot yhteensä + Valmisteverastojen muutos + Valmistus omaan käyttöön – Toimintakulut yhteensä – Poistot ja arvonalentumiset + Rahoitustulot – Rahoitusmenot + Vyörytystuotot – Vyörytyskulut. Toimintatuotoissa ja -kuluissa huomioidaan sektoreille x00 Sisäiset ja x01 Ulkoiset kirjatut arvot.

Taloustietoihin on tehty laaduntarkastusta, jossa tietoja on tarkasteltu ja verrattu muihin Valtiokonttorille toimitettaviin taloustietoihin, resurssi- ja onnettomuustietokannassa (PRONTO) ilmoitettuihin tietoihin ja osin vuoden 2024 tuloslaskelmiin nähden. Tarkastushavaintojen perusteella hyvinvointialueiden oli mahdollista korjata ja täydentää Valtiokonttorille raportoimiaan taloustietoja. Lisäksi sisäministeriön tietopyynnön osalta taloutta ja investointeja koskevista vastauksista pyydettiin tarvittaessa lisätietoja hyvinvointialueilta.

Myös Pronto-tietojen ja osainvestointisuunnitelmien laatua on parannettu mm. ohjeistuksella sekä lisätietopyynnöillä. Tietojen laatu on vuodesta 2023 tarkentunut ja yhä useampi alue on raportoinut tietojaan yhdenmukaisella tavalla ja kehitystyötä jatketaan edelleen mm. yhteistyössä Pelastusopiston asiantuntijoiden kanssa. Aluehallintovirasto on osaltaan kuvannut tietojen laatua ja tietopuutteita omassa asiantuntija-arviossaan. SM tietopyynnöllä on täydennetty tavoitteisiin kytkeytyviä palveluita ja prosesseja koskevia tietoja. Tunnistetut puutteet tietojen saatavuudessa ja laadussa on merkitty tietojen yhteyteen.

Kokonaisuudessaan selvitysprosessien aikana hyödynnetty tieto ja sen vertailu on parantanut tietojen saatavuutta ja laatua. Prosessin kehittäminen on myös lisännyt ymmärrystä tietojen käytettävyydestä sekä hyödyntämisestä osana tavoitteiden tarkastelua. Jatkossa tiedolla johtamisen ja tietosisältöjen kehittämisessä voidaan hyödyntää tätä ohjausprosessista saatua kokemusta.

Liite 4 TLIV (jaetaan erikseen)

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi